EUHeritage

Skills for promotion, valorisation, exploitation, mediation and interpretation of European Cultural Heritage

RAPORTUL PRIVIND STRUCTURA COMPETENȚELOR ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

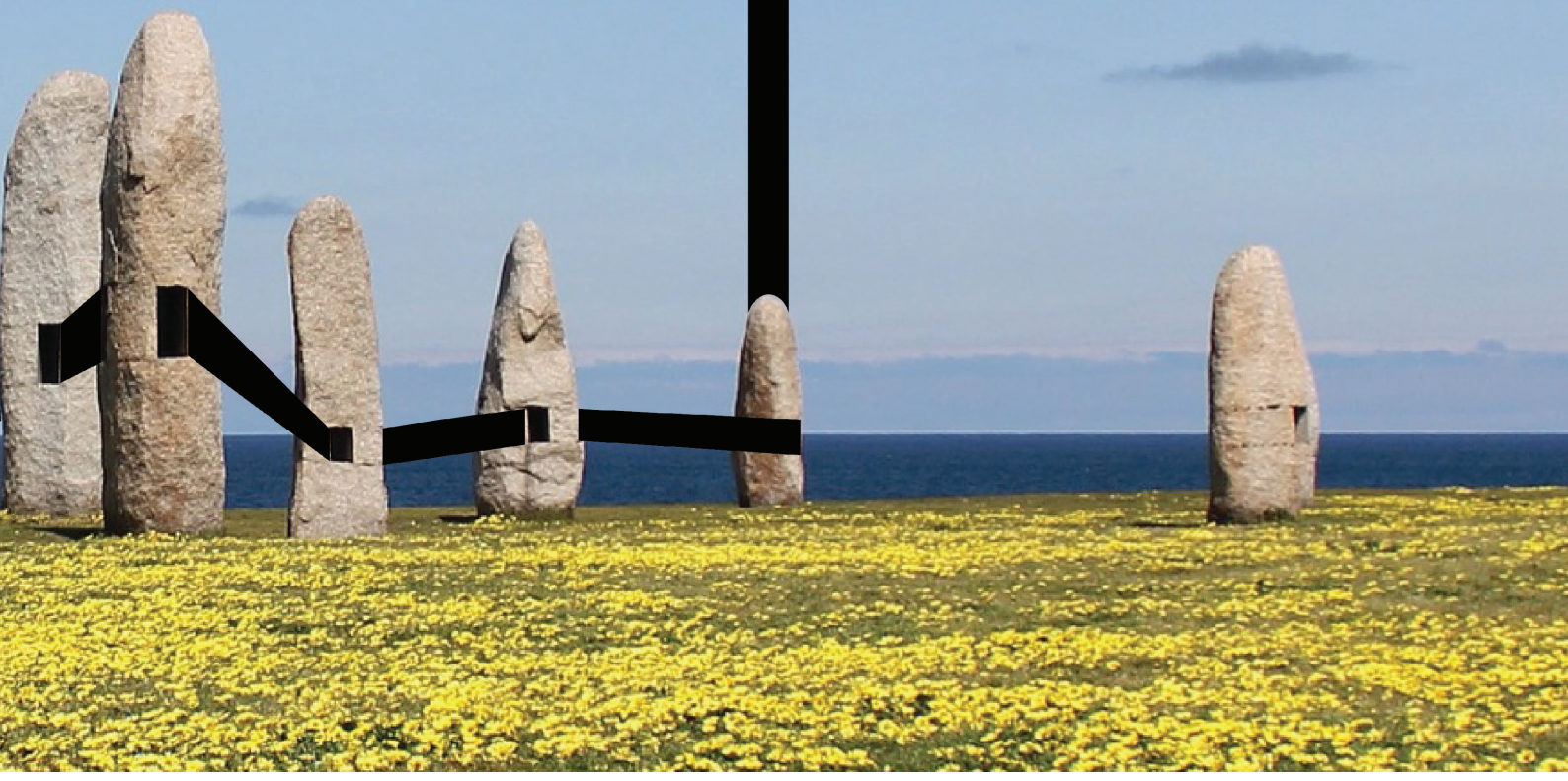

materahub cultural and creative industries · M2C · HELLENIC OPEN UNIVERSITY · FITZCARRALDO FONDAZIONE · culturadata.ro INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU CERCETARE ȘI FORMARE CULTURALĂ · la cultora · L-Università ta' Malta · CAMERA DI COMMERCIO E INDUSTRIA ITALIANA PER LA SPAGNA · ENCATC

INTRODUCERE

Cercetarea de față a fost realizată în cadrul proiectului **Competențe pentru promovarea, valorizarea, exploatarea, medierea și interpretarea patrimoniului cultural european.** Obiectivul principal al cercetării noastre a fost identificarea competențelor și nevoilor din sectorul patrimoniului cultural și din alte industrii conexe, în scopul elaborării unei structuri de competențe pentru managerii din domeniul patrimoniului cultural și pentru alți profesioniști care activează în domeniul promovării, valorizării, exploatării, medierii și interpretării patrimoniului. Un alt scop important al cercetării a fost prezentarea practicilor actuale în programele de formare profesională adresate profesioniștilor din domeniul patrimoniului și de a oferi o listă de nevoi pentru viitoarele programe de formare. S-a acordat o deosebită atenție competențelor digitale și inovatoare, dar și competențelor transversale. Rezultatul cercetării noastre va contribui la punerea în aplicare a altor activități din cadrul proiectului. Principalele grupuri-țintă ale cercetării noastre au fost partenerii proiectului, alți furnizori de educație și formare profesională, dar și părți interesate de sectorul patrimoniului. Patrimoniul Cultural este un sector important și împreună cu activitățile adiacente este inclus în sectoarele culturale și creative, care au o contribuție foarte mare la economia și viața culturală a Uniunii Europene. Cercetările anterioare pe această temă au arătat o mare contribuție la piața muncii europene, cu 634.000 de persoane angajate în acest sector în anul 2018. Potențialul de creștere trebuie susținut de măsuri de sprijin adecvate în ceea ce privește angajabilitatea și programe de formare specifice. Nevoia de abilități și competențe reflectă necesitatea de a îmbunătății punctele slabe ale sistemului educațional, dar și necesitatea de a face față schimbărilor rapide aduse de evoluția tehnologiei și de inovație.

De aceea, cercetarea noastră și-a propus să identifice nepotrivirea dintre abilitățile și competențele oferite de educația și programele de formare din domeniul Patrimoniului Cultural și cele solicitate de dezvoltarea sectorului. Intersecția dintre sectoarele culturale și creative evidențiază importanța abilităților transversale care ar putea să faciliteze colaborarea dintre domeniul Patrimoniului Cultural cu alte sectoare precum tehnologia, turismul, întreprinderile mici și mijlocii și alte sectoare culturale și creative.

Scopul cercetării noastre a fost să ajute la definirea unui set de abilități și competențe care necesită îmbunătățire pentru sectorul Patrimoniului Cultural și care sunt relevante atât la nivel național, cât și la nivel european. Mai mult, cercetarea și-a propus să ajute la elaborarea unor cursuri de formare inovative și adaptate la nevoi, cu scopul de a integra câteva abilități specifice și transversale, incluzând abilitățile digitale, antreprenoriale și cele de tip soft. Rezultatele cercetării vor contribui la creșterea și refacerea competențelor profesioniștilor care activează în domeniile de promovare, valorizare, exploatare, mediere și interpretare a patrimoniului cultural.

REZUMAT

Cercetarea a fost efectuată în perioada februarie-septembrie 2019 și a inclus trei activități principale: cercetarea documentară, cercetarea cantitativă (sondaj) și cercetarea calitativă (interviuri cu profesioniști). Obiectivele cercetării documentare au fost trecerea în revistă a programelor de pregătire specifice sectorului, axate pe promovarea, valorizarea, exploatarea, medierea și interpretarea patrimoniului cultural din întreaga Uniune Europeană, cartografierea părților interesate de sectorul patrimonului cultural/turismului cultural și evaluarea contribuției economice / sociale actuale a patrimoniului cultural în Europa.

Conform definițiilor proiectului, au fost luate în considerare:

- **promovarea patrimoniului**, sub forma activităților de publicitate privind obiectivele de patrimoniu și monumentele;
- **valorizarea patrimoniului**, sub forma unui set de competențe pentru valorificarea unui bun patrimonial, utilizarea productivă a unei resurse, utilizarea sau punerea în practică a unor elemente (un obiect, un proces sau o activitate), astfel încât să fie remunerate financiar sau să genereze valoare;
- **exploatarea patrimoniului**, ca acțiune de utilizare ca beneficiu a resuselor de patrimoniu;
- **medierea patrimoniului**, sub forma procedurilor pentru aplanarea disputelor privind patrimoniul cultural;
- **interpretarea patrimoniului**, ca artă a creării unei relații între elementele unui sit sau ale unei colecții, definirea sensurilor și încadrarea valorică pentru vizitatori.

Lista părților interesate include date de contact de la 1205 de profesioniști, din cinci categorii:

1. manageri de patrimoniu cultural; manageri de situri UNESCO; manageri de muzee; manageri de fundații culturale; manageri de centre culturale;
2. personal responsabil cu educația, interpretarea și diseminarea, cum ar fi personal și manageri de diseminare și mobilizare; profesioniști din domeniul tehnologiei și TIC, cum ar fi designeri de experiențe digitale în domeniul patrimoniului și al turismului cultural; curatori; responsabili cu servicii pentru viziatori; personal pentru mobilizare educațională și comunitară; personal de comunicare și promovare;
3. profesioniști care activează în organizații care promovează patrimoniul imaterial (ex. alimente, festival tradițional, muzică populară, tradiție orală, meșteșuguri tradiționale etc.);
4. personalul de marketing și strângere de fonduri care activează în domeniul patrimoniului cultural și al turismului cultural;
5. profesioniști din cadrul lanțului valoric turistic care în cursul activităților zilnice se ocupă cu promovarea patrimoniului cultural.

Cercetarea documentară a inclus 384 cazuri din 28 de țări europene, colectate în perioada Aprilie-Iunie 2019. Datele colectate au fost: numele organizațiilor care oferă programe de formare, țara de proveniență, grupurile-țintă, tipul organizației, tipul de formare, tema/

subiectul formării, tema centrală a formării, limba de formare, nivelul de formare, taxa de participare la cursurile de formare, tipurile de metode didactice folosite, tipurile de materiale de studiu, domeniul competențelor/aptitudinilor și tipul de calificare oferit. Majoritatea furnizorilor de programe de formare profesională sunt instituții de învățământ sau parteneriate dintre instituții de învățământ superior și institute internaționale sau ONG-uri. Majoritatea acestor instituții sunt din sectorul public și doar o parte dintre ele sunt organizații private. Majoritatea cursurilor au fost organizate pentru studenți sau deopotrivă pentru studenți și profesioniști și au inclus în special teme legate de management și organizare sau comunicare și media. Mai mult de un sfert din furnizorii de formare oferă o curriculă concentrată pe industriile culturale și creative, altele pe turism iar altele pe sectorul digital sau IT.

Majoritatea programelor de formare profesională au folosit ca metodă de predare prelegerile și doar o mică parte dintre ele au folosit atelierele sau studiile de caz. În ceea ce privește metoda de plată, majoritatea programelor de formare profesională au cerut o taxă de participare și doar puțini organizatori au oferit cursuri gratuite. Majoritatea furnizorilor de formare au oferit cursuri de dezvoltarea abilităților și competențelor în management, intersectoriale, de inovare sau digitale. Mai mult de jumătate dintre organizațiile care au furnizat cursuri au oferit și o diplomă de certificare.

Cercetarea documentară a inclus, de asemenea, un studiu care a avut ca scop identificarea anumitor indicatori sociali și economici în legătură cu Patrimoniul cultural, pentru intervalul de timp de trei ani, 2015-2017: Evoluția cifrei de afaceri; Evoluția ocupării forței de muncă; Evoluția profitului; Evoluția productivității muncii; Numărul de companii; Produsul Intern Brut (PIB) sau Valoarea Adăugată Brută (VAB), în funcție de disponibilitatea datelor. Rezultatele arată că Grecia înregistrează o creștere consistentă a ratei de angajare în sectorul Patrimoniului Cultural, aproximativ 3% din numărul total al angajaților la nivel național. În Italia numărul de companii active în Patrimoniul Cultural a crescut de la 904 în 2015 la 1.116 în 2017. În Malta sectorul Patrimoniului Cultural s-a dezvoltat în ultimii patru ani, cu o creștere de aproximativ 20% a cifrei de afaceri. În România s-a înregistrat o creștere generală a sectorului, cu peste 1.800 de angajați activi în 2017 și 257 de companii.

Cercetarea cantitativă a cuprins un sondaj cu manageri și profesioniști din domeniul patrimoniului cultural, în special în țările din cadrul proiectului, pentru a genera date adecvate care să garanteze faptul că procesele/ rezultatele proiectului sunt conforme cu nevoile reale de competențe pentru activitățile din sectorul patrimoniului cultural și al turismului cultural. Scopul final al acestei activități a fost atingerea unui număr de cel puțin 200 de chestionare completate pe formulare Google, urmată de furnizarea unei baze de date și a unui raport de cercetare. Studiul a fost realizat în perioada mai-iunie 2019 iar chestionarul a fost disponibil pentru completare în toate limbile naționale ale partenerilor, inclusiv versiunea în limba engleză. Au fost colectate 271 de chestionare, cele mai multe din Belgia, România, Grecia și Italia. Cea mai mare parte a respondenților nu a participat la un program de formare în domeniul patrimoniului în ultimii trei ani. Principalele obstacolele întâmpinate de respondeții care nu au participat la programe de formare au fost: lipsa de timp, lipsa informațiilor detaliate despre cursurile și programele de formare, lipsa banilor sau faptul că nu au știut unde să caute aceste competențe. O mare parte a respondenților au participat la programe de formare față-în-față în orașul, țara sau regiunea lor. Majoritatea respondenților au menționat că au apreciat faptul că au avut discuții cu experții, studiile de caz, discuțiile avute cu alți specialiști și alții au preferat vizitele de studiu.

Ca primă opțiune pentru învățare, majoritatea respondenților preferă seminariile, învățământul la distanță și învățarea mixtă. Pentru majoritatea respondenților, ghidurile de bune practici sau studiile de caz și întâlnirile cu experții sunt cele mai eficiente metode de a obține mai multe informații. Cele mai relevante abilități pentru domeniul lor de activitate sunt: abilitățile de comunicare, abilitățile de rezolvare a problemelor, flexibilitate și adaptabilitate sau creativitate și capacitate conceptuală.

În domeniul Promovării Patrimoniului, majoritatea respondenților consideră că au nevoie să își îmbunătățească competențele de implicare și susținere a comunității, competențele de creare de rețele sociale, competențele de marketing și abilitățile de social media.

În domeniul Valorizării Patrimoniului, cele mai dorite sunt competențele de implicare ale comunității și procesele educaționale de implicare a oamenilor de diferite vârste și abilități, abilitățile de strângere de fonduri și cele de realizarea de prezentări.

Pentru domeniul Exploatării Patrimoniului, majoritatea respondenților vor să își îmbunătățească cunoștințele de inovare, abilitățile de implicare a comunității și curatoriale, abilitățile manageriale și cele de strângere de fonduri. Pentru domeniul Mediere și Interpretare, cele mai dorite sunt abilitățile digitale, cele de susținere și promovare la nivelul factorilor de decizie și cele de co-proprietate în situri/ obiective de patrimoniu.

Scopul principal al etapei calitative al acestui studiu a fost să completeze datele studiului și să genereze mai multe cunoștințe aprofundate despre competențele necesare în sectorul patrimoniului cultural, cu accent pe nevoile în dezvoltare și cele în tendințe.

Cercetarea calitativă a cuprins 53 de interviuri cu experți / decidenți din sectorul patrimoniului cultural pentru identificarea nevoilor de competențe din sector și pentru a pune bazele pentru integrarea/ sustenabilitatea proiectului.

Cele mai importante competențe necesare menționate de respondenți au fost abilitățile de comunicare, abilitățile de implicare a comunității, alfabetizarea digitală și media, abilitățile de management, administrative și financiare.

ANALIZA PROGRAMELOR DE FORMARE AXATE PE PROMOVAREA ȘI VALORIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL DIN UE

INTRODUCERE

Acest capitol prezintă rezultatele cercetării documentare efectuate în 28 de țări europene de către partenerii proiectului, în anul 2019. Această cercetare include date despre tipul organizațiilor care oferă programe de formare profesională, tema și limba programului de formare, curriculum-ul propus și durata programului, tipul metodelor de predare și materialele de învățare, precum și tipul de certificare oferit.

METODOLOGIE

Cercetarea documentară din cadrul proiectului EU Heritage se bazează pe 384 de cazuri din 28 de state. Datele au fost colectate prin intermediul cercetării online în perioada aprilie-iunie 2019, în 28 de state, cu ajutorul partenerilor din cale șapte țări participante în cadrul proiectului EU Heritage (România, Italia, Germania, Malta, Spania, Grecia și Belgia). Fiecare partener implicat în proiect și-a asumat responsabilitatea de a selecta și a colecta informații despre furnizorii de programe de formare și despre principalele caracteristici ale programelor de formare din anumite state ale UE, atribuite în funcție de limba și proximitatea culturală. Datele au fost colectate luându-se în considerare mai multe elemente relevante și obiectivele proiectului și, în conformitate cu cele patru domenii, definite în relație cu grupurile țintă.

Lista elementelor componente:

1. Domeniul Management și Organizare: planificarea afacerii; dezvoltarea organizației, dezvoltarea profesională a personalului;
2. Domeniul Comunicare și Media: dezvoltarea publicului; analiza de nevoi a beneficiarilor; strategii de media/ comunicare;
3. Domeniul Inovare: implementarea strategiilor de IT; dezvoltarea internă a sistemelor digitale, aplicații, competențe; departamentul educațional;
4. Domeniul Trans-sectorial: industrii creative; artiști; operatori de turism cultural; alte IMM-uri sau start-up-uri; operatori educaționali.

Grupurile-țintă, domeniile și elementele componente au fost selectate împreună de către toți partenerii implicați în proiect. Cantitatea de date colectate a fost afectată de barierele lingvistice și de disponibilitatea datelor, în unele cazuri, în special în unele state ale UE în care partenerii din proiect nu au putut găsi specialiști disponibili pentru a furniza informațiile necesare.

Prin urmare, am colectat date privind numele organizațiilor care oferă programe de formare, țara de proveniență, grupurile-țintă, tipul organizației, tipul de formare, tema/subiectul formării, tema centrală a formării, limba de formare, nivelul de formare, taxa de participare la cursurile de formare, tipurile de metode didactice folosite, tipurile de materiale de studiu, domeniul competențelor/ aptitudinilor și tipul de calificare oferit.

TABLUL 1. *Distribuția programelor de formare după țara de proveniență*

ȚARĂ	AUSTRIA	BELGIA	BULGARIA	CIPRU	DENEMARCA	ESTONIA	FINLANDA	FRANȚA	GERMANIA	GRECIA	IRLANDA	ITALIA	LETONIA	LITUANIA	LUXEMBURG	MALTA	MAREA BRITANIE	OLANDA	POLONIA	PORTUGALIA	CEHIA	ROMÂNIA	SLOVACIA	SLOVENIA	SPAINIA	SUEDIA	UNGARIA	CROAȚIA	
RĂSPUNS	5	11	14	6	3	4	4	32	7	13	6	64	19	5	5	3	16	7	20	20	5	26	11	22	21	4	20	11	TOTAL 384

PROFILUL INSTITUȚIILOR CARE OFERĂ PROGRAME DE FORMARE ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

Referitor la tipul organizațiilor care oferă programe de formare în domeniul patrimoniului cultural, cele mai frecvente sunt instituțiile de învățământ (82%) – universități, colegii ș.a.m.d. Organizațiile care oferă formare profesională în parteneriat se regăsesc în doar 7% dintre cazuri. În general, se stabilesc parteneriate între instituții de învățământ superior și organizații publice sau private, institute internaționale și ONG-uri. Cele mai multe cazuri de parteneriat identificate în cercetarea noastră implică instituții de învățământ superior.

GRAFIC 1. *Tipul organizației*

GRAFIC 2. *Distribuția furnizorilor de programe de formare după tipul organizației*

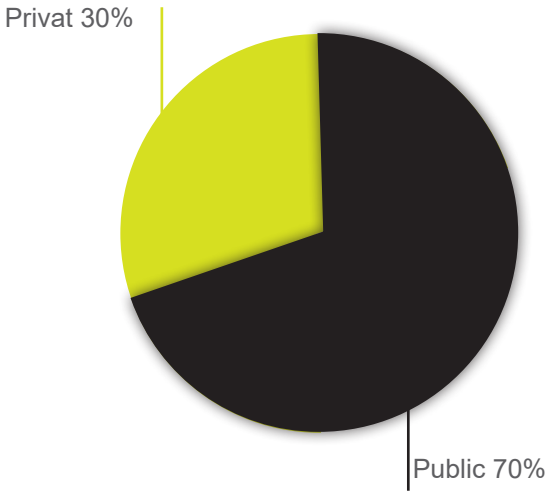

În ceea ce privește tipul organizațiilor care oferă programe de formare, 70% aparțin sectorului public, în timp ce doar 30% sunt în sectorul privat.

GRAFIC 3. Distribuția tipurilor de organizații după țara de proveniență

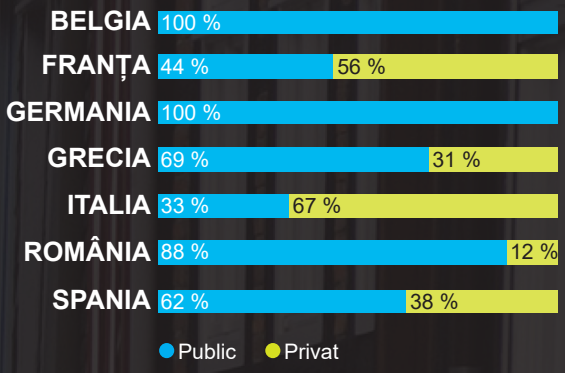

GRAFIC 4. *Grupurile-țintă (beneficiari)*

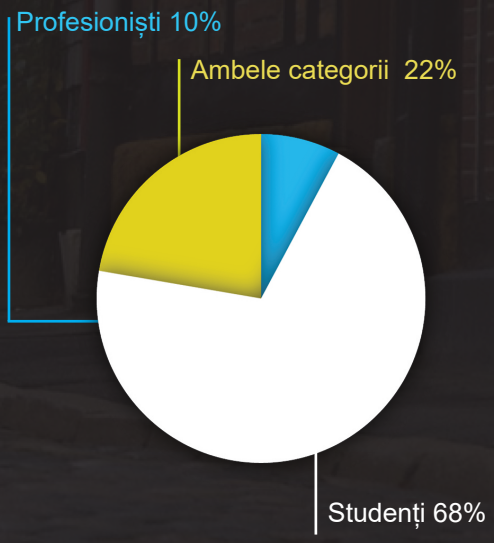

GRAFIC 5. *Distribuția programelor de formare după gupurile-țintă (domeniu)*

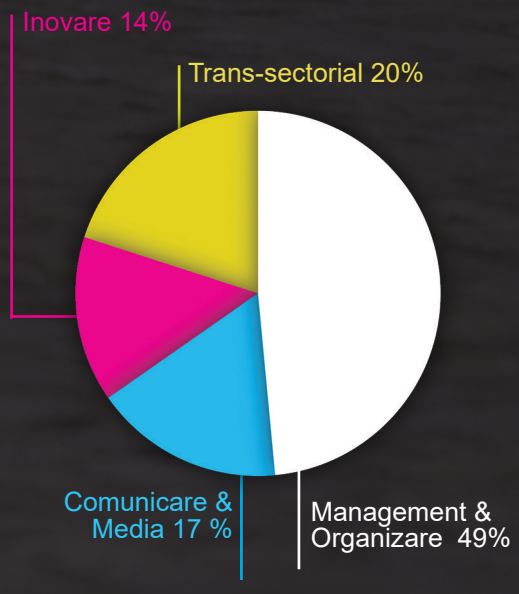

În ce privește tipurile de organizație în relație cu statele partenere din care provin, Italia și Franța dețin cel mai mare număr de furnizori de programe de formare din sectorul privat.

Aceste date oferă informații și explicații cu privire la varietatea de cursuri de formare identificate anterior în aceste două state. Cel mai probabil, sectorul privat a ajuns să îndeplinească nevoia de formare care nu a fost satisfăcută în întregime de sectorul public.

Cu excepția Belgiei și Germaniei, unde toți furnizorii de formare profesională aparțin sectorului public, România (88%) are cel mai ridicat procent de programe de formare organizate doar de instituțiile publice. Organizațiile private care oferă programe de formare se găsesc în principal în Italia (67%), Franța (56%) și Spania (38%).

STRUCTURA CURSURILOR DE FORMARE ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

Grupurile-țintă vizate de furnizorii de formare includ studenți și specialiști în domeniu. Cursurile sunt organizate pentru studenți în 68% dintre cazuri. În același timp, în 22% dintre cazuri, cursurile se adresează atât studenților, cât și specialiștilor în domeniu. În cele din urmă, observăm o minoritate de 10% dintre cazuri în care formarea se adresează doar specialiștilor. Cele mai numeroase cazuri de formare pentru specialiștii în domeniu au fost identificate în România (26% - 10 cazuri), Italia (21% - 8 cazuri), Ungaria (11% - 4 cazuri), Slovacia (11% - 4 cazuri), Cehia (8% - 3 cazuri) și Grecia (8% - 3 cazuri).

Aproximativ jumătate (49%) dintre programele de formare se încadrează în Domeniul Management și Organizare, 20% dintre programe se concentrează pe domeniul Trans-sectorial (Studii de artă comparată, Practici de Artă Contemporană, Programe de certificare a însoțitorilor de grup, Masterat în Turism, Cercetarea și Exploatarea Patrimoniului Cultural), în timp ce 17% se încadrează în domeniul Comunicare și Media. Restul de 14% vizează domeniul Inovare.

TABEL 2. *Distribuția grupurilor țintă în funcție de domenii și țara de proveniență*

ȚARĂ *Frecvență/ Cazuri*	GRUPURILE ȚINTĂ ALE PROIECTULUI: MANAGEMENT & ORGANIZARE	DOMENIUL COMUNICARE & MEDIA	DOMENIUL INOVARE	TRANS-SECTORIAL	TOTAL
Austria	100% (5)				100% (5)
Belgia	64% (7)	27% (3)		9% (1)	100% (11)
Bulgaria	21% (3)	29% (4)	21% (3)	29% (4)	100% (14)
Cipru	33% (2)		50% (3)	17% (1)	100% (6)
Danemarca	100% (3)				100% (3)
Estonia	50% (2)		50% (2)		100% (4)
Finlanda	50% (2)		50% (2)		100% (4)
Franța	53% (17)	9% (3)	16% (5)	22% (7)	100% (32)
Germania	100% (7)				100% (7)
Grecia	39% (5)	23% (3)	15% (2)	23% (3)	100% (13)
Irlanda	67% (4)	33% (2)			100% (6)
Italia	43% (27)	9% (6)	23% (15)	25% (16)	100% (64)
Letonia	26% (5)	32% (6)	21% (4)	21% (4)	100% (19)
Lituania	60% (3)			40% (2)	100% (5)
Luxemburg		40% (2)		60% (3)	100% (5)
Malta	33% (1)	67% (2)			100% (3)
Marea Britanie	81% (13)	19% (3)			100% (16)
Olanda	57% (4)			43% (3)	100% (7)
Polania	15% (3)	25% (5)	25% (5)	35% (7)	100% (20)
Portugalia	80% (16)	20% (4)			100% (20)
Cehia		20% (1)	20% (1)	60% (3)	100% (5)
România	43% (11)	15% (4)	15% (4)	27% (7)	100% (26)
Slovacia	73% (8)	27% (3)			100% (11)
Slovenia	32% (7)	23% (2)	18% (4)	27% (6)	100% (19)
Spania	75% (16)	5% (1)	10% (2)	10% (2)	100% (21)
Suedia	100% (4)				100% (4)
Ungaria	40% (8)	30% (6)	15% (3)	15% (3)	100% (20)
Croația	36% (4)	18% (2)		46% (5)	100% (11)

**Datele marcate cu roșu aparțin țărilor din care provin partenerii din proiectul EU Heritage*

În ceea ce privește distribuția grupurilor-țintă după tipul organizației, se poate observa că domeniul Management și Organizare este acoperit în principal de sectorul public. În domeniul Comunicare și Media găsim o distribuție egală (17%) în sectoarele public și privat. În orice caz, domeniul Inovare și cel Trans-sectorial sunt acoperite în cea mai mare parte de sectorul privat.

În ceea ce privește tema și subiectul cursului de formare, 42% dintre programe vizează Patrimoniul Cultural, 12% Turismul, 12% Medierea, 11%. Alte categorii (Audio-vizual și Artele spectacolului, Muzica de Patrimoniu: de la tradiție la producție, strategie, managementul programelor și proiectelor, Masterat în design-ul scenografiei și al modei, managementul evenimentelor și proiectelor), 7% Digital/TIC și 6% vizează domeniul Exploatare.

În ceea ce privește tema și subiectul programului de formare în relație cu țara de proveniență a partenerilor, Belgia are cel mai mare număr de furnizori de programe de formare (36% - 4 cazuri) în turism și alte domenii, în timp ce patrimoniul cultural include doar 27% (3 cazuri).

În Germania, cei mai mulți dintre furnizorii de programe de formare oferă programe în domeniul patrimoniului (71% - 5 cazuri), dar, spre deosebire de Belgia, oferă și cursuri în domeniul valorizării.

Situația Greciei pare întrucâtva atipică în comparație cu celelalte state partenere. Furnizorii de programe de formare profesională s-au concentrat asupra unor programe din domeniul Mediere (31% - 4 cazuri).

Dintre toți partenerii în proiect, situația Franței și Italiei este cea mai interesantă. Franța și Italia acoperă aproape toate domeniile de formare, inclusiv interpretarea, domeniu în care doar Cipru depășește în procente celelalte state partenere.

Romania este țara în care cele mai multe programe de formare sunt în domeniul patrimoniului cultural, cu un procent de 92% (24 cazuri). Situația indică faptul că în România diversitatea temelor propuse de furnizori este destul de limitată.

GRAFIC 6. *Distribuția programelor de formare după domenii*

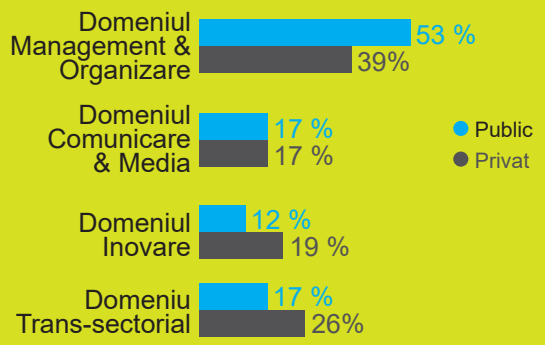

GRAFIC 7. *Tema / subiectul formării*

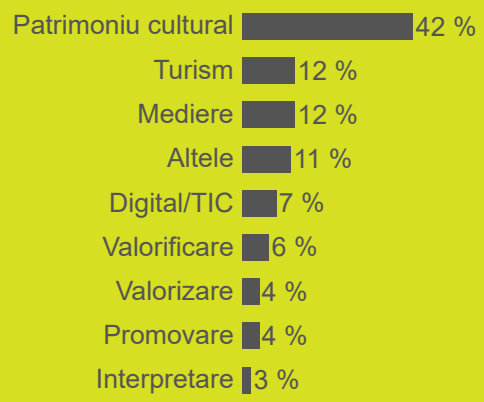

TABEL 3. *Distribuția temei / subiectului formării în funcție de țară.*

ȚARA *Frecvența/ Cazuri*	TEMA/SUBIECTUL FORMĂRII									
	Valorizare	Digital /TIC	Patrimoniu Cultural	Turism	Promovare	Exploatare	Mediere	Interpretare	Altele	TOTAL
Austria									100% (5)	100% (5)
Belgia			27% (3)	36% (4)						100% (11)
Bulgaria		14% (2)	57% (8)	7% (1)	7% (1)	14% (2)				100% (14)
Cipru		17% (1)	17% (1)			17% (1)		17% (1)	33% (2)	100% (6)
Denemarca		33% (1)	33% (1)	33% (1)						100% (4)
Estonia			75% (3)						25% (1)	100% (4)
Finlanda			100% (3)							100% (3)
Franța	13% (4)	3% (1)	28% (9)	16% (5)	6% (2)	9% (3)	19% (6)	6% (2)		100% (32)
Germania	14% (1)		71% (5)			14% (1)				100% (7)
Grecia			15% (2)		15% (2)	15% (2)	31% (4)	15% (2)	8% (1)	100% (13)
Irlanda			50% (3)						50% (3)	100% (6)
Italia	5% (3)	11% (7)	47% (30)	14% (9)	5% (3)	6% (4)	11% (7)		2% (1)	100% (64)
Letonia	6% (1)	18% (3)	18% (3)	12% (2)	6% (1)		35% (6)		6% (1)	100% (17)
Lituania			100% (5)							100% (5)
Luxemburg			100% (2)							
Malta				100% (3)						100% (3)
Marea Britanie			19% (3)					6% (1)	75% (12)	100% (16)
Olanda			50% (3)	33% (2)					17% (1)	100% (6)
Polonia		15% (3)	15% (3)	20% (4)	5% (1)	5% (1)	20% (4)	10% (2)	10% (2)	100% (20)
Portugalia			55% (11)	25% (5)	5% (1)		10% (2)	5% (1)		100% (20)
Cehia		20% (1)	40% (2)				40% (2)			100% (5)
România		4% (1)	92% (24)		4% (1)					100% (26)
Slovacia	13% (1)		88% (7)							100% (8)
Slovenia	14% (3)	19% (4)	14% (3)	5% (1)		29% (6)	19% (4)			100% (21)
Spania			75% (15)		10% (2)	5% (1)		5% (1)	5% (1)	100% (20)
Suedia		25% (1)	75% (3)							100% (4)
Ungaria	11% (2)		16% (3)	11% (2)		16% (3)	42% (8)		5% (1)	100% (19)
Croația			9% (1)	45% (5)					45% (5)	100% (11)

Datele marcate cu roșu aparțin țărilor din care provin partenerii din proiectul EU Heritage

GRAFIC 8.

Distribuția temei / subiectului formării în Belgia

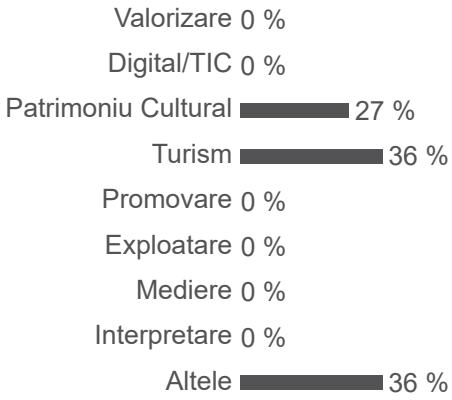

GRAFIC 9.

Distribuția temei / subiectului formării în Germania

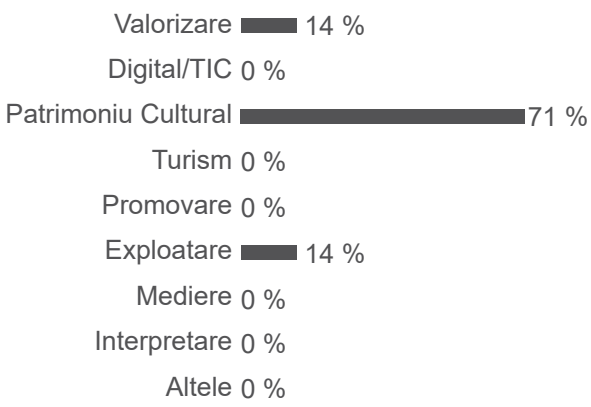

GRAFIC 10.

Distribuția temei / subiectului formării în Grecia

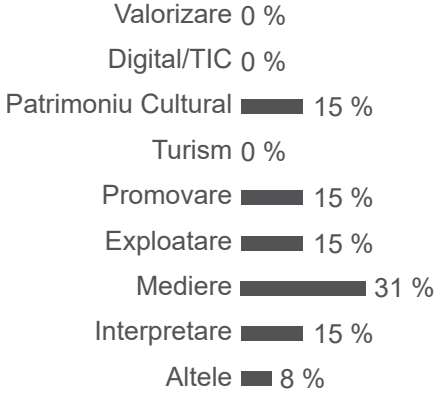

GRAFIC 11.

Distribuția temei / subiectului formării în Italia

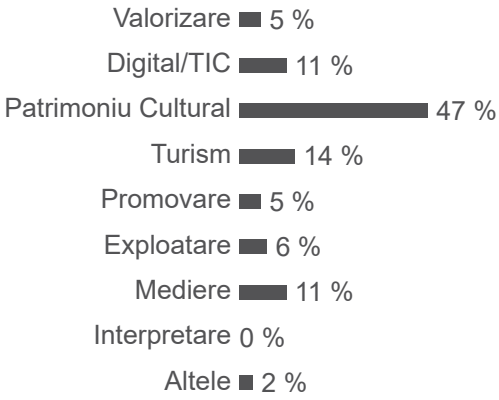

GRAFIC 12.

Distribuția temei / subiectului formării în România

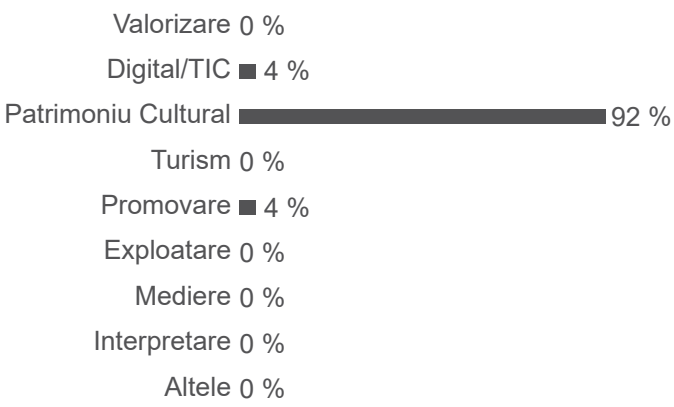

GRAFIC 13.

Distribuția temei / subiectului formării în Spania

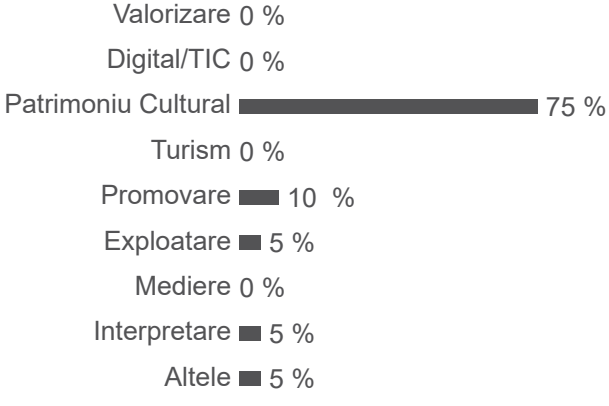

În ceea ce privește programele de formare oferite de organizațiile europene, întâlnim în principal abordări față-în-față, în 85% dintre cazuri. În 9% dintre cazuri, programele de formare sunt organizate atât față-în-față, cât și online, în timp ce doar 6% dintre programe sunt disponibile online.

Furnizorii de programe de formare oferă în principal materialele de studiu în format clasic/offline (69%). În același timp, 23% oferă materialele de studiu atât în format clasic/offline, cât și online. Doar 8% au ales transmiterea exclusiv online a materialelor de studiu pentru cursurile lor de formare.

Cea mai mare parte a furnizorilor de programe de formare (31%) favorizează bibliografia ca suport de curs. Cele mai folosite sunt manualele (16%) și materialele audio-vizuale (16%). Totodată, furnizorii de programe oferă exerciții (10%), teste (10%) și simulări (10%).

În ceea ce privește materialele educaționale oferite pentru cursurile de formare, prezentăm în continuare tipul de materiale folosite în fiecare dintre țările partenerilor și datele (colectate) disponibile pentru celelalte state, date extrase din cercetarea documentară. De exemplu, în cazul Belgiei, 46% (5 cazuri) dintre furnizori folosesc exerciții și 45% (5 cazuri) folosesc alte tipuri de materiale. Doar 9% (1 caz) folosesc simulări.

În Franța, 32% (10 cazuri) folosesc materiale audio-vizuale în timp ce 31% (10 cazuri) folosesc teste. De asemenea, am identificat folosirea simulărilor (19% - 6 cazuri) și a manualelor (6% - 2 cazuri). Doar 9% (3 cazuri) dintre furnizorii de cursuri oferă beneficiarilor suporturi de curs. În Grecia, cel mai frecvent este folosită bibliografia (54% - 7 cazuri) și materialele audio-vizuale (38% - 5 cazuri). Restul de 8% (un caz) folosesc alte tipuri de materiale educaționale.

În Italia, distribuirea materialelor educaționale pare să fie echilibrată: furnizorii de programe de formare folosesc simulări (28% - 17 cazuri), manuale (20% - 12 cazuri), teste (20% - 12 cazuri), materiale audio-vizuale (17% - 10 cazuri), exerciții (8% - 5 cazuri) și bibliografie (2% - 1 caz). În România, 69% (18 cazuri) folosesc bibliografie, în timp ce 19%

GRAFIC 14. *Canalul de distribuție a materialelor de studiu*

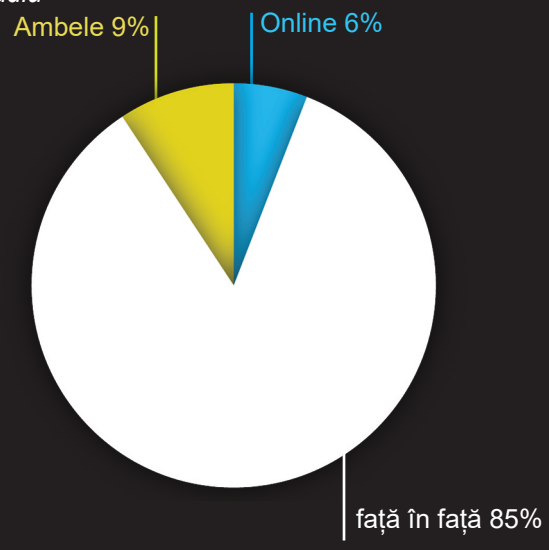

GRAFIC 15. *Transmiterea materialelor*

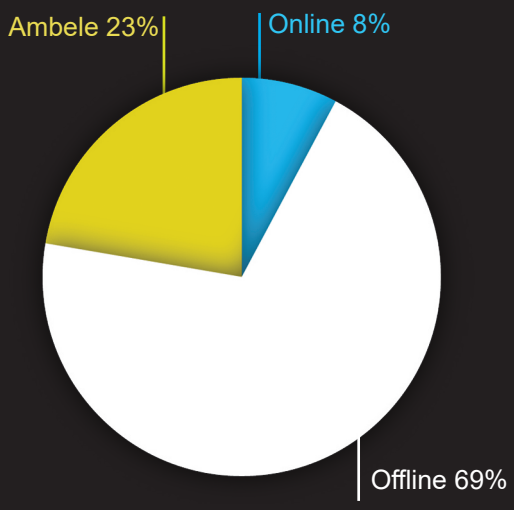

GRAFIC 16. *Tipul materialor de studiu*

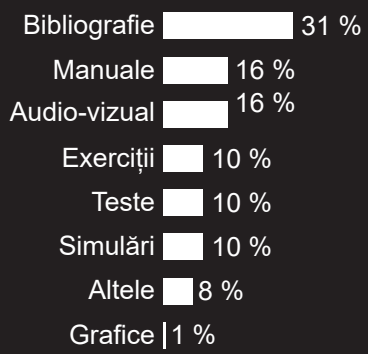

(5 cazuri) folosesc exerciții și 4% (1 caz) simulări. Doar 8% (2 cazuri) folosesc alte materiale de studiu.

În Spania, materialele de studiu sunt formate din bibliografie (56% - 12 cazuri), exerciții (10% - 2 cazuri), materiale audio-vizuale (29% - 6 cazuri) și simulări (5% - 1 caz).

În cazul Belgiei, materialele de studiu sunt oferite în format clasic/offline, spre deosebire de Finlanda, unde toate materialele sunt transmise online.

În Franța, observăm că 44% (14 cazuri) dintre programe includ ambele abordări atât on-line, cât și în format clasic/offline și 9% (3 cazuri) sunt organizate exclusiv online. Restul programelor de formare 47% (15 cazuri) sunt organizate direct, față-în-față.

Majoritatea cursurilor (82% - 9 cazuri) analizate în Grecia preferă o abordare directă, favorizând cursuri de formare față-în-față.

În Italia, observăm, de asemenea, că 61% (38 de cazuri) dintre cursurile de formare sunt organizate offline, în timp ce 31% (19 cazuri) preferă ambele abordări – online și în format classic/offline.

TABEL 4. *Tipul materialelor de studiu după țara de proveniență*

ȚARĂ *Frecvență/ cazuri*	*Bibliografie*	*Exerciții*	*Materiale audio-vizuale*	*Teste*	*Simulări*	*Manuale*	*Grafice*	*Altele*	*TOTAL*
Austria	0%	100%(1)	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%(1)
Belgia	0%	46%(5)	0%	0%	9%(1)	0%	0%	45%(5)	100% (11)
Bulgaria	29%(4)	50%(7)	0%	0%	0%	0%	0%	21%(3)	100% (14)
Cipru	33%(2)	0%	67%(4)	0%	0%	0%	0%	0%	100%(6)
Finlanda	0%	0%	100%(1)	0%	0%	0%	0%	0%	100%(1)
Franța	0%	3%(1)	32%(10)	31% (10)	19%(6)	6%(2)	0%	9%(3)	100% (32)
Grecia	54%(7)	0%	38%(5)	0%	0%	0%	0%	8%(1)	100% (13)
Irlanda	100%(6)	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%(6)
Itala	2%(1)	8%(5)	17%(10)	20% (12)	28%(17)	20%(12)	0%	5%(3)	100% (60)
Letonia	0%	0%	0%	0%	6%(1)	89%(16)	0%	6%(1)	100% (18)
Malta	100%(3)	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%(3)
Marea Britanie	75%(12)	19%(3)	6%(1)	0%	0%	0%	0%	0%	100% (16)
Olanda	0%	0%	0%	0%	0%	50%(2)	0%	50%(2)	100%(4)
Polonia	0%	10%(2)	35%(7)	40%(8)	10%(2)	5%(1)	0%	0%	100% (20)
Portugalia	95%(19)	0%	5%(1)	0%	0%	0%	0%	0%	100% (20)
Cehia	60%(3)	0%	40%(2)	0%	0%	0%	0%	0%	100%(5)
România	69%(18)	19%(5)	0%	0%	4%(1)	0%	0%	8%(2)	100% (26)
Slovenia	40%(8)	0%	0%	0%	5%(1)	40%(8)	10%(2)	5%(1)	100% (20)
Spania	56%(12)	10%(2)	29%(6)	0%	5%(1)	0%	0%	0%	100% (21)
Ungaria	18%(3)	0%	12%(2)	0%	0%	53%(9)	0%	18%(3)	100% (17)

**Datele marcate cu roșu aparțin țărilor din care provin partenerii din proiectul EU Heritage*

În Italia, observăm, de asemenea, că 61% (38 de cazuri) dintre cursurile de formare sunt organizate offline, în timp ce 31% (19 cazuri) preferă ambele abordări – online și în format classic/offline.
Cursurile de formare în România sunt organizate aproape exclusiv offline (96% - 25 cazuri), indicând o diversitate redusă a mijloacelor de distribuție a programelor de formare.

TABEL 5. *Canalul de distribuție a materialelor de studiu după țara de proveniență*

ȚARĂ *Frecvență/ cazuri*	*ONLINE*	*OFFLINE*	*AMBELE*	TOTAL
Belgia	0%	100%(11)	0%	100% (11)
Bulgaria	0%	86%(12)	14% (2)	100% (14)
Cipru	33%(2)	67%(4)	0%	100%(6)
Finlanda	100% (1)	0%	0%	100%(1)
Franța	90% (3)	47% (15)	44%(14)	100% (32)
Grecia	18%(2)	82% (9)	0%	100% (11)
Irlanda	0%	100%(6)	0%	100%(6)
Italia	8%(5)	61% (38)	31%(19)	100% (62)
Letonia	6% (1)	78% (14)	17% (3)	100% (18)
Malta	0%	100%(3)	0%	100%(3)
Marea Britanie	7%(1)	67%(10)	27% (4)	100% (15)
Olanda	0%	40% (2)	60% (3)	100%(5)
Polonia	0%	25%(5)	75%(15)	100% (20)
Portugalia	5%(1)	95% (18)	0%	100% (19)
Cehia	0%(3)	60% (3)	40%(2)	100%(5)
România	4%(1)	96%(25)	0%	100% (26)
Slovenia	0%	91% (19)	10% (2)	100% (21)
Spania	33%(7)	48%(10)	19%(4)	100% (21)
Ungaria	5%(1)	74% (14)	21%(4)	100% (19)

**Datele marcate cu roșu aparțin țărilor din care provin partenerii din proiectul EU Heritage*

În majoritatea cazurilor (80%), nivelul de formare oferit este 6 EQAVET[1], în timp ce doar 15% oferă 4 EQAVET si 5 EQAVET 5%.

Graficul 18 prezintă distribuția organizațiilor care oferă programe de internship incluse în programul de formare sau eventual, după absolvire, oferă o diplomă care certifică participarea la un program de internship.

Mai mult de un sfert (27%) dintre furnizorii de programe de formare oferă un curriculum axat pe Industriile Culturale și Creative (ICC), 19% se axează pe Turism și 17% pe sectorul Digital/TIC. În concluzie, 37% dintre cazuri organizează activități educaționale diferite de cursurile pe care le vizează proiectul EUHeritage.

1 European Quality Assurance in Vocational Education and Training, disponibil la https://www.eqavet.eu/

GRAFIC 17. *Nivelul formării*

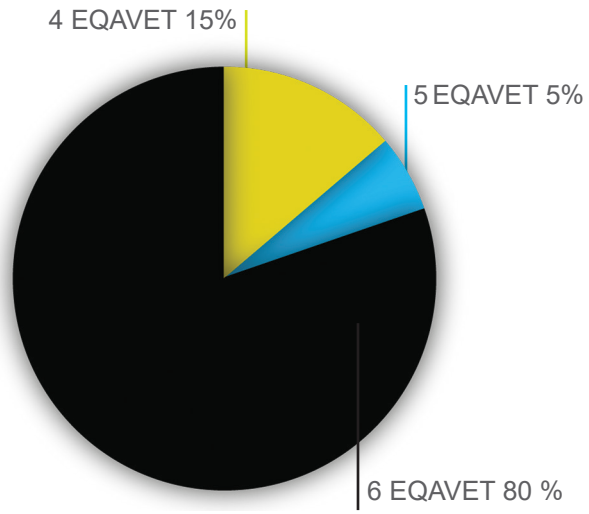

GRAFIC 18. *Certificări de internship*

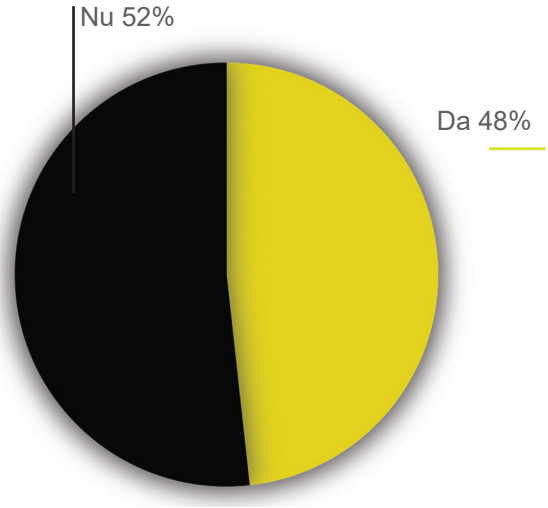

GRAFIC 19. *Distribuția programelor de formare după subiectul principal*

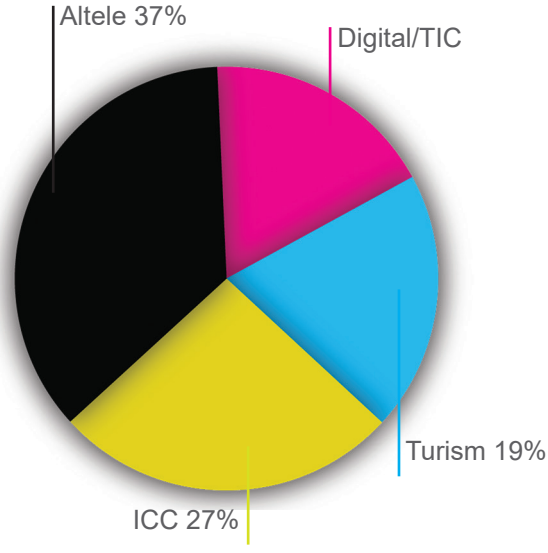

TABEL 6. *Distribuția programelor pe domenii și țări*

ȚARA	Focusul special				
Frecvența/ Cazuri	Digital/TIC	Turism	ICC	Altele	Total
Belgia		36%(4)		64%(7)	100%(11)
Bulgaria	14%(2)	21%(3)		65%(9)	100%(14)
Cipru	17%(1)		50%(3)	33%(2)	100%(6)
Danemarca	33%(1)	34%(1)		33%(1)	100%(3)
Estonia	33%(1)			67%(2)	100%(3)
Finlanda	50%(1)			50%(1)	100%(2)
Franța	22%(7)	41%(13)	31%(10)	6%(2)	100%
Germania	25%(1)	25%(1)		50%(2)	100%(4)
Grecia	15%(2)	9%(1)	38%(5)	38%(5)	100%(13)
Irlanda		17%(1)	83%(5)		100%(6)
Italia	28%(17)	20%(12)	31%(19)	21%(13)	100%(61)
Letonia	27%(4)	13%(2)	13%(2)	47%(7)	100%(15)
Lituania		100%(2)			100%(2)
Luxemburg				100%(1)	100%(1)
Malta		33%(1)	33%(1)	34%(1)	100%(3)
Marea Britanie		6%(1)	94%(15)		100%(16)
Olanda		40%(2)		60%(3)	100%(5)
Polonia	40%(8)	15%(3)	35%(7)	10%(2)	100%(20)
Portugalia		25%(5)	5%(1)	70%(14)	100%(20)
Cehia	20%(1)		60%(3)	20%(1)	100%(5)
România	12%(3)	12%(3)		76%(20)	100%(26)
Slovacia	20%(1)	20%(1)		60%(3)	100%(5)
Slovenia	19%(4)	10%(2)	10%(2)	61%(13)	100%(21)
Spania	10%(2)		70%(14)	20%(4)	100%(20)
Suedia	50%(2)			50%(2)	100%(4)
Ungaria		12%(2)	18%(3)	70%(12)	100%(17)
Croația		100%(6)			100%(6)

**Datele marcate cu roșu aparțin țărilor din care provin partenerii din proiectul EU Heritage*

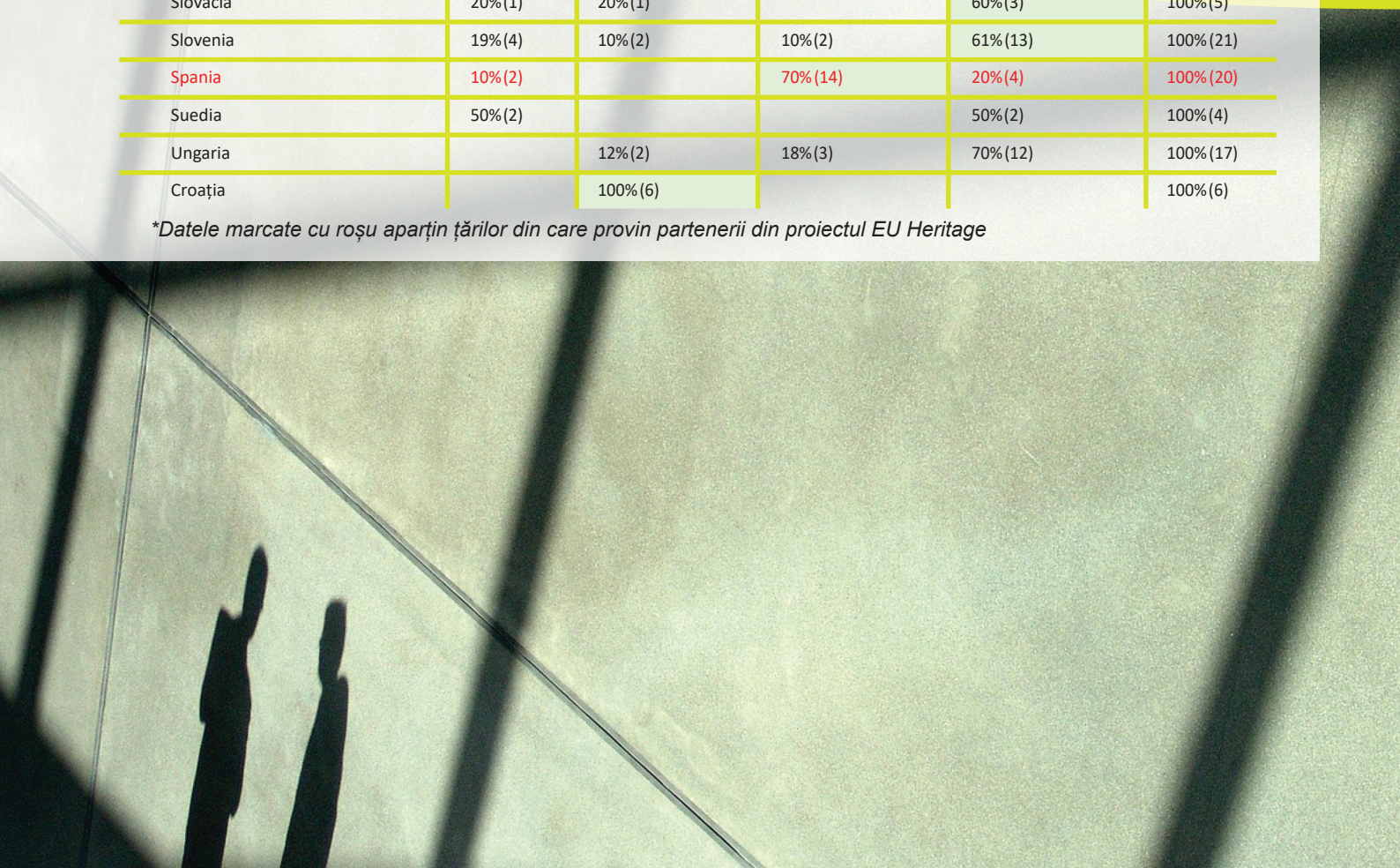

GRAFIC 20. *Tipul metodelor de predare*

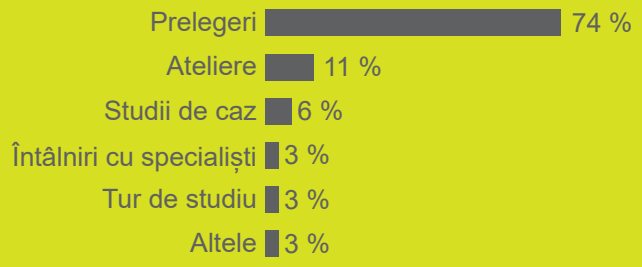

GRAFIC 21. *Tipul de acces la cursuri*

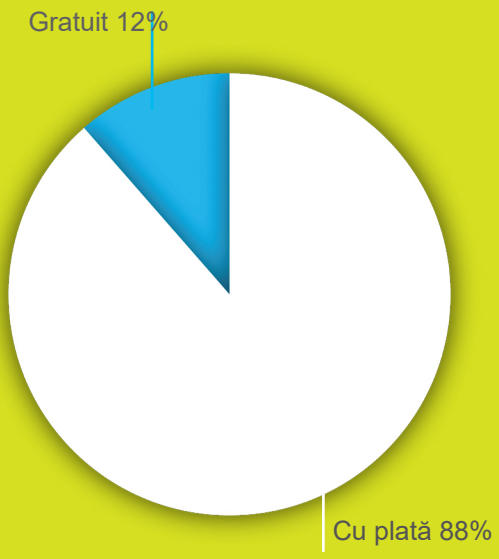

Majoritatea programelor de formare folosesc prelegeri (74%) și doar un mic procent folosesc ateliere (11%) și studii de caz (6%).

În ceea ce privește taxa de participare, cele mai multe dintre organizațiile care oferă cursuri de formare (88%) solicită o taxă de participare. În schimb doar 12% oferă cursuri sau programe de formare gratuite.

Analizând temele și subiectele abordate de cursurile de formare în funcție de tipul de organizație, observăm că Patrimoniul Cultural, Valorificarea și Altele sunt acoperite într-un procent mare de organizațiile publice. Situația este similară pentru categoriile Valorizare, Promovare și Turism. În cazul Digitalizării/ TIC sectorul privat asigură mai multe programe decât cel public.

Structura competențelor în programele de formare în domeniul Patrimoniului Cultural

Furnizorii de cursuri de formare oferă cursuri de dezvoltare a competențelor, aptitudinilor și abilităților în management (31%), trans-sectoriale (26%), inovare și domeniul digital (16%), comunicare și media (14%) și în alte sectoare (13%).

GRAPH 22. *Distribuirea temei / subiectului formării după tipul de organizație*

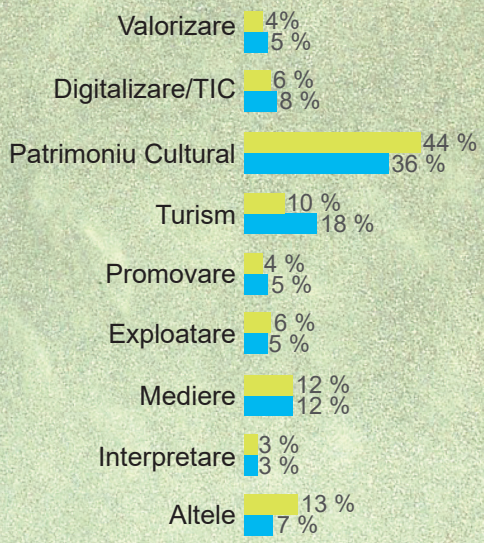

GRAFIC 23. *Domeniul competențelor/abilităților / aptitudinilor*

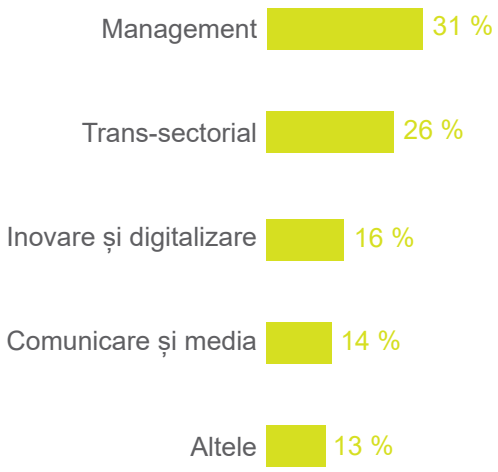

TABEL 7. *Distribuția programelor de formare în funcție de domeniul competențelor/abilităților/aptitudinilor și după țara de proveniență*

ȚARA *Frecvența/ Cazuri*	DOMENIUL COMPETENȚELOR/ABILITĂȚILOR/APTITUDINILOR					
	Management	Comunicare și Media	Inovare și digitalizare	Trans-sectorial	Altele	Total
Austria				80% (4)	20% (1)	100% (5)
Belgia	64% (7)	18% (2)		9% (1)	9% (1)	100% (11)
Bulgaria	29% (4)	14% (2)	14% (2)		43% (6)	100% (14)
Cipru			67% (4)	33% (2)		100% (6)
Danemarca	34% (1)		33% (1)	33% (1)		100% (3)
Estonia			50% (1)	50% (1)		100% (2)
Finlanda			100% (1)			100% (1)
Franța	38% (12)	6% (2)	34% (11)	13% (4)	9% (3)	100% (32)
Germania	43% (3)		14% (1)	43% (3)		100% (7)
Grecia		8% (1)	8% (1)	84% (11)		100% (13)
Irlanda	66% (4)	17% (1)		17% (1)		100% (6)
Italia	32% (20)	16% (10)	29% (18)	18% (11)	5% (3)	100% (62)
Letonia	26% (5)	32% (6)	21% (4)	21% (4)		100% (19)
Lituania				100% (4)		100% (4)
Malta	34% (1)			33% (1)	33% (1)	100% (3)
Marea Britanie	37% (6)	25% (4)		25% (4)	13% (2)	100% (16)
Olanda	40% (2)			20% (1)	40% (2)	100% (5)
Polonia	25% (5)	20% (4)	25% (5)	30% (6)		100% (20)
Portugalia	60% (12)	10% (2)		15% (3)	15% (3)	100% (20)
Cehia			20% (1)	40% (2)	40% (2)	100% (5)
România	4% (1)		8% (2)		88% (23)	100% (26)
Slovacia		50% (3)		50% (3)		100% (6)
Slovenia	38% (8)	19% (4)	19% (4)	24% (5)		100% (21)
Spania	56% (12)	10% (2)		29% (6)	5% (1)	100% (21)
Suedia			100% (1)			100% (1)
Ungaria	42% (8)	21% (4)		37% (7)		100% (19)
Croația		18% (2)		82% (9)		100% (11)

**Datele marcate cu roșu aparțin țărilor din care provin partenerii din proiectul EU Heritage*

GRAFIC 24. *Tipul certificării*

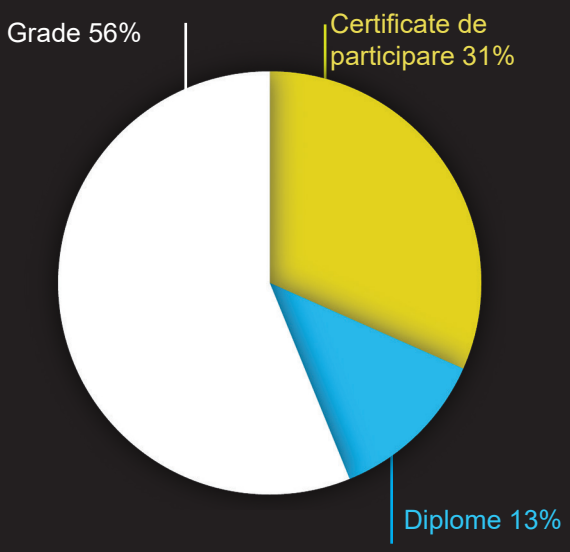

GRAFIC 25. *Distribuția metodologiilor de predare după tipul organizației*

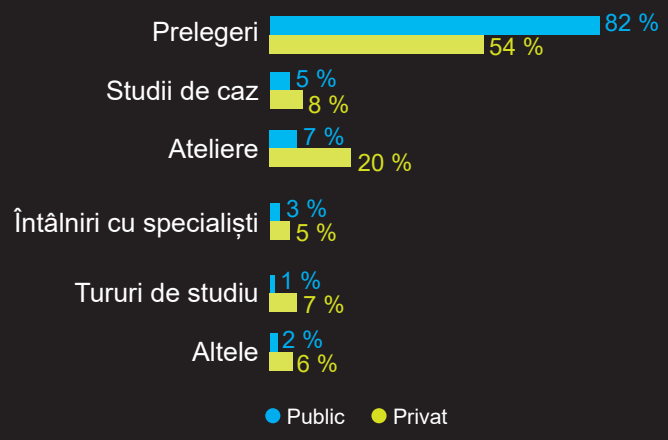

Mai mult de jumătate (56%) dintre organizațiile care oferă cursuri emit diplome. Alte 31% dintre cursuri sunt absolvite prin certificate de calificare/ absolvire, urmate de numai 13% prin certificate de participare. Se poate observa clar că cele mai multe dintre instituții oferă certificate care sunt recunoscute pe piața forței de muncă și sunt considerate de învățare și formare continuă.

În continuare, am considerat relevant să identificăm tipurile de metodologii de predare după tipul organizației. Astfel, am observat că prelegerile sunt folosite mai des (82%) în sectorul public. Toate celelalte metode de predare sunt preponderent folosite de furnizorii din sectorul privat, cum sunt atelierele (20%), urmate de studiile de caz și tururile de studiu.

Dacă analizăm tipurile de materiale de studiu oferite în timpul cursului, observăm că bibliografia (44%), testele (57%) și manualele (36%) sunt folosite cu predilecție pentru obținerea competențelor manageriale, materialele audio-vizuale (49%) sunt folosite în domeniile Inovare și Digitalizare, exercițiile sunt folosite într-un procent mare pentru obținerea diferitelor aptitudini dintre cele amintite mai sus, iar simulările (43%) și graficele (100%) sunt folosite în mare parte în dezvoltarea competențelor trans-sectoriale.

Organizațiile dezvoltă competențele manageriale prin folosirea în mare măsură a materialelor de studiu offline, în timp ce aptitudinile în sectoarele inovare, digitalizare și trans-sectoriale sunt dezvoltate în principal prin resurse și materiale online.

În general, furnizorii de programe de formare din sectorul public oferă mai multe cursuri față-în-față, în timp ce organizațiile private preferă abordarea online.

TABEL 8. *Distribuția competențelor/abilităților/aptitudinilor după tipul materialelor de studiu varianta 1*

TIPUL MATERIALELOR DE STUDIU (varianta 1)	Management	Comunicare și Media	Inovare și Digitalizare	Trans-sectorial	Altele	Total
Bibliografie	45%	7%	2%	22%	24%	100%
Exerciții	26%	23%	6%	13%	32%	100%
Materiale audiovizuale	10%	8%	49%	27%	6%	100%
Teste	56%	17%	17%	7%	3%	100%
Simulări	17%	17%	13%	43%	10%	100%
Manuale	36%	18%	24%	16%	6%	100%
Grafice	0%	0%	0%	100%	0%	100%
Altele	32%	17%	17%	21%	13%	100%

TABEL 9. *Distribuția domeniului competențelor / abilităților și aptitudinilor după tipul materialelor de studio varianta 2*

TIPUL MATERIALELOR DE STUDIU (varianta 2)	Management	Comunicare și Media	Inovare și Digitalizare	Trans-sectorial	Altele	Total
Online	20%	4%	28%	36%	12%	100%
Față în față	36%	13%	10%	22%	19%	100%
Ambele	28%	19%	34%	15%	4%	100%

GRAFIC 26. *Distribuția tipului de formare după tipul organizației*

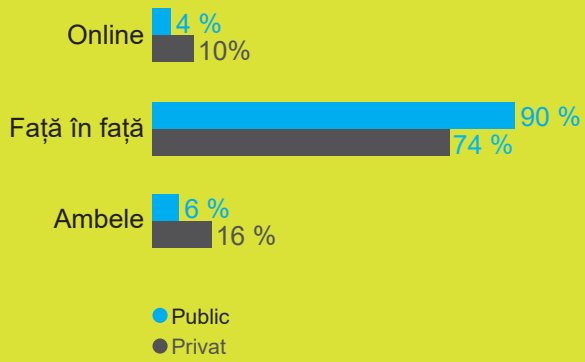

CONCLUZII

Majoritatea furnizorilor de cursuri de formare sunt instituții de învățământ, universități și colegii.

Grupurile-țintă cărora li se adresează furnizorii de cursuri includ în general studenți și specialiști în domeniu, dar cursurile sunt organizate pentru studenți în cele mai multe dintre cazuri. Aproximativ jumătate dintre programele de formare se axează pe domeniul management și organizare. În ceea ce privește tema și subiectul cursului de formare, am observat că cele mai multe dintre programe se referă la patrimoniul cultural, turism și mediere. Programele de formare oferite de organizațiile europene folosesc în principal abordarea față-în-față și cei mai mulți dintre furnizori folosesc bibliografia ca suport de curs pentru predare. În majoritatea cazurilor, nivelul de calificare prin programele specializate este 6 EQAVET. Instituțiile furnizoare de cursuri de formare cer o taxă de studiu pentru pachetele lor educaționale, în cele mai multe dintre state. În general, în cadrul acestor cursuri, sunt dezvoltate competențe și abilități în domeniile management, trans-sectorial, inovare și digitalizare, comunicare sau media.

IDENTIFICAREA COMPETENȚELOR ȘI NEVOILOR DIN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI TURISMULUI

INTRODUCERE

Scopul principal al cercetării cantitative a fost identificarea competențelor necesare pentru specialiștii care activează în domeniile patrimoniului cultural și turismului. Studiul a inclus patru secțiuni: date personale generale, experiența în domeniul culturii/patrimoniului/turismului, abilități/competențe necesare în sectorul patrimoniului cultural și pregătirea anterioară în patrimoniu cultural și turism.

METODOLOGIE

Studiul a fost realizat în perioada mai-iunie 2019. Chestionarul a fost încărcat pe platforma online www.googleforms.com și a fost disponibil în toate limbile țărilor partenere în proiect, alături de varianta în limba engleză. Respondenții au fost selectați dintr-o listă de specialiști în domeniile patrimoniului cultural și turismului, aceștia primind individual o invitație de a răspunde chestionarului nostru.
Baza de date a specialiștilor include contactele profesioniștilor din următoarele domenii relevante: domeniul management și organizare (planificarea afacerilor; dezvoltarea organizațională; dezvoltarea profesională a personalului), domeniul comunicare și media (dezvoltarea publicului; analiza de nevoi ale clienților; strategii de media și comunicare), domeniul inovare (strategii de implementare IT; dezvoltarea internă a sistemelor, aplicațiilor, competențelor; departamente educaționale) și domeniul trans-sectorial (industrii creative, artiști, operatori de turism cultural, alte IMM-uri sau Start-up-uri, furnizori de educație).

Link-ul conținând chestionarul a fost distribuit de fiecare partener al proiectului respondenților relevanți din cele 28 de state ale UE, în conformitate cu obiectivele principale și cu discuțiile comune avute cu toți partenerii.

Răspunsurile au fost colectate din următoarele țări, după cum urmează:

TABEL 10. *Distribuția răspunsurilor după țară (chestionare)*

ȚARA	BELGIA	ROMÂNIA	GRECIA	ITALIA	SPANIA	GERMANIA	OLANDA	MALTA	AUSTRIA	FINLANDA	SLOVACIA	MAREA BRITANIE	BULGARIA	
RĂSPUNS	95	40	36	30	26	23	10	5	3	2	2	1	1	TOTAL 271

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

Din totalul respondenților care au participat la studiul nostru, mai mult de jumătate (69%) sunt femei și 31% sunt bărbați. În general femeile sunt mai des implicate în activități din sectorul patrimoniului și culturii, conform datelor studiului.

În ceea ce privește grupa de vârstă a respondenților, majoritatea respondenților sunt în segmentul de vârstă 30-39 de ani (30%) și 27% sunt în segmentul de vârstă 40-49 de ani. Doar 16% dintre respondenți sunt în segmentul de vârstă 18-29 de ani.

GRAFIC 27. *Distribuția respondenților după gen*

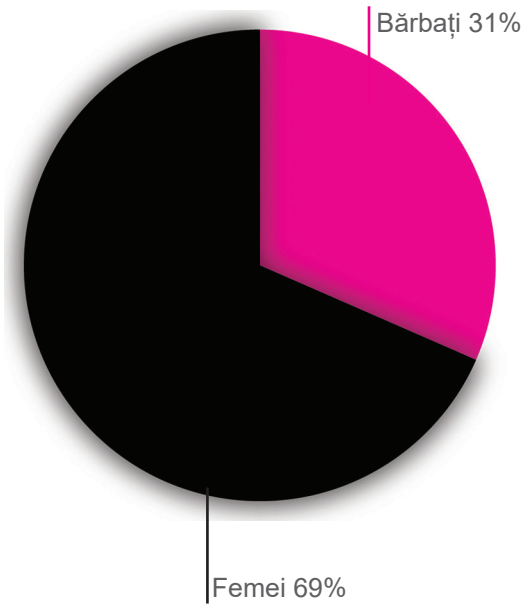

GRAFIC 28. *Distribuția respondenților după vârstă*

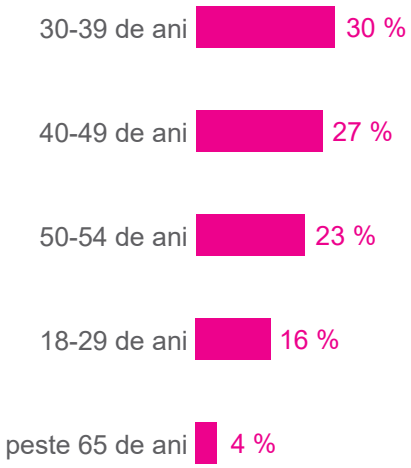

TABEL 11. *Nivelul de educației al respondenților*

NIVELUL DE EDUCAȚIE	
Diplomă	97%
Certificat	2%
Nimic	1%
Total	100%

GRAFIC 29. *Distribuția respondenților în funcție de ocupație*

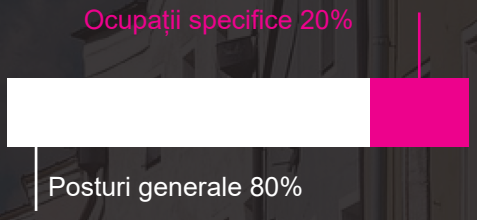

GRAFIC 30. *Distribuția respondenților în funcție de tipul de diplomă*

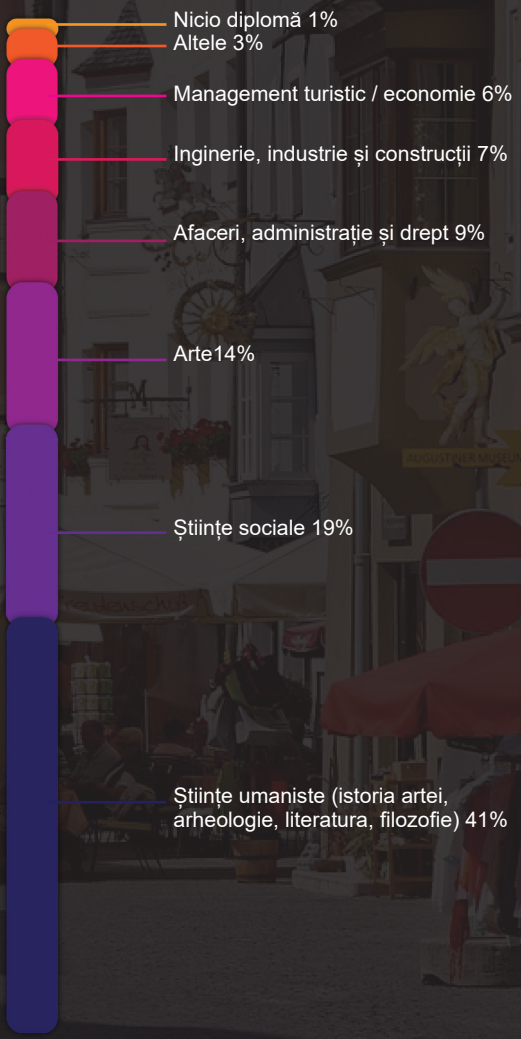

În ceea ce privește nivelul de educație, majoritatea respondenților au declarat că dețin o diplomă. Doar 1% dintre cei chestionați nu dețin o diplomă sau alt fel de certificare. În ceea ce privește furnizorii emitenți de diplome sau certificate, respondenții au menționat că le-au obținut în urma absolvirii unei universități sau altui tip de instituție de învățământ superior acreditată. În majoritatea cazurilor, calificarea obținută conform diplomei sau certificatului este într-un domeniu specializat (cultură, patrimoniu, turism, muzeologie și altele). Cât despre cei care au obținut diplome post-universitare, în majoritatea cazurilor aceste diplome sunt în domenii conexe culturii, turismului, comunicării, managementului cultural, arheologiei, studiilor muzeografice, istoriei artei.

Privind distribuția respondenților după ocupație, majoritatea respondenților (80%) se găsesc în posturi generale. De exemplu, posturile generale includ (conform listei de ocupații CAEN[1]): manageri de cercetare și dezvoltare, manageri și directori generali, manageri de publicitate și relații publice, cadre didactice universitare, specialiști în marketing și publicitate, specialiști colaboratori în domeniul artistic și cultural care nu sunt clasificați în altă categorie. Lista ocupațiilor specifice include printre altele și: artiști vizuali, arhivari și curatori, ghizi turistici, actori, arhitecți de construcții civile și altele.

Referitor la experiența respondenților în domeniu, observăm că cei mai mulți dintre aceștia au o experiență notabilă în multe domenii ale patrimoniului, culturii și turismului. Respondenții au experiență în proiecte culturale sau turistice dedicate publicului larg, în expoziții în muzee, în managementul proiectelor culturale pentru tineri și pentru alte grupe de vârstă, în lucrul cu publicul, în excursii de patrimoniu și ghidaje turistice, programe educaționale de muzeografie, planificarea de evenimente culturale, comunicare etc.

[1] https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf

Distribuția respondenților după specializarea obținută conform diplomelor sau certificatelor indică faptul că aproape jumătate dintre aceștia au absolvit studii în domeniul Științelor Umaniste (41%), 19% în Științe sociale și 14% în Artă. Doar 6% dintre respondenți au o diplomă în managementul turismului sau în economie.

EXPERIENȚĂ ÎN CULTURĂ/PATRIMONIU/ TURISM

În această secțiune vom prezenta date legate de experiența respondenților în cultură/ patrimoniu/ turism. Peste 40% dintre respondenți sunt angajați, 29% dintre ei ocupă poziții de conducere și 11% sunt colaboratori. Doar 1% dintre respondenți sunt într-un program de internship.

GRAFIC 31. *Distribuția respondenților după funcția ocupată*

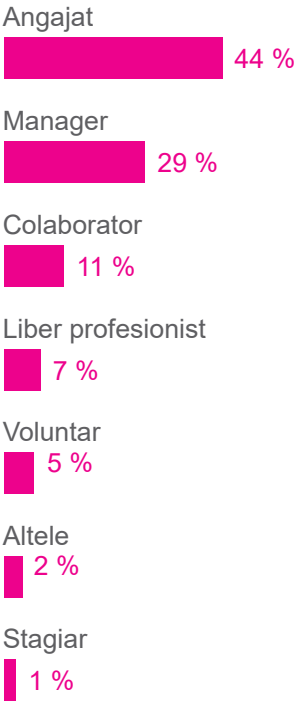

Graficul 32 prezintă distribuția respondenților după funcția ocupată în cadrul organizației pentru fiecare țară implicată în proiect.

Pentru următoarele analize despre experiența respondenților în domeniul lor de activitate am folosit răspunsurile acestora, așa cum au fost menționate de respondenți. Cei mai mulți au experiență în patrimoniu, arheologie, management turistic și managementul proiectelor.

GRAFIC 32. *Funcția respondenților în cadrul organizației / instituției după țară*

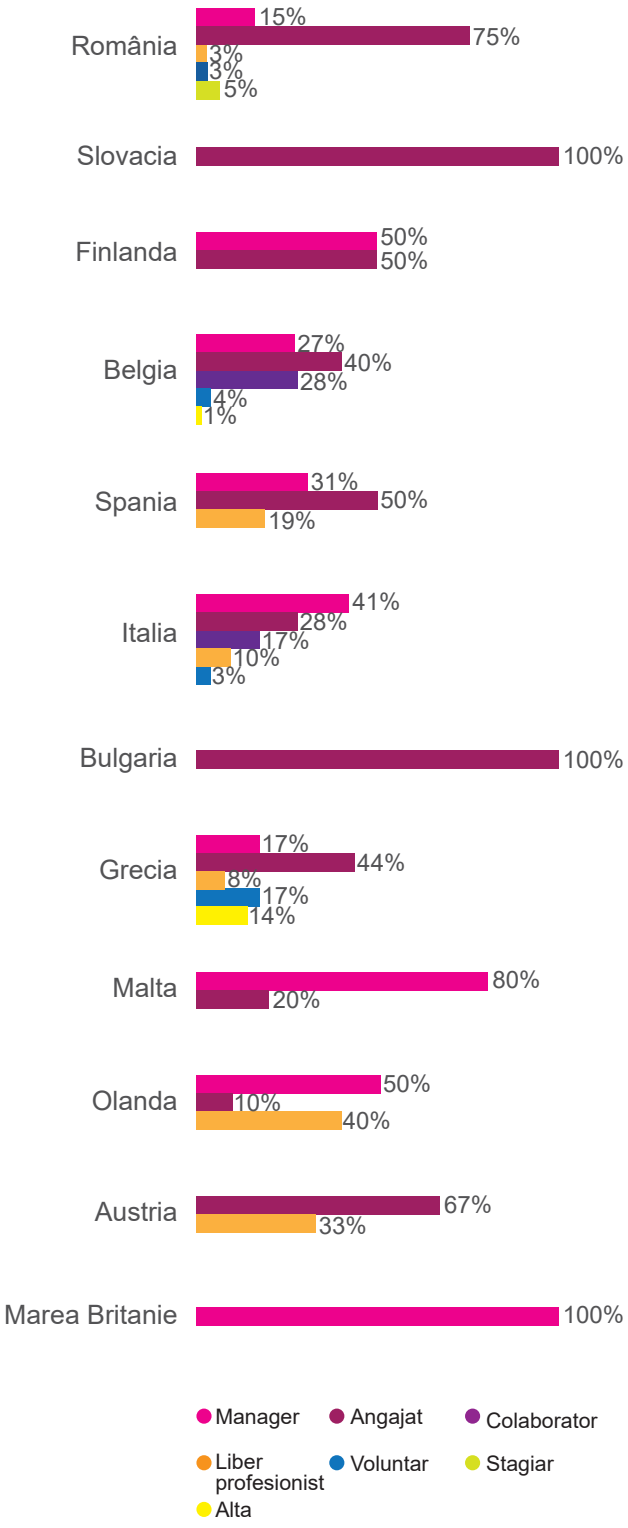

Arheolog

Manager de festival de film

Manager proiecte legate de film

Ecoturism, patrimoniu cultural, educație, mediu

Conservator

Management Cultural, Management de expoziție

Manager de proiect pentru diferite evenimente culturale (Street Delivery, Noaptea muzeelor), proiecte editoriale

Expert arheolog; peste 25 de ani de activitate în domeniul patrimoniului cultural (cercetări de teren, expoziții, cataloage pentru expoziții, volume, articole și studii)

Organizator de expoziții istorice, arheolog

Organizator de evenimente culturale

Geograf

Marketing & Brand

Management cultural

Patrimoniu & Sustenabilitate - participant al practicii patrimoniale

Coordonator de activități și dezvoltare de rețele

Arheologie, comunicare, comunicare digitală, marketing, social-media

Dramaturgie, interactivitate, co-creație, coordonator de cercetare artistică, manager de proiect

Formarea personalului din muzee

Cercetător

Turism, educație, antreprenoriat și proiecte europene

Managamentul turismului în siturile de patrimoniu și analiza de date

Patrimoniu cultural, istoria artei, muzeografie, turism cultural

Marketingul turismului de patrimoniu

Activități editoriale și proiecte arhitecturale

Educație muzeală, ateliere, vizite ghidate în Madrid, predare de cursuri în istoria artei, colecții și istoria modei.

Politici culturale generale și locale

Coordonare, suport și prestații artistice a politicilor privind patrimoniul imaterial

Expert în întreținerea monumentelor

Comunicare online

Arte vizuale, design și arhitectură

Expert în comunicare și turism

Manager și ghid turistic

Formare pentru ghizi

Excursii de patrimoniu

Ateliere, educație, patrimoniu pentru studenți, cunoștințe practice

Planificare culturală, controlul managementului, planificarea strategică a strângerii de fonduri, managementul activităților de strângere de fonduri, organizare de evenimente, monitorizarea activităților periodice

Managementul proiectelor culturale

Manager de proiect, reprezentant al sistemelor de calitate, ghid turistic, educație de mediu

Director de programe teatrale și artistice, ghid turistic, autor de eseuri

Studiouri profesionale (arhitectură), asociații culturale care operează în domeniul regenerării urbane și în domeniul artistic

GRAFIC 33. *Distribuția respondenților după expertiza în domeniul cultural/turistic*

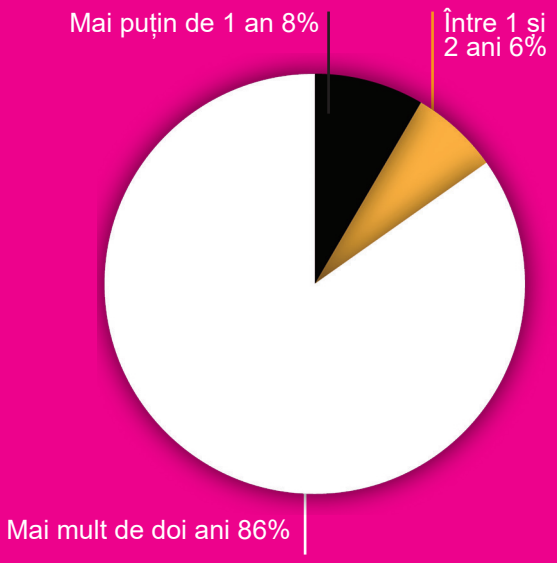

Peste 86% dintre respondenți au mai mult de doi ani de experiență în domeniul cultural sau turistic.

Majoritatea respondenților au mai mult de doi ani experiență în domeniul cultural sau turistic. Austria, Grecia, România, Belgia și Italia au experți cu mai puțin de un an de experiență în domeniul cultural/ turism.

TABEL 12. *Ani de experiență în domeniul cultural / turistic după țară de proveniență*

Țară ***Frecvență / cazuri***	**Mai puțin de 1 an**	**Între 1 și 2 ani**	**Peste 2 ani**
România	10% (4)	10% (4)	80% (32)
Slovacia	-	-	100% (2)
Spania	-	8% (2)	92% (24)
Marea Britanie	-	-	100% (1)
Austria	33% (1)	-	67% (2)
Belgia	5% (5)	4% (4)	91% (86)
Bulgaria	-	-	100% (1)
Finlanda	-	-	100% (2)
Grecia	28% (10)	8% (3)	64% (23)
Italia	3% (1)	7% (2)	90% (27)
Malta	-	20% (1)	80% (4)
Olanda	-	-	100% (10)
Germania	5% (1)	5% (1)	90% (18)

Peste 50% dintre respondenți nu au participat la un program de formare în domeniul patrimoniului în ultimii trei ani.

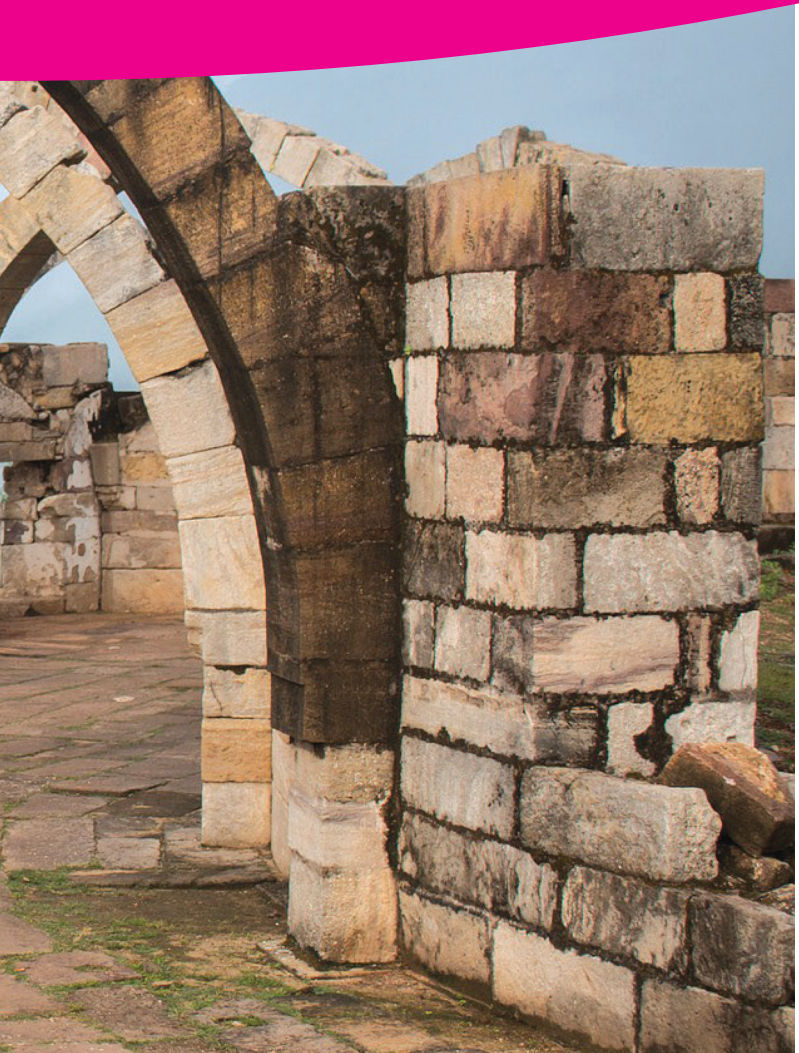

GRAFIC 34. *Participarea la programe de formare în domeniul patrimoniului în ultimii 3 ani*

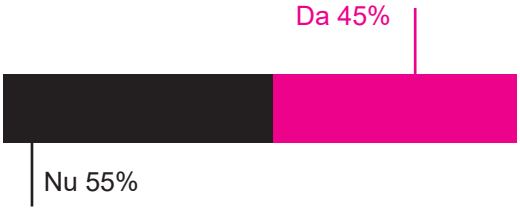

În ceea ce privește obstacolele majore întâmpinate de respondeții care nu au participat la programe de formare, cel mai des menționate au fost: lipsa de timp, lipsa informațiilor detaliate despre cursurile și programele de formare, lipsa banilor sau faptul că nu au știut unde să caute aceste competențe. Doar 12% dintre respondenți au menționat că nu au fost interesați să participe la un program de formare.

GRAFIC 35. *Obstacole în participarea la cursuri de formare în ultimii 3 ani*

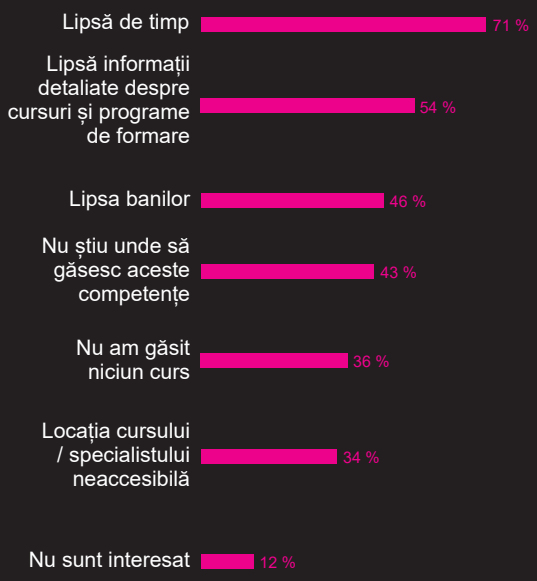

GRAFIC 36. *Tipul de programe de training la care au participat respondenții*

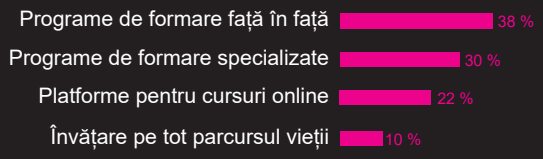

GRAFIC 36. *Tipul de programe de training la care au participat respondenții:*

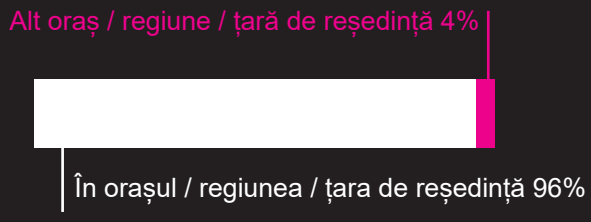

Majoritatea respondenților au participat la programe de formare față-în-față (38%). Doar 30% dintre respondenți au dobândit informații sau competențe specifice prin programe de formare specializate.

Peste 90% dintre respondenți au participat la cursuri de formare în orașul, țara sau regiunea lor. Doar 4% dintre experți au optat să participe la programe de formare în afara orașului sau regiunii lor. Una dintre explicații poate fi costul ridicat al unor cursuri de formare într-o altă țară.

Temele principale ale programelor de formare la care au participat respondenții, așa cum au fost menționate de aceștia, sunt:

Muzeograful și muzeologia	Restaurarea picturilor pe panou	Managementul patrimoniului cultural prin istorie senzorială și memorie
Actualizări în descoperirile arheologice și restaurarea patrimoniului	Patrimoniul religios	Managementul bunurilor culturale
Întâlnirile Enesco despre educație, organizat de FARO, Tourism Flanders	Lucrul cu publicul: familiile și vizitele la muzeum	Managementul patrimoniului imobil
Academia pentru Formare a Programului Rute Culturale organizat de Institutul European al Rutelor Culturale	Profesia artei contemporane	Managementul fișierelor de documentare
Managementul timpului, al soluționării conflictelor și negocierii	Muzeul și copilul	Dialog și cooperare cu factorii de decizie
Lucrul cu publicul țintă	Curs online – „Abilități digitale esențiale pentru lucrătorii din muzee”	Învățarea în muzeu
Arta povestirii	Creșterea gradului de conștientizare a publicului în legătură cu importanța patrimoniului cultural	Curs specific despre arhive
Formarea profesională media pentru arheologie	Istoria artei și managementul bunurilor culturale	Media sociale și management cultural
Marketing în turismul cultural. Turism cultural	Historical Helmet of Europe. Concepte ale patrimoniului cultural	Protejarea patrimoniului cultural
Conservarea partrimoniului cultural	Managementul comunităților, curs online	Cultură socială / abilități digitale
Administrarea patrimoniului cultural local	Ghid pentru turismul educațional	Colectarea de fonduri și patrimoniul imobil
Abilități digitale esențiale pentru lucrătorii din muzee	Educația în patrimoniul cultural / atelier educațional	Fundamentele studiilor muzeale
Măsuri ecologice în patrimoniu	Educație și mediere în muzee	Patrimoniul prietenos cu familia
Dezvoltarea abilităților digitale	Educație improvizată, înregistrarea în baze de date, patrimoniu	Comunicare și educație
Relații cu clienții	Marketing cultural	Abilități de bază în administrarea muzeelor
Expert în conservarea operelor de artă și a monumentelor istorice	Abordarea grupurilor specifice	Acces la cultură și patrimoniu, Conservare
Planificarea strategică	Abilități digitale esențiale pentru lucrătorii din muzee	Colectarea de fonduri

Jumătate dintre respondenți au achitat taxele pentru cursurile la care au participat. Aproximativ o jumătate (45%) au participat gratuit, iar 5% au participat în alte condiții speciale (de ex.: parțial plătite de respondenți, câștigate în urma unei selecții profesionale).

Întrebați ce au apreciat în cadrul programelor de formare, 94% dintre aceștia au menționat că au apreciat faptul că au avut discuții cu experții, 90% au menționat studiile de caz, 86% au apreciat discuțiile avute cu alți specialiști, 80% vizitele de studiu și 77% au apreciat atelierele.

Respondenții preferă seminariile ca prima opțiune de învățare. A doua opțiune selectată de respondenți sunt atelierele, iar a treia opțiune este ziua de informare.

Referitor la distribuția respondenților din țările partenere, în Italia 67% dintre experții care au răspuns studiului nostru consideră că educația lor formală este suficientă, 69% în Spania, 57% în Belgia și 50% în România. În Grecia mai mult de jumătate dintre respondenți (53%) consideră că educația formală nu este suficientă .

GRAFIC 38. *Tipul de taxă pentru programele de formare la care au participat respondenții*

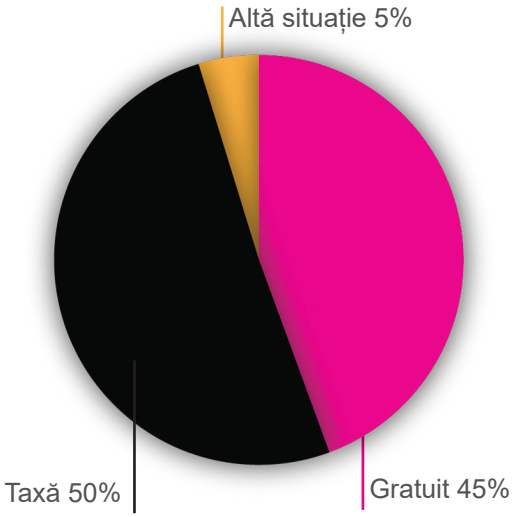

GRAFIC 39. *Cele mai apreciate aspecte ale cursurilor de formare*

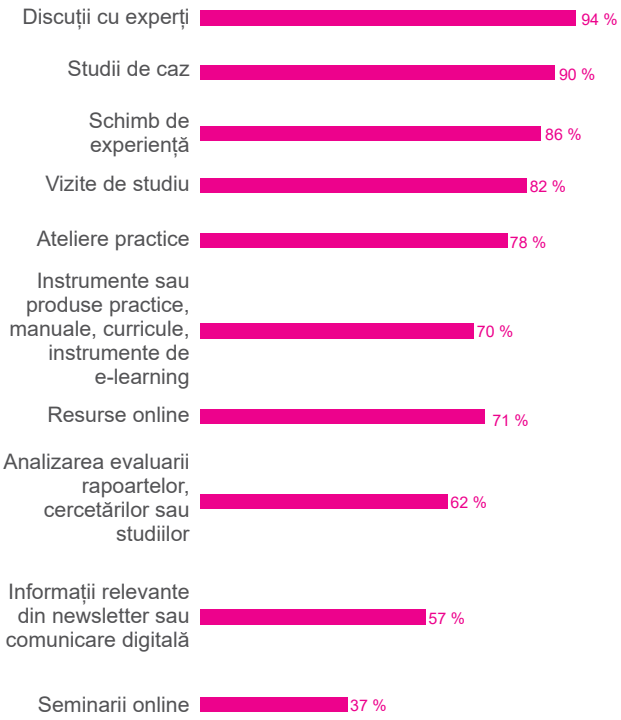

GRAFIC 40. *Preferința pentru tipul de învățare (prima opțiune)*

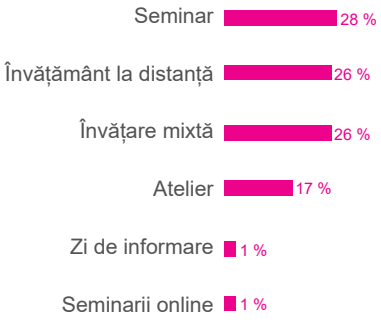

GRAFIC 41. *Preferința pentru tipul de învățare (a doua opțiune)*

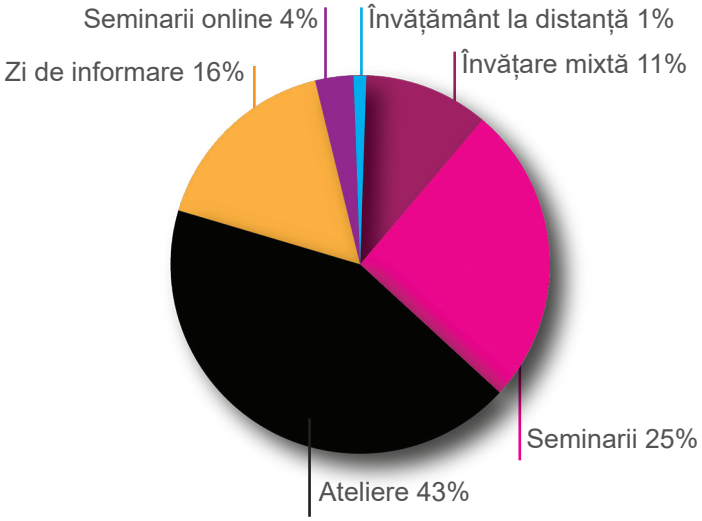

ABILITĂȚI / COMPETENȚE NECESARE ÎN SECTORUL PATRIMONIULUI CULTURAL

Am observat că specialiștii care activează în sectoarele cultură/patrimoniu sau turism consideră că cele mai relevante abilități pentru domeniul lor de activitate sunt: abilitățile de comunicare (96%), abilitățile de rezolvare a problemelor (94%), flexibilitate și adaptabilitate (91%) sau creativitate și capacitate conceptuală (89%). Aceste rezultate ne indică faptul că abilitățile soft sunt foarte importante pentru acest tip de activitate profesională.

GRAFIC 42. *Preferința pentru tipul de învățare, a treia opțiune*

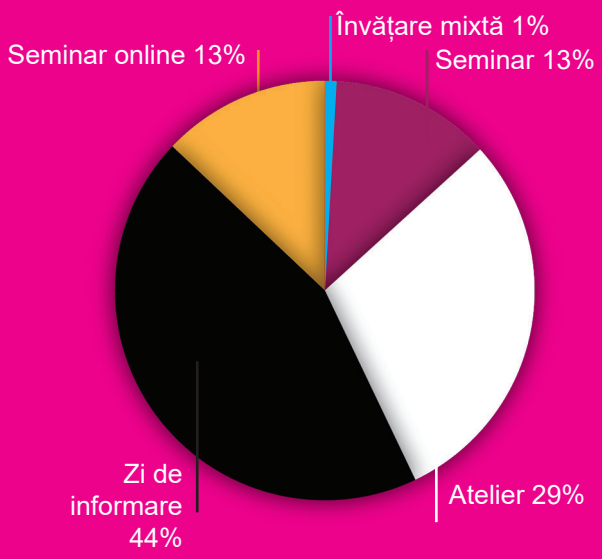

GRAFIC 43. *Distribuția respondenților care consideră educația formală adecvată după țară*

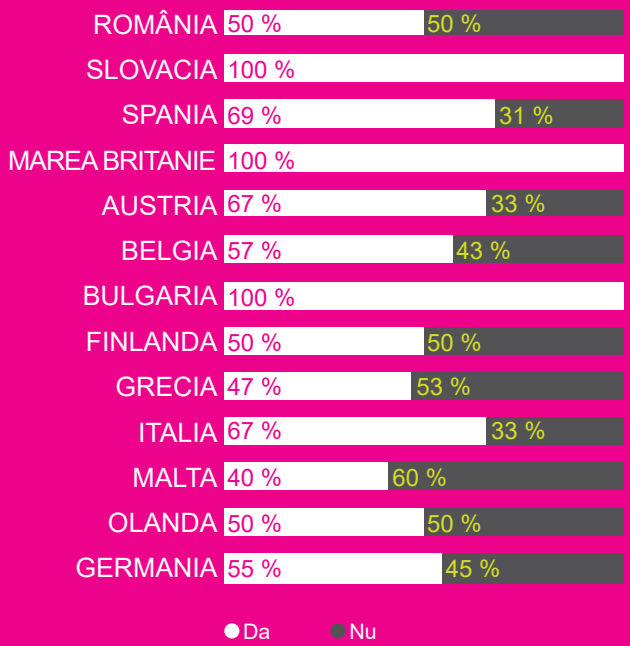

GRAFIC 44. *Evaluarea respondenților privind cele mai importante abilități soft în activitatea profesională*

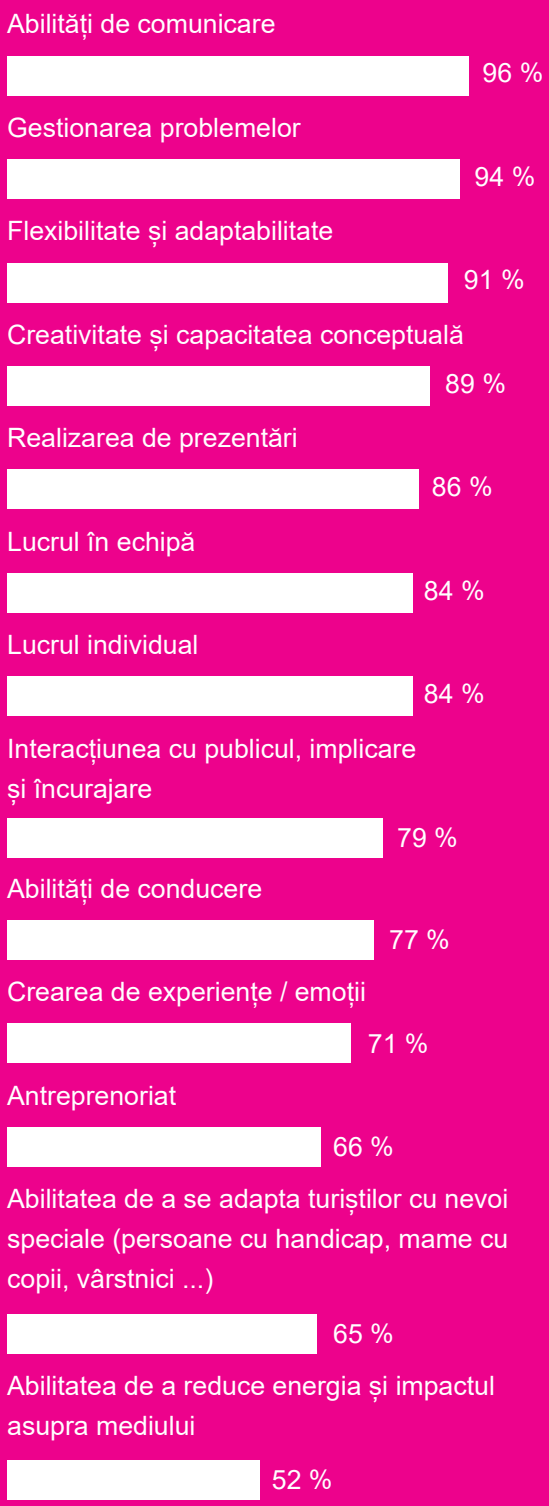

I-am întrebat pe respondenți care sunt cele mai potrivite tehnici pentru obținerea mai multor cunoștințe. Am aflat astfel că majoritatea respondenților consideră ghidurile de bune practici, studiile de caz și întâlnirile cu experții drept cele mai eficiente modalități de informare. Pentru 77% dintre respondenți un instrument practic este util

și numai 56% dintre respondenți au menționat evaluarea rapoartelor drept un mod eficient de a se perfecționa.

În domeniul Promovării Patrimoniului, 76% dintre respondenți consideră că au nevoie să își îmbunătățească competențele de implicare și susținere a comunității, 72% au nevoie de îmbunătățirea competențelor de creare de rețele sociale, 66% de competențe de marketing și 63% de abilități de social media.

În domeniul Valorizării Patrimoniului, 76% ar dori să își îmbunătățească competențele de implicare a comunității și procesele educaționale de implicare a oamenilor de diferite vârste și abilități, 64% doresc îmbunătățirea abilităților de strângere de fonduri și 61% pe cele de realizare de prezentări.

Pentru domeniul Exploatării Patrimoniului, 78% dintre respondenți vor să își îmbunătățească cunoștințele de inovare, 76% de implicare în comunitate și curatoriale, 66% vor îmbunătățirea abilităților manageriale și 58% a celor de strângere de fonduri.

GRAFIC 45. *Instrumente folositoare pentru dezvoltarea cunoștințelor*

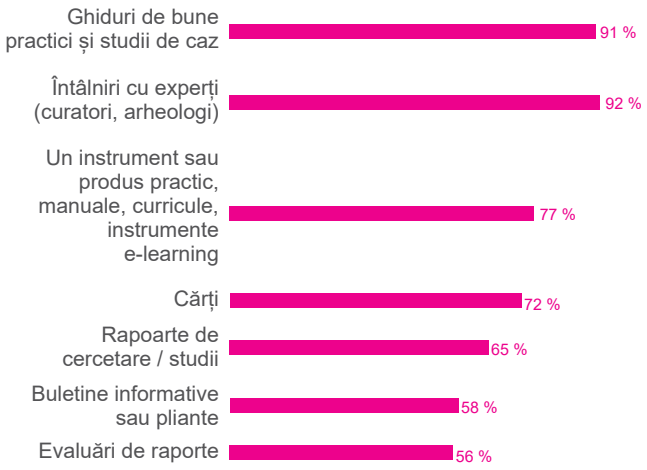

GRAFIC 46. *Nevoia de competențe pentru promovarea patrimoniului*

GRAFIC 47. *Competențe necesare în valorizarea patrimoniului*

GRAFIC 48. *Competențe necesare în valorificarea patrimoniului*

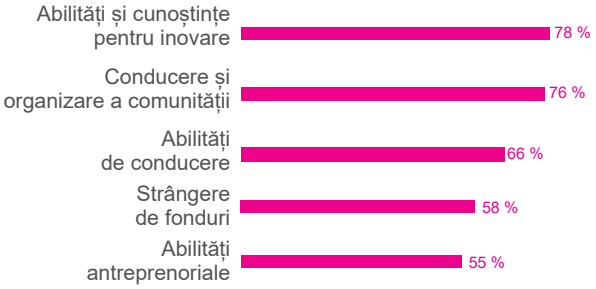

GRAFIC 49. *Competențe necesare în medierea și interpretarea patrimoniului*

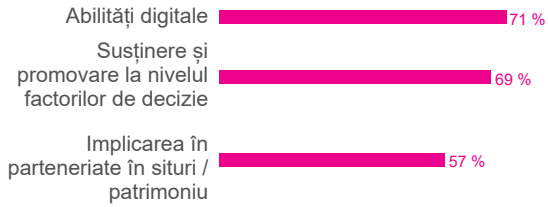

Pentru domeniul Mediere și Interpretare, 71% dintre respondenți vor să își îmbunătățească abilitățile digitale, 69% pe cele de susținere și promovare la nivelul factorilor de decizie și 57% pe cele de co-proprietate în situri/obiective de patrimoniu.

Pentru Promovarea Patrimoniului, cele mai utile competențe sunt: relațiile cu publicul în Spania, România și Grecia, abilitățile de marketing în România, Grecia și Italia, abilitățile de social media în România, Spania și Grecia, abilitățile de accesabilitate în România, Grecia și Italia, crearea unor rețele de specialiști în Spania, Belgia și Italia și abilități de mobilizare și implicare a comunității în Italia, România, Grecia și Belgia.

TABEL 14. *Competențe necesare în promovarea patrimoniului după țară de origine*

ȚARĂ *Frecvență / Cazuri*	Abilități de prezentare	Abilități de strângere de fonduri	Abilități de implicare a comunității	Abilități educaționale (inclusiv ateliere) adresate persoanelor de diferite vârste și abilități
România	83% (33)	77% (31)	83% (33)	90% (36)
Slovacia	100% (2)	50% (1)	100% (2)	100% (2)
Spania	69% (18)	58% (15)	81% (21)	77% (20)
Marea Britanie	0%	100% (1)	0%	100% (1)
Austria	33% (1)	100% (3)	100% (3)	67% (2)
Belgia	52% (49)	44% (42)	78% (74)	74% (70)
Bulgaria	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)
Finlanda	100% (2)	50% (1)	50% (1)	100% (2)
Grecia	67% (24)	83% (30)	64% (23)	81% (29)
Italia	50% (15)	83% (25)	87% (26)	63% (19)
Malta	100% (5)	60% (3)	80% (4)	80% (4)
Olanda	30% (3)	60% (6)	30% (3)	60% (6)
Germania	50% (10)	55% (11)	65% (13)	75% (15)

Pentru Valorificarea Patrimoniului, cele mai necesare abilități sunt: abilitățile de inovare și abilitățile de administrare comunitare pentru România și Spania, Belgia și Grecia, abilitățile de inovare, antreprenoriale și de management în Italia.

TABEL 15. *Necesitatea abilităților în valorificarea patrimoniului*

ȚARĂ *Frecvență / Cazuri*	Abilități de conducere	Strângere de fonduri	Abilități antreprenoriale	Abilități și cunoștințe pentru inovare	Curatori în comunități
România	78% (31)	67% (27)	70% (28)	80% (32)	77% (31)
Slovacia	50% (1)	50% (1)	50% (1)	50% (1)	50% (1)
Spania	62% (16)	62% (16)	54% (24)	81% (21)	73% (19)
Marea Britanie	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)
Austria	67% (2)	67% (2)	67% (2)	100% (3)	33% (1)
Belgia	52% (49)	38% (36)	32% (30)	75% (71)	78% (74)
Bulgaria	100% (1)	100% (1)	0 %	100% (1)	100% (1)
Finlanda	100% (2)	50% (1)	100% (2)	100% (2)	50% (1)
Grecia	86% (31)	83% (30)	72% (26)	75% (27)	89% (32)
Italia	73% (22)	70% (21)	73% (22)	76% (23)	70% (21)
Malta	100% (5)	80% (4)	100% (5)	100% (5)	80% (4)
Olanda	50% (5)	60% (6)	60% (6)	90% (9)	60% (6)
Germania	45% (9)	55% (11)	45% (9)	85% (17)	45% (9)

*Au fost calculate valorile doar pentru răspunsurile ‘DA’

Pentru domeniul Medierii și Interpretării Patrimoniului, cele mai necesare abilități sunt: abilitățile digitale în România, Spania și Grecia, abilități de co-proprietate în Grecia, Italia și România, abilitățile de promovare la nivelul factorilor de decizie în Grecia, Italia și Spania.

TABEL 16. *Competențe necesare în medierea și interpretarea patrimoniului după țara de proveniență*

ȚARĂ *Frecvență/ Cazuri*	Abilități digitale	Abilități de co-proprietate	Abilități de promovare la nivelul factorilor de decizie
România	78% (31)	67% (27)	60% (24)
Slovacia	50% (1)	50% (1)	100% (2)
Spania	77% (20)	65% (17)	73% (19)
Marea Britanie	100% (1)	100% (1)	100% (1)
Austria	33% (1)	33% (1)	33% (1)
Belgia	67% (64)	41% (39)	62% (59)
Bulgaria	0%	100% (1)	100% (1)
Finlanda	50% (1)	0%	50% (1)
Grecia	75% (27)	81% (29)	86% (31)
Italia	70% (21)	70% (21)	83% (25)
Malta	80% (4)	80% (4)	60% (3)
Olanda	70% (7)	30% (3)	60% (6)
Germania	70% (14)	45% (9)	55% (11)

CONCLUZII

Referitor la segmentul de vârstă al respondenților, cei mai mulți se regăsesc în segmentul peste 30 de ani, mai puțini respondenți sunt din segmentul sub 30 de ani. De asemenea, sunt mai multe femei decât bărbați. În ceea ce privește nivelul de educație, majoritatea respondenților dețin o diplomă sau o formă de certificare, spre deosebire de un număr mic de respondenți care nu au dobândit o diplomă sau un certificat. Cei mai mulți dintre respondenți dețin o funcție inclusă în categoria funcțiilor generale și aproape jumătate dintre respondenți au absolvit o facultate din domeniul Științelor Umaniste. Peste jumătate dintre respondenți nu au participat la un program de formare în domeniul patrimoniului în ultimii trei ani, dar cei mai mulți dintre aceștia au mai mult de doi ani experiență în sectorul cultural sau turism.

Deși mai mult de jumătate dintre respondenți consideră că educația formală este adecvată sau suficientă pentru activitatea lor, restul respondenților nu consideră suficiente educația formală, cunoștințele și competențele dobândite. În ceea ce privește cele mai importante abilități/competențe, am identificat următoarele: managementul proiectelor, relații publice, mobilizarea și implicarea publicului, colectarea de date, analiza datelor, folosirea calculatorului.

Pentru domeniul Promovarea Patrimoniului, majoritatea respondenților au nevoie de abilități de implicare și mobilizare a comunității și abilități educaționale pentru implicarea persoanelor de diferite vârste și cu diferite abilități. Pentru Exploatarea Patrimoniului, majoritatea respondenților doresc să-și îmbunătățească abilitățile inovative, iar pentru domeniul Mediere și Interpretare majoritatea respondenților doresc îmbunătățirea abilităților digitale.

STRUCTURA COMPETENȚELOR PENTRU MANAGERII DE PATRIMONIU CULTURAL ȘI ALȚI SPECIALIȘTI ÎN PROMOVAREA ȘI VALORIZAREA PATRIMONIULUI

INTRODUCERE

Scopul principal al etapei calitative a acestui studiu a fost să completeze datele studiului și să genereze mai multe cunoștințe aprofundate despre competențele necesare în sectorul patrimoniului cultural, cu accent pe nevoile în dezvoltare și cele în tendințe. Informațiile colectate vor oferi partenerilor datele necesare pentru realizarea unor cursuri de formare care vor dezvolta abilitățile, competențele și cunoștințele specialiștilor în domeniul patrimoniului cultural.

Trebuie menționat faptul că cei mai mulți dintre specialiștii în domeniu intervievați sunt de părere că cele mai importante competențe necesare în acest sector sunt legate de comunicare (abilitatea de a fi un bun comunicator și de a colabora cu alți parteneri), iar celelalte competențe derivă din cele de comunicare. Competențele digitale sunt considerate importante de cei mai mulți dintre respondenți, în special datorită faptului că spațiul digital poate fi folositor în toate aspecte patrimoniului (promovare, valorizare,

exploatare, interpretare). Deși puțini specialiști au menționat competențele deficitare, unele dintre cele mai importante care au fost identificate de specialiști se referă la resursele financiare limitate, mentalitățile învechite, personalul neinstruit, lipsuri în competențele digitale și la creșterea continuă a costurilor tehnologice.

METODOLOGIE

Studiul a fost realizat în perioada mai-iulie. Scopul cercetării calitative este de a dobândi cunoștințe aprofundate în legătură cu unele fenomene, o mai bună înțelegere a motivațiilor și atitudinii grupurilor-țintă relevante incluse în studiu față de subiecte de interes specific. Pentru realizarea acestor obiective, 53 de interviuri sociologice au fost realizate de reprezentanții fiecărei țări partenere în proiect, cu specialiști în domeniul patrimoniului cultural și turismului cultural (profesioniști ce activează în management și organizare, comunicare, media, educație) în următoarele 12 state membre ale UE:

- 4 interviuri din Belgia
- 1 interviu din Cehia
- 4 interviuri din Finlanda
- 5 interviuri din Germania
- 5 interviuri din Grecia
- 9 interviuri din Italia
- 2 interviuri din Lituania
- 6 interviuri din Malta
- 1 interviu din Polonia
- 1 interviu din Portugalia
- 8 interviuri din România
- 7 interviuri din Spania

Toate interviurile au urmat un protocol specific (durată, declarație de consimțământ, confidențialitatea datelor, anonimat) și au inclus șapte întrebări cu răspunsuri deschise, răspunsurile permițând partenerilor să exploreze competențele necesare specialiștilor în domeniu.

Unele limite ale studiului privesc experiența intervievatorilor din acest proiect în realizarea unor interviuri sociologice aprofundate, în consecință, unele întrebări din ghidul de interviu au fost omise sau schimbate de aceștia și, din păcate, nu s-au putut colecta informații pe aceste teme. Un alt aspect se referă la lipsa răspunsurilor la unele dintre întrebări de către unii dintre respondenți, drept urmare, există mai puține date de analizat. Dată fiind complexitatea studiului, este recomandat să corelăm rezultatele cercetării calitative cu cele ale cercetării cantitative.

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ A EXPERȚILOR ÎN PROMOVAREA, VALORIZAREA, EXPLOATAREA ȘI INTERPRETAREA PATRIMONIULUI CULTURAL

Majoritatea specialiștilor în domeniu au activat în sectorul patrimoniului cultural cel puțin cinci ani, unii au experiență de până la 15-20 de ani și câțiva dintre ei au peste 20 de ani, majoritatea având experiență profesională în marketing și comunicare, educație, management sau relații cu publicul, experiență obținută în instituții publice sau organizații private. Unii dintre respondenți sunt directori, manageri sau directori ai diferitelor instituții culturale, agenții de turism cultural sau ONG-uri. O parte semnificativă a acestora activează ca directori de departamente în muzee, cercetători sau conferențiari și profesori universitari.

Cele mai multe proiecte la care respondenții au participat de-a lungul anilor au fost legate de interpretarea patrimoniului prin diferite mijloace (prin folosirea tehnologiei, expoziții interactive, ateliere, tururi ghidate, proiectarea experiențelor personale în diferite situri de patrimoniu, gamificarea în muzee), implicarea comunității (prin implicarea oamenilor din comunitate în programele instituțiilor, prin voluntariat), accesibilitatea pentru diferitele grupuri-țintă (copii, adolescenți, pensionari, vizitatori cu deficiențe de vedere sau nevăzători, persoane cu instabilitate mentală, imigranți) și colaborarea cu diferite instituții prin realizarea de programe în parteneriat și programe menite să crească implicarea și interesul oamenilor. O mică parte a respondenților a fost în general implicată în aspectele administrative și financiare, strângerea de fonduri sau negociere, digitalizare sau cercetare în diferite proiecte desfășurate de instituție. Scopul principal al tuturor proiectelor realizate sau coordonate de acești specialiști a fost întotdeauna asigurarea unei mai bune vizibilități a patrimoniului și a accesibilității pentru un număr cât mai mare de oameni diferiți. Așa cum au declarat mulți dintre respondenți, comunicarea și abilitatea de a fi un bun narator sunt elemente cheie în fiecare dintre aspectele patrimoniului cultural.

În ceea ce privește pregătirea educațională a specialiștilor, o parte semnificativă a acestora a absolvit cel puțin un program de masterat sau un doctorat în domeniul cultural, cum ar fi istorie, istoria artei, arhitectură, arheologie, etnologie sau management cultural. Câțiva dintre respondenți au studii în domenii care nu sunt legate de cultura, ca de exemplu administratie, marketing, tehnologie sau antreprenoriat. Deși cei mai mulți dintre respondenți au urmat cursuri universitare în țările lor, o mică parte dintre ei a obținut experiență educațională în afara țării, de cele mai multe ori la nivel post-universitar.

Cei mai mulți dintre respondenți au participat cel puțin o singură dată la un program de formare (local sau internațional) care nu a fost în mod specific în domeniul patrimoniului. Respondenții care nu au participat niciodată la un program de formare au participat la conferințe specifice domeniului sau au obținut cunoștințe în domeniul lor prin participarea în proiecte europene, ceea ce i-a făcut să înțeleagă importanța competențelor transversale și trans-sectoriale.

Unele dintre cele mai de succes programe de formare în domeniul patrimoniului sunt muzeologia și strângerea de fonduri, urmate de gestionarea colecțiilor de artă, legislația referitoare la artă, interpretarea patrimoniului, organizarea expozițiilor, custode pentru diferite tipuri de public, turism sustenabil. Alte tipuri de programe de formare din afara domeniului patrimoniu la care respondenții au participat au fost marketing, IT, design grafic, comunicare digitală, practici de negociere, managementul proiectelor. Majoritatea respondenților consideră că programele de formare sau cursurile la care au participat au fost folositoare, oferindu-le o mai bună înțelegere a unor subiecte specifice, facilitarea creării unei rețele de contacte cu alți specialiști în domeniul patrimoniului, schimbul de bune practici și diferite strategii pe care le-ar putea adapta și implementa în instituțiile lor. O foarte mică parte a respondenților a considerat că programele de formare la care au participat au fost experiențe dezamăgitoare, tematica programelor fiind învechită și la un nivel de bază / începător.

CELE MAI IMPORTANTE COMPETENȚE ÎN PROMOVAREA, VALORIZAREA, EXPLOATAREA ȘI INTERPRETAREA PATRIMONIULUI

În ceea ce privește cele mai importante competențe în sectorul cultural, majoritatea specialiștilor în domeniu consideră **competențele de comunicare** ca fiind cruciale în transmiterea mesajului către o gamă variată de audiențe și publicul interesat. A fi receptiv, proactiv, a cunoaște tendințele actuale (culturale, tehnologice, societale etc.) și a fi capabil să schimbi și să adaptezi strategiile la nevoile actuale ale oamenilor sunt abilități importante în realizarea accesibilizării și creșterea interesului și conștientizării nevoii de protejare a patrimoniului, nu doar la nivel local, ci și la nivel național sau internațional.

> *„dar, de asemenea, să comunice, să adapteze în mod adecvat nivelul limbajului pentru diferite grupuri, să observe nevoile grupurilor și să caute subiectele și modalitățile de a stârni interesul pentru istorie în rândul vizitatorilor, modul în care comunică, nu doar cuvintele pe care le utilizează, modul în care se construiește povestea, dar și modul de adaptare a poveștii la diferitele nevoi ale grupurilor, ale oamenilor din diferite arii culturale, de diferite vârste, din medii educaționale diferite, pe scurt, comunicare și un standard al serviciilor pentru publicul țintă."*
>
> (Director departament educațional într-un muzeu, Polonia)

A fi un bun comunicator, a avea abilitatea de a genera dialog (scris sau vorbit) cu diferite tipuri de persoane și a de **a le implica în mod eficient și folosind o varietate de unelte și idei** pentru a face asta sunt abilități importante. Implicarea eficientă a oamenilor nu numai că generează interes și o înțelegere mai bună a aspectelor patrimoniului, dar are și potențialul de a crea o comunitate în jurul unei instituții, program sau idee.

„Conștientizarea faptului că nu toată lumea are același nivel de înțelegere și respect pentru cultură. Pentru unele grupuri demografice, trebuie investită mai multă energie pentru a le ajuta să conștientizeze importanța culturii. În timp ce clasa mijlocie educată merge în mod natural la muzeu, alte grupuri s-ar putea să se simtă inconfortabil în legătura cu asta pentru că o asociază cu elitele. Este important să observăm acest clivaj și să creștem relevanța pe care muzeul o are pentru toate grupurile demografice. Relevanța nu este prezentă în mod natural, ci trebuie creată. Pentru a reuși este important să fim disponibili să ne schimbăm perspectivele și să comunicăm conținuturile într-o formă la care se poate conecta toată lumea."

(Student în domeniul administrării patrimoniului și relațiilor publice, Germania)

Mai mult, este important să creștem gradul de dialog cu vizitatorii. Putem face asta creând spații pentru ca aceștia să-și poată exprima opiniile pe teme controversate, folosind expozițiile noastre ca punct de pornire. Acest lucru ne ajută să devenim mai conștienți în legătură cu ce e important pentru oaspeții noștrii. În plus, folosim comentariile lor și le arătăm vizitatorilor în felul acesta că au fost auziți."

(Student în domeniul administrării patrimoniului și relațiilor publice, Germania)

Alături de acestea, proiectele în colaborare sau asociere pot conduce la parteneriate sustenabile sau sponsorizări din partea deținătorilor de interese la nivel local (agenții de turism, ONG-uri, alte instituții culturale, organizații publice sau private), inclusiv factorii politici și, în consecință, pot conduce la creșterea interesului pentru patrimoniu și conștientizarea importanței acestuia. **Abilitatea de a colabora și de a coopera cu alții** este importantă în dezvoltarea unei mai mari receptivități culturale.

„Această abilitate de a crea rețele, de a învăța cum să le construiești și să colaborezi, să creezi inițiative culturale mai mari care atrag audiențe mai mari așa încât să avem prezență mai bună, bune practici schimbate între instituții, această abilitate de a crea rețele, de a colabora e foarte importantă, nu doar la nivel european, ci și în forme de bază, colaborarea este importantă pentru a răspândi cunoașterea."

(Director al departamentului pentru educație, Polonia)

Receptivitatea și dorința de a **învăța noi abilități și de a le adapta** la anumite situații sunt alte două abilități importante în crearea unui impact și trezirea interesului în cadrul comunității locale și al deținătorilor de interese locale.

„Când vrei să promovezi cultura, trebuie să o faci în așa fel încât să fie accesibilă și nu intimidantă chiar și pentru cei care nu au fost niciodată între vreo instituție culturală, să o faci primitoare, să nu apară ca inaccesibilă."

(Directorul departamentului pentru expoziții, învățare și comunicare, Republica Cehă)

Abilitatea de implicare a comunității este la fel de importantă ca abilitățile de comunicare prin dezvoltarea proceselor de participare și implicare a diferitelor segmente de populație, cum ar fi copiii, adolescenții sau seniorii, ca voluntari în diferite evenimente, ceea ce creează o legătură între membrii comunității, societate și patrimoniu. Este important pentru specialiști să dezvolte programe și proiecte interesante și interactive pentru diferite categorii de populație și grupuri sociale, în special pentru tineri.

„Dacă nu îi învățăm acum să le placă muzeele și să conserve patrimoniul, nu vor fi interesați de conservarea patrimoniului și nici nu vor fi bucuroși să o facă atunci când vor deveni adulți.”

(Director departament educațional al unui muzeu, Portugalia)

„Construirea unei comunități în jurul instituției, o comunitate care va dori să facă parte din proiecte și să se implice în unele inițiative, este foarte importantă mai ales pentru instituție, care poate deschide porțile și poate crea ceva nu doar în interior, ci mai departe, putând să împărtășească cunoștințe despre patrimoniu în comunitate, în special în viitor, pentru că se poate să nu avem suficiente fonduri pentru finanțarea patrimoniului, de aceea este important să avem voluntari la unele evenimente, astfel ajutăm la crearea unei comunități, creăm mai multe inițiative, astfel încât comunitatea va înțelege problemele și provocările cu care se confruntă instituțiile noastre, deoarece protecția și restaurarea sunt foarte importante, dar cu fonduri substanțiale. Pentru a descoperi adevărata valoare a patrimoniului, trebuie să îl explorezi, să îl simți, nu doar să vezi informațiile, ci să participi, să fi implicat și să înveți să îi apreciezi adevărata valoare”.

(Director departament educațional, Polonia)

„O altă strategie promițătoare este integrarea seniorilor ca volutari în muzee. Astfel pot să apară oportunități atât pentru muzeu, cât și pentru voluntarii seniori, făcând muzeul un loc participativ.”

(Director de muzeu, Germania)

Competențele digitale și mediatice sunt considerate de către specialiști importante, astfel încât a fi flexibil, a avea dorința de a învăța lucruri noi și de a experimenta tehnici noi și inovative ajută în toate aspectele de promovare, valorizare, exploatare și interpretare a patrimoniului. A avea un nivel bun al cunoștințelor digitale nu înseamnă că trebuie să fii expert în mediul digital, ci înseamnă să ai cel puțin un nivel de bază de înțelegere și folosire a datelor digitale. **Digitalizarea** și **folosirea instrumentelor TIC** facilitează, de asemenea, accesibilitatea unui public mai larg. Unii dintre respondenți sunt de părere că există un mare deficit de competențe digitale în cadrul instituțiilor.

„Competențele digitale în diferite dimensiuni sunt foarte importante. Colecțiile ar trebui să fie digitalizate, ar trebui să existe arhive digitale ale expozițiilor și evenimentelor noastre. Noi folosim varianta digitală a expozițiilor noastre, de exemplu codurile QR și sistemele audio. Sistemele audio fac muzeul mai atractiv pentru nevăzători și adaugă o altă dimensiune patrimoniului."

(Manager de muzeu, Germania)

„Consider că o mai bună înțelegere a datelor este definirea datelor și ce am putea face cu datele care includ alte date. Datele provin din conținutul nostru sau din metadatele noastre, dar și din datele de la utilizatorii care folosesc serviciile noastre. Prin urmare, ar trebui să înțelegem mai bine ce fel de date produc utilizatorii noștri și cum le putem folosi."

(Consilier ministerial, Ministerul Educației și Culturii, Departmentul pentru Politici de Artă & Cultură, Diivizia pentru Artă & Patrimoniu Cultural, Finlanda)

Toți specialiștii intervievați consideră că mediul digital este deja prezent în sectorul patrimoniului cultural și, ca atare, se așteaptă ca profesioniștii în domeniu să aibă competențe digitale bune și, de asemenea, să fie dispuși să fie la curent și să învețe despre noile tehnologii și modalitățile de a le implementa în proiectele sau instituțiile lor.

„mediul digital afectează sectorul patrimoniului cultural în multe moduri, astfel încât, dacă mă raportez la activitatea unui muzeu, digitalizarea este prezentă în managementul colecțiilor, în educație, în social media și așa mai departe. Uneori cred că nu este posibil nici măcar să le separăm, deoarece trăim deja în mediul digital."

(Specialist în Formare profesională și Dezvoltare, Finlanda)

Mediul digital ar putea juca un rol enorm în toate aspectele patrimoniului (promovare, valorizare, exploatare și interpretare), în special prin facilitarea accesului unui public mai larg. Pe de altă parte, așa cum s-a afirmat anterior, tehnologia ar trebui utilizată numai ca instrument de întărire a valorii patrimoniului și nu ca mijloc în sine, trebuie să existe un echilibru între digital și non-digital. Inițiativele digitale trebuie puse în aplicare, astfel încât să nu devină copleșitoare sau inaccesibile, deoarece tehnologia ar trebui utilizată doar ca instrument de îmbunătățire a înțelegerii unui anumit aspect cultural de către oameni și doar atunci când este necesar.

„Pentru mine, digitalul este destul de abstract și nicidecum atrăgător. Combinând digitalul cu întâlniri reale și obiecte, ar putea fi interesant. Văd dimensiunea digitală ca pe o șansă de a oferi mai mult conținut sau pentru a consolida conținutul în muzeu. Cu toate acestea, ar trebui să fie utilizată cu atenție, în caz contrar poate duce la o suprastimulare la muzeu. Acesta crește ritmul, dar scade accentul pe conținut."

(Curator și educator la un muzeu, Germania)

„Tehnologia este bună, dar, pe de altă parte, nu cred că este totul, avem, de asemenea, tablete și alte instrumente interactive. Uneori acestea sunt bune pentru a le explica și arăta oamenilor informații, dar, pe de altă parte, scopul nu este ca cineva să vină la muzeu, să stea pe un scaun și să se uite la iPad-urile lor tot timpul, ei pot face asta la domiciliu, astfel încât muzeul ar trebui să ofere ceva mai mult decât aceasta. Așadar, tehnologia ar trebui să fie doar un instrument, nu un produs final."

(Director departament expoziții, învățare și comunicare, Cehia)

„Instrumentele digitale, cum ar fi aplicațiile, platformele, vizitele de artă și inițiativele, sunt văzute (dacă este cazul) cu scepticism în ceea ce privește utilizarea, accesibilitatea și potențialul de intrare, împreună cu lipsa resurselor și timpul pentru a fi abordate în mod corespunzător. Principala problemă, în opinia mea, este că cele mai multe organizații nu simt cu adevărat nevoia de a deveni digitale, subestimând potențialul digitalului și se ocupă de instrumentele digitale ca elemente «bune-de-avut» pentru cei tineri."

(Manager, Grecia)

Unele dintre problemele identificate de specialiști privesc decalajul dintre generații, generațiile mai în vârstă (50 de ani și peste) fiind mai puțin calificate din punct de vedere digital decât omologii lor mai tineri. Respondenții consideră că acești specialiști ar trebui să fie instruiți, astfel încât să poată învăța să utilizeze instrumentele digitale într-un mod eficient și operațional. O altă problemă identificată se referă la mentalitățile învechite și la refuzul de a vedea beneficiile tehnologiei și, ca atare, de a le folosi în instituțiile lor.

„Inovarea este, de asemenea, o abilitate importantă. În special în muzee, unii angajați nu au capacitatea de a-și ajusta în mod constant strategiile de-a lungul carierei și se simt copleșiți atunci când vine vorba de digitalizare. Este important să se țină pasul cu tehnologiile și tendințele în schimbare din societate."

(Stagiar Managementul Patrimoniului și Relații cu publicul, Germania)

Câteva exemple analogice de instrumente de interpretare a patrimoniului oferite de respondenți sunt următoarele: tururi ghidate, ateliere și activități pentru diferite grupuri, afișaje text, studiouri interactive pentru diferite expoziții, evenimente. Câteva exemple digitale includ broșuri interactive, afișaje interactive cu plasmă, filme de scurt metraj sau documentare, expoziții online, arhive digitale, tururi virtuale, buletine informative, site-uri web, rețele sociale, ghiduri audio, coduri QR, aplicații.

Câteva exemple de promovare a patrimoniului oferite de respondenți sunt: e-mailuri, buletine informative, broșuri, cărți, postări pe rețelele de socializare (unele instituții au postări bilingve sau trilingve), site-uri web (în mai multe limbi). Unii respondenți cred că externalizarea aspectelor promoționale ale marketingului către agenții externe sau a avea o echipă care se ocupă exclusiv de aceste aspecte ar crește imaginea publică a instituției culturale.

„Își dau toată silința folosind metodele de comunicare tradiționale (relații cu publicul, comunicate de presă, buletine informative și, în unele cazuri, prin promovare în media tradițională și digitală), dar într-un mod oarecum limitat, pasiv și neinspirat. Aceasta se datorează unui număr de factori care sunt determinați atât de incapacitatea financiară de a finanța campanii de promovare la o scară mai mare, mai creative, contemporane și mai imaginative în mixul de media, dar și, surprinzător, de lipsa de experiență în marketing, comunicare și în managementul mediei digitale.”

(Manager și supervizor, Grecia)

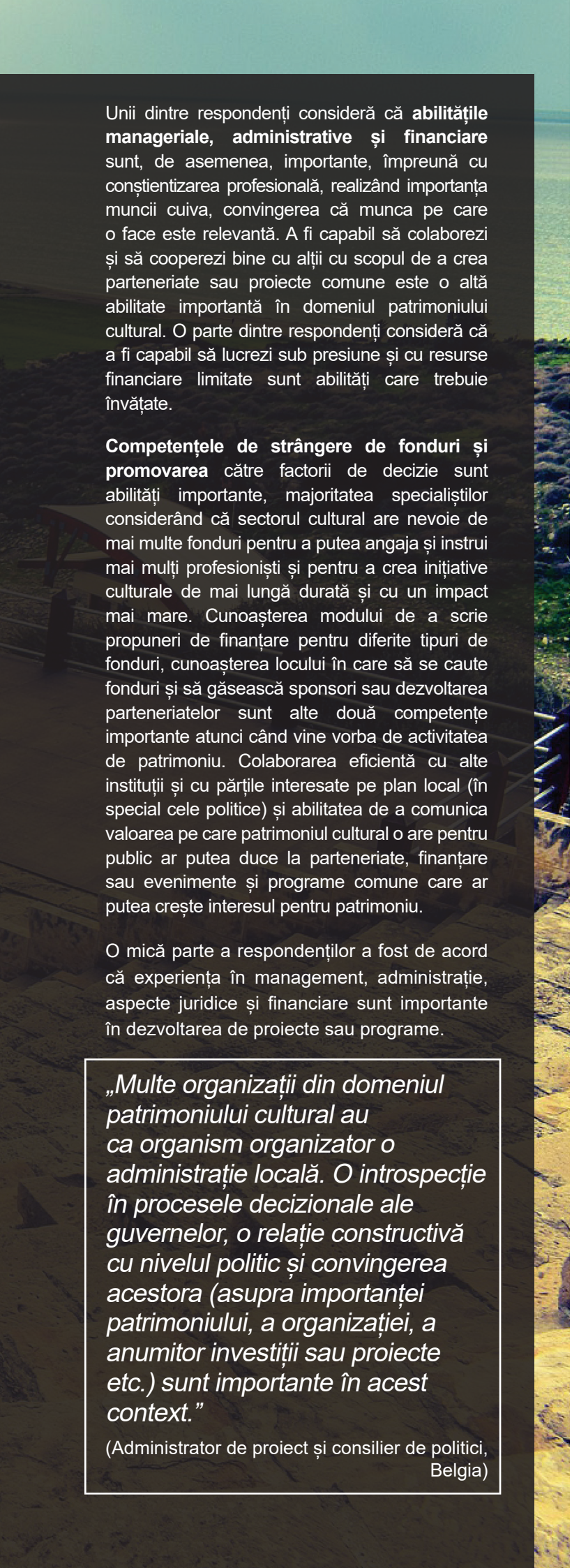

Unii dintre respondenți consideră că **abilitățile manageriale, administrative și financiare** sunt, de asemenea, importante, împreună cu conștientizarea profesională, realizând importanța muncii cuiva, convingerea că munca pe care o face este relevantă. A fi capabil să colaborezi și să cooperezi bine cu alții cu scopul de a crea parteneriate sau proiecte comune este o altă abilitate importantă în domeniul patrimoniului cultural. O parte dintre respondenți consideră că a fi capabil să lucrezi sub presiune și cu resurse financiare limitate sunt abilități care trebuie învățate.

Competențele de strângere de fonduri și promovarea către factorii de decizie sunt abilități importante, majoritatea specialiștilor considerând că sectorul cultural are nevoie de mai multe fonduri pentru a putea angaja și instrui mai mulți profesioniști și pentru a crea inițiative culturale de mai lungă durată și cu un impact mai mare. Cunoașterea modului de a scrie propuneri de finanțare pentru diferite tipuri de fonduri, cunoașterea locului în care să se caute fonduri și să găsească sponsori sau dezvoltarea parteneriatelor sunt alte două competențe importante atunci când vine vorba de activitatea de patrimoniu. Colaborarea eficientă cu alte instituții și cu părțile interesate pe plan local (în special cele politice) și abilitatea de a comunica valoarea pe care patrimoniul cultural o are pentru public ar putea duce la parteneriate, finanțare sau evenimente și programe comune care ar putea crește interesul pentru patrimoniu.

O mică parte a respondenților a fost de acord că experiența în management, administrație, aspecte juridice și financiare sunt importante în dezvoltarea de proiecte sau programe.

„Multe organizații din domeniul patrimoniului cultural au ca organism organizator o administrație locală. O introspecție în procesele decizionale ale guvernelor, o relație constructivă cu nivelul politic și convingerea acestora (asupra importanței patrimoniului, a organizației, a anumitor investiții sau proiecte etc.) sunt importante în acest context.”

(Administrator de proiect și consilier de politici, Belgia)

„Când este vorba despre strângerea de fonduri și finanțare, trebuie menționat că sponsorii sunt în poziții foarte puternice, ei fiind cei care aleg pe cine și ce conținuturi să susțină. Aici, personalul din domeniul patrimoniului cultural trebuie să acționeze ferm și cu încredere pentru proiectele pe care le consideră importante în loc să aleagă opțiunea ce poate primi cu siguranță finanțare. În cele din urmă, persuasiunea este crucială. Fiecare trebuie să fie capabil să scrie propuneri bune care pot fi aduse pe agenda factorilor de decizie, ca apoi să primească finanțare.”

(Curator și educator la un muzeu, Germania)

Specialiștii în cultură sunt de părere că **abilitățile de conducere și antreprenoriale** sunt esențiale, chiar și deținerea unor competențe de bază în aspectele administrative și financiare de implementare a proiectelor sau programelor ajută enorm la exploatarea patrimoniului.

„Competențele manageriale sunt foarte importante, deoarece, dacă vrei să implementezi un proiect nou, trebuie să știi cum să gestionezi bugetul, timpul, oamenii implicați, este important să combini competențele noi, tehnologia modernă în patrimoniu, uneori să experimentezi noi metode de gestionare a inițiativelor educaționale și culturale. Dacă lucrați în domeniul cultural trebuie să știți cum să scrieți un proiect, să identificați obiectivele, grupul-țintă, să alegeți metodele potrivite de diseminare a cunoștințelor sau a informațiilor despre proiect, agenda proiectului.”

(Director departament educațional muzeu, Polonia)

Abilitățile de conducere și gândirea liberă / deschisă sunt abilități importante pentru cineva care gestionează fie un proiect, fie o organizație. Implicarea profesioniștilor, stagiarilor, voluntarilor sau a comunității locale în mod regulat la cursuri de formare consolidează legătura dintre societate și patrimoniu și sporește implicarea locală.

„Pentru a garanta o îmbunătățire a exploatării patrimoniului cultural, consider că este esențial să se formeze nu numai specialiști din domeniu, ci și membri ai comunității, astfel încât să fie posibilă dezvoltarea competențelor manageriale, precum și a competențelor de curatoriat. Acest lucru ar însemna, în mod inevitabil, un sens mai puternic de apartenență și răspândirea conceptului că însăși comunitatea este adevăratul proprietar al patrimoniului cultural, așa că ar trebui să-l păstreze, să-l consolideze și să-l promoveze."

(Cercetător la universitate, Spania)

Încă un aspect important este **să lucrezi în echipă**, să știi cum să administrezi o echipă sau cum să fii parte dintr-una. O parte însemnată dintre respondenți consideră că a lucra în echipă este un aspect important al exploatării patrimoniului în ziua de azi, în contextul creșterii interesului pentru inter / multidisciplinaritate și respectarea expertizei profesioniștilor din diverse domenii. Păstrând o minte deschisă la nou și ascultând ideile noi poate duce la inițiative mai bune și mai de succes. Proiectele culturale, programele, inițiativele sunt dezvoltate și duse la bun sfârșit de către echipe de profesioniști, nu de o singură persoană, și, pe cale de consecință, lucrul în echipă este important pentru atingerea scopului comun.

Unele competențe inovatoare sugerate de specialiști includ găsirea unor modalități noi, interesante și captivante de a comunica altora valoarea și importanța patrimoniului și, în consecință, se pune accentul pe educarea tinerilor în moduri creative pentru a-și spori interesul și implicarea viitoare în domeniul patrimoniului. O altă abilitate care ar putea fi benefică este recrutarea de voluntari sau noi membri într-o instituție și motivarea acestora să ia parte la programe sau activități pe termen lung, care ar putea crea un sentiment de implicare, un sentiment de comunitate care i-ar face să realizeze că patrimoniul le aparține și lor.

„Cred că cea mai bună definiție a succesului în domeniul contemporan al culturii se bazează pe puterea spiritului de colaborare, pe recunoașterea nevoii unei echipe multidisciplinare, pe respectul pentru specializare și pe dorința / abilitatea de a fi ferm cu privire la expertiza nedisputată a profesioniștilor, pe ascultarea opiniilor diferite și pe abilitatea de a păstra o minte deschisă pentru domenii care trec de domeniul fiecăruia de expertiză."

(Manager și supervizor, Grecia)

Unii specialiști au subliniat importanța **inter / multidisciplinarității** în domeniul patrimoniului. Din nou, competențele digitale sunt importante, în special a fi dispus să **experimentezi noile tehnologii** care ar putea spori vizita experiențială într-un anumit spațiu cultural (tehnologii VR și AR, de exemplu). Prin înțelegerea necesității și importanței digitalizării, instituțiile ar putea facilita accesul unor diferite grupuri de persoane la patrimoniu. Alte competențe privesc crowdfunding-ul și crowdsourcing-ul, împreună cu designul serviciilor și marketingul de gherilă, care nu sunt doar strategii promițătoare, ci și unele accesibile.

Câțiva dintre specialiști au menționat că legislațiile actuale din țările lor reprezintă bariere în calea instituțiilor sau inițiativelor culturale și de patrimoniu și, în consecință, limitează capacitatea profesioniștilor din domeniul culturii de a dezvolta competențe noi și inovatoare.

AȘTEPTĂRI REFERITOARE LA PROGRAMELE DE FORMARE DIN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

O gamă largă de subiecte a fost considerată ca fiind interesantă sau utilă pentru cei care activează în sectorul patrimoniului. Majoritatea specialiștilor ar dori mai multe programe de formare în ceea ce privește managementul (abilități de conducere, abilități de management al personalului), strângerea de fonduri

(unde să caute finanțare, cum să atragă fonduri, cum să găsească sponsori), cursuri curatoriale (crearea de expoziții cu o abordare prietenoasă și educativă, cursuri internaționale, cursuri pentru diferite categorii de persoane, managementul colecțiilor publice), abilități digitale (digitalizare, gestionarea datelor, marketing, opțiuni TIC și aplicațiile lor în domeniul patrimoniului, documente digitale, proiecte digitale și participative), colaborare și promovare în fața factorilor de decizie (colaborare între instituțiile culturale mici și mari, politicieni, diverse părți interesate), implicarea comunității (care vizează anumite categorii de audiență, atragerea voluntarilor).

Cât despre tipurile de programe de formare, majoritatea specialiștilor ar prefera cursuri de formare care să conțină ateliere/seminarii, formare practică, studii de caz și schimb de experiență cu experți în ceea ce privește diferite strategii, dezvoltarea de proiecte în grupuri mici. Foarte puțini dintre respondenți ar participa la o formare clasică de tip e-learning, cei mai mulți dintre ei considerând că învățarea online nu ar fi la fel de eficientă ca în cazul contactului direct. Învățarea combinată ar fi alegerea ideală, e-learning acționând ca un sprijin pentru ateliere/seminarii.

Deoarece majoritatea specialiștilor ar prefera să participe la un curs de formare ce cuprinde ateliere sau seminarii, durata ideală variază de la câteva ore pe zi la câteva săptămâni. O mică parte din respondenți ar fi dispuși să participe la cursuri de formare pe parcursul a mai multe luni, dar majoritatea consideră că un curs de formare de câteva zile ar fi ideal pentru îmbunătățirea competențelor deja existente și câteva zile pe parcursul a câteva săptămâni ar fi ideal pentru a dobândi o nouă abilitate. Pentru o parte dintre respondenți nu există restricții în ceea ce privește durata formării, iar unii au sugerat că o formare clasică e-learning ar putea fi urmată timp de câteva luni de zile.

În ceea ce privește locul de desfășurarea a cursului de formare, specialiștii ar prefera un curs local sau național în țările lor de origine, în locuri care ar îmbunătăți experiența de formare, unii considerând că o formare internațională ar fi mai atrăgătoare, dar automat mai costisitoare. Unii profesioniști sunt de părere că formatorii ar trebui să fie dispuși să se mute în locuri diferite.

Chiar dacă foarte puțini dintre specialiștii intervievați au răspuns la întrebarea cu privire la costul unei astfel de instruiri, aceasta ar depinde în cea mai mare parte de durata de formare, tipul de program, materialele furnizate sau prestigiul și experiența instituției care furnizează cursurile de formare. Astfel, pentru un curs de formare de una sau două zile costul ar fi mai mic de 50 de euro, pentru un curs de formare care ar avea loc pe parcursul a câteva zile pe săptămână, timp de câteva săptămâni, costul ar fi între 100 și 300 de euro și pentru un curs de formare care ar avea loc câteva zile pe săptămână pe parcursul a câteva luni până la un an, costul ar fi între 400 și 1500 de euro. O parte dintre respondenți se așteaptă ca angajatorul lor să plătească pentru cursurile de formare, unii dintre ei au sugerat plata în rate sau posibilitatea de a utiliza vouchere.

Certificarea a fost cel mai puțin menționat aspect al programelor de formare, dar, din răspunsurile primite, opiniile sunt împărțite, unii specialiști fiind de părere că o certificare nu ar fi necesară, fie din cauza valorii sale pe termen scurt, fie pentru că cunoștințele dobândite în urma formării ar fi mai importante decât o certificare. Alți specialiști consideră că certificarea este, dacă nu esențială, un plus valoare, deoarece ar putea crește șansele cuiva pe piață. Un lucru important de remarcat este că, în cazul în care o certificare ar fi primită, aceasta ar trebui să fie recunoscută de o autoritate competentă.

CONCLUZII

Primul lucru care trebuie remarcat este faptul că toți specialiștii intervievați consideră că toate competențele despre care s-a discutat sunt interconectate și, ca atare, fiecare specialist în domeniul cultural ar trebui să aibă cel puțin unele dintre competențe pentru a putea fi eficient la locul de muncă.

Cea mai importantă competență menționată de specialiști este cea de comunicare. A fi capabil să vorbești cu oamenii în așa fel încât să îi faci să înțeleagă un anumit lucru, fiind înțeles de audiențe, comunități, deținătorii locali de interese, de viitorii parteneri sau sponsori, este una dintre cele mai importante competențe din care derivă foarte multe alte competențe: a fi capabil să colaborezi eficient cu alții, să implici și să mobilizezi comunitatea, a fi capabil să strângi fonduri, a fi persuasiv, a avea competențe de marketing și de management. Alte competențe importante privesc abilitatea de a crea sau de a face parte din programe de colaborare între diverse instituții sau de a crește gradul de conștientizare sau de interes pentru patrimoniu. Implicarea și mobilizarea comunității sunt extrem de importante. Dezvoltarea proceselor participative prin implicarea diferitelor grupuri creează sau întărește legătura dintre comunitate și patrimoniu. Abilitățile de strângere de fonduri pot avea întotdeauna un impact pozitiv asupra instituțiilor, astfel că a fi capabil să scrii cereri de finanțare, a ști unde și cum să găsești finanțare sunt abilități importante de obținut. Promovarea proiectelor în fața factorilor de decizie, abilitatea de a colabora eficient cu diferite părți interesate, în special cele politice, ar putea duce la posibilitatea de viitoare parteneriate, finanțare, sponsorizare sau evenimente comune care ar putea crește interesul pentru patrimoniu. În exploatarea patrimoniului, competențele manageriale, antreprenoriale sau de conducere sunt importante în gestionarea cu succes a unui proiect sau a unei echipe. A avea spirit de echipa și a ști să lucrezi în cadrul unei echipe este extrem de important. Creativitatea și gândirea deschisă sunt considerate abilități importante, în special în interpretarea patrimoniului. Competențele digitale și de media sunt importante în toate aspectele activității de patrimoniu cultural, deoarece mediul digital este o parte importantă a activității de patrimoniu și, ca atare, specialiștii din domeniul culturii ar trebui să aibă cel puțin înțelegerea de bază a diferitelor tehnologii și să fie dispuși să experimenteze și să fie la curent cu tendințele sau ideile tehnologice actuale. Există lacune în ceea ce privește competențele digitale, în special în cazul generațiilor mai în vârstă, dar formarea acestora ar avea, cel mai probabil, un rezultat pozitiv. Mentalitățile depășite și refuzul de a vedea beneficiile mediului digital reprezintă o altă problemă identificată de specialiști.

Inovarea este esențială în ceea ce privește sectorul patrimoniului, deoarece urmărește întotdeauna tendințele actuale și a fi capabil de a găsi încontinuu modalități noi, interesante și captivante de a comunica altora valoarea patrimoniului este o abilitate importantă care ar trebui folosită, deoarece ar trebui să se concentreze în acest sens pe educarea tinerilor, recrutarea de voluntari și de personal nou pentru a crea un sentiment de implicare și comunitate. Inter/multidisciplinaritatea, abilitățile digitale, experimentarea tehnologiilor noi, crowdfunding și crowdsourcing, design-ul de servicii sau marketingul de gherilă sunt alte competențe inovatoare de care domeniul patrimoniului ar putea beneficia pe deplin.

Cât despre așteptările profesioniștilor cu privire la un program de formare, cei mai mulți dintre ei ar dori mai multe cursuri de formare în domeniile management, strângere de fonduri, cursuri curatoriale, abilități digitale, colaborare și promovare în fața factorilor de decizie și implicarea comunității. Cei mai mulți dintre ei ar prefera să participe la programe de formare de scurtă durată, cum ar fi ateliere de lucru sau seminarii care durează fie una sau două zile sau câteva zile pe săptămână pe parcursul mai multor săptămâni. O mică parte dintre specialiști ar dori să participe la o formare clasică e-learning, dar cei mai mulți dintre ei consideră că învățarea combinată (ateliere de lucru / seminarii, plus e-learning) ar fi ideală. Locul ideal pentru formare ar fi în țara lor de origine, deși aceștia ar lua parte, de asemenea, și la un training internațional, în afara țării lor. Unii specialiști consideră că formatorii ar trebui să fie dispuși să se mute în diferite locuri. Întrebările privind costurile și certificarea unei astfel de instruiri au primit răspuns de la foarte puțini dintre respondenți, dar costul ar depinde de durata formării, de tipul programului, de experiența instituției care furnizează formarea. Costurile variază de la mai puțin de 50 de euro la maximum 1500 de euro. Unii dintre specialiști și-ar dori ca angajatorul lor să plătească pentru cursul de formare, alții au sugerat utilizarea voucherelor. Opiniile sunt împărțite atunci când vine vorba despre certificare, unii dintre specialiști consideră că o certificare nu ar fi necesară, alții considerând contrariul.

Aptitudini și competențe pentru care este necesară pregătirea profesională

- Aptitudini de comunicare
- Aptitudini de soluționare a problemelor
- Flexibilitate și adaptare
- Creativitate și capacitate de gândire abstractă
- Aptitudini de conectare și implicare comunitară
- Aptitudini de formare a rețelelor de colaborare
- Aptitudini de marketing / publicitate
- Aptitudini social media
- Aptitudini de implicare a comunității
- Procese de educație care implică persoane cu vârste și abilități diferite
- Aptitudini de strângere de fonduri
- Aptitudini de prezentare
- Aptitudini și expertiză în inovare
- Aptitudini comunitare și de curatoriat
- Aptitudini administrative
- Aptitudini de finanțare
- Aptitudini digitale
- Aptitudini legate de susținere și de luare a deciziilor
- Aptitudini patrimoniale și de co-proprietate a siturilor
- Aptitudini financiare și administrative
- Aptitudini de strângere de fonduri și susținere
- Aptitudini în afaceri
- Aptitudini de conducere

CONTRIBUȚIA ECONOMICĂ / SOCIALĂ ACTUALĂ A PATRIMONIULUI CULTURAL ÎN EUROPA

ANALIZA TENDINȚEI CONTRIBUȚIEI ECONOMICE / SOCIALE A PATRIMONIULUI CULTURAL ÎN EUROPA

Context

Sectoarele Culturale și Creative (SCC) au câștigat o importanță tot mai mare, nu doar ca furnizor pentru cultură, dar și în ce privește generarea de valoare adăugată, oferind un număr mare de locuri de muncă și perspective bune pentru inițiativele antreprenoriale, mai ales în rândul tinerilor. Datorită creșterii importanței lor economice și sociale, factorii de decizie din Europa au început să elaboreze strategii și politici menite să creeze mediul propice dezvoltării Sectoarelor Culturale și Creative, dar și pentru creșterea potențialului și contribuției acestora la economiile naționale. Deși s-a raportat un progres în domeniul schițării politicilor și strategiilor, este în continuare nevoie de o abordare sistematică și coerentă, pentru a nu crea confuzii și dificultăți metodologice. Așadar, este în continuare necesar a explica într-o manieră mai clară natura și rolul acestor sectoare, care sunt politicile, strategiile și modurile de finațare cele mai potrivite.

Trebuie menționat că Sectoarele Culturale și Creative înregistrează 1% dintre populația angajată la nivel mondial, implicată în principal în activități legate de artele vizuale, industria editorială și industria muzicii, și care are cea mai mare piață în Asia-Pacific (33% dintre vânzări), urmată imediat de Europa (32%) și SUA (28%). Există câteva statistici care reflectă rolul important al acestor activități în economie: fie prin cota din activitatea economică în general, fie prin contribuția calitativă la creșterea economică, fie prin rolul lor în îmbunătățirea avantajelor competitive. De exemplu, în Uniunea Europeană, SCC-urile contribuie cu 3,3% la PIB și cu 3% la totalul angajaților; acest tip de specializare explică aproximativ 50% din variația PIB-ului pe cap de locuitor. Companiile private care cheltuiesc sume de două ori mai mari pentru contribuțiile creative au cu 25% mai multe șanse să introducă inovația de produs[1].

[1] *Cartea Albă pentru Activarea Potențialului Economic al sectoarelor culturale și creative din România [2016] - Carmen Croitoru, Valentin Cojanu, Delia Mucică, Anda Becuț*

Este importantă, de asemenea, tendința comerțului internațional de bunuri și servicii culturale. De exemplu, conform bazei de date Eurostat[2], comerțul internațional EU28 cu servicii culturale a crescut de la 2.951,9 milioane de euro în 2010 la 7.797,3 milioane în 2017, adică o creștere de 164%. În același timp, importurile extracomunitare EU28 de bunuri culturale au crescut cu 16,2%, în timp ce exporturile extracomunitare EU28 au crescut cu 54,6%, arătând o creștere a puterii Sectoarelor Culturale si Creative la nivel internațional. Balanța comercială a bunurilor culturale a înregistrat o valoare pozitivă de 8.574,6 milioane de euro în 2017, contribuind astfel la balanța comercială generală a Uniunii Europene.

Aspectele menționate anterior se aplică și *Patrimoniului Cultural*, care a dobândit o creștere importantă și care are nevoie de abordări mai bune în ceea ce privește elaborarea politicilor și strategiilor. *Patrimoniul Cultural* are însă niște particularități în cadrul Sectoarelor Culturale și Creative, deoarece acest subsector este o combinație de activități ale entităților publice și private, drept urmare, în principiu, necesită o abordare specifică și o atenție sporită în colectarea datelor statistice.

Date și metodologie

Conform *ESSnet-Culture, Final Report, 2012*, au fost definite următoarele zece sub-sectoare din Sectoarele Culturale și Creative:

- Patrimoniu
- Arhive
- Librării
- Carte & Presă
- Arte vizuale
- Artele spectacolului
- Audiovizual & Multimedia
- Arhitectură
- Publicitate
- Meșteșuguri

Domeniul cultural al Patrimoniului Cultural este format de muzee, locuri istorice și situri arheologice. Acesta include atât activități de producere, diseminare și conservare a patrimoniului, cât și activități de educație și management/reglementare necesare domeniului. Acestea acoperă în mare următoarele activități:

- Activități de producție pentru întreținerea colecțiilor din muzee și de recunoaștere a aspectelor istorice ale locurilor (monumente, situri sau clădiri);
- Activități de conservare, vitale pentru patrimoniu, al căror scop este păstrarea acestuia pentru transfer și diseminare;
- Activități educaționale interdisciplinare, importante pentru activitățile culturale prin dezvoltarea creativității;
- Activități de administrare și finanțare, activități de suport necesare tuturor sectoarelor.

Aspectul participativ (participarea socială și practicile culturale) reprezintă scopul final al oricărui act cultural.

Pentru măsurarea contribuției sociale și economice a Patrimoniului Cultural, au fost folosite următoarele coduri CAEN rev.2 cu patru cifre:

CAEN REV. 2

9102	Clasa include operațiuni ale muzeelor de toate tipurile: - Muzee de artă, muzee de bijuterii, mobilă, costume, ceramică, argintărie; - Muzee de istorie naturală, Știință Și tehnologie, muzee de istorie, inclusiv muzee militare; - Alte muzee specializate; - Muzee în aer liber.
9103	Clasa include operațiuni de gestionare și conservare a siturilor și clădirilor istorice.
9104	Clasa include operațiuni ale grădinilor zoologice și rezervațiilor natural.

[2] https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do

Studiul și-a propus să realizeze o cercetare asupra următorilor indicatorilor economici și sociali legați de Patrimoniul Cultural, pentru o perioadă de trei ani, din 2015 până în 2017:

- Evoluția cifrei de afaceri;
- Evoluția ocupării forței de muncă;
- Evoluția profitului;
- Evoluția productivității muncii;
- Numărul de companii;
- Produsul Intern Brut (PIB) sau Valoarea Adăugată Brută (VAB), în funcție de disponibilitatea datelor.

Analiza de față a utilizat următoarele surse și informații :

- Baza de date Eurostat, secțiunea Cultura, ca sursă primară de date;
- Date colectate de la partenerii consorțiului la nivel național, menite să completeze informațiile care lipseau din baza de date Eurostat.

Din păcate, cea mai mare problemă cu care ne-am confruntat în cadrul acestei analize a fost lipsa datelor necesare pentru domeniul Patrimoniului Cultural. Dintre cei șase indicatori menționați mai sus, Eurostat oferă doar date legate de rata ocupării forței de muncă, pe indicatorul intitulat *Librării, arhive, muzee și alte activități culturale.* Chiar și în această situație, datele nu acoperă decât trei dintre codurile CAEN folosite în definiții, dar care se referă și la alte activități. Pot exista două posibile explicații: *i) volumul operațiilor realizate de entitățile private este scăzut deoarece cele mai multe activități sunt înregistrate de sectorul public; și ii) au apărut dificultăți în colectarea corectă a datelor din unele state.*

Conceptul statistic al ocupării forței de muncă în cultură este derivat din metodologia ce vizează domeniul Cultură propusă de către Sistemul Statistic European (ESS) în raportul final ESSnet-Culture (2012):

- Membru al forței de muncă ce deține o ocupație culturală și lucrează în sectorul cultural;
- Membru al forței de muncă ce deține o ocupație culturală în afara sectorului cultural (de ex. un designer care lucrează în industria de producție de textile sau automobile);
- Membru al forței de muncă ce deține o ocupație non-culturală în sectorul culturii.

Analizând baza de date Eurostat, a fost ales un alt indicator referitor la Patrimoniul Cultural, și anume *Media cheltuielilor unei gospodării pentru bunuri și servicii culturale după scopul consumului COICOP.* Datele sunt disponibile pentru doi ani, 2010 și 2015. Statistica inclusă în secțiunea *Cheltuieli pentru cultură* include datele provenite din două surse diferite: Sondajul privind veniturile per gospodărie (HBS) și Indicelele Armonizat al Prețului pentru Consumatori (HICP). Așadar, acoperirea și periodicitatea statisticii în această secțiune depind de aceste surse de date primare.

În statisticile legate de cultură, cheltuielile individuale și per gospodărie pentru bunurile și serviciile culturale pot fi considerate apropiate de nivelul participării în cultură. Datele despre cheltuielile private oferă soluția pentru completarea analizei cu date provenite din alte surse (de ex. sondaje dedicate participării culturale, cum ar fi EU-SILC modulul ad hoc de participare socială și culturală).

Rezultate

Ocuparea Forței de Muncă în Patrimoniul Cultural

Ocuparea forței de muncă în domeniul patrimoniului cultural este prezentată pentru perioada 2011-2017, conform datelor Eurostat.

Sectorul *Patrimoniului Cultural* a angajat 634 de mii de oameni în 2018, cu aproximativ 35 de mii mai mulți oameni decât în 2011. Deși nu este spectaculoasă, este o creștere de 5,5%, ceea ce înseamnă că Patrimoniul a fost capabil nu doar să susțină slujbele deja existente, ci și să creeze slujbe noi pe termen lung.

Cel mai mare număr de angajați în anul 2018 este înregistrat în Marea Britanie (102,1 mii de persoane), Franța (71,2 mii de persoane), Polonia (69,9 de mii de persoane) și Germania (59,5 de mii de persoane). Aceasta se explică prin moștenirea însemnată la nivelul patrimoniului a celor patru state și prezența unui număr mare de muzee și a altor obiective de patrimoniu. Cele patru state însumează 47,7% din totalul ocupării forței de muncă din sectorul Patrimoniului, peste 300 de mii de persoane în 2018. Ritmul de creștere pentru aceste state în intervalul analizat este de 2,4%.

ȚARĂ/TIMP	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Uniunea Europeană - 28 de țări	**600,7**	**598,8**	**604,3**	**603,5**	**616,2**	**605,9**	**619,6**	**634**
Belgia	16	15,7	13	14,4	15,3	16,1	15,7	16,,6
Bulgaria	8,9	8,2	7,7	8,9	9,5	9,4	8,5	9,5
Cehia	19,4	21,9	26	22,1	18,7	24,1	22,7	24,2
Danemarca	16,3	19,3	19,3	18,8	18,5	18,6	18,5	18
Germania	70,4	63,9	69,6	60,6	66,1	61,5	62,6	59,5
Estonia	5,7	6	6,3	5,2	4,3	5,1	5	5,3
Irlanda	3,9	3,8	,1	4,5	5,4	5,1	5,3	5,6
Grecia	7,7	6,7	6,5	7,5	5,4	7,3	7	6,7
Spania	39	34,5	33,7	38,2	41	34,8	37,5	44,2
Franța	61,5	57,2	69,1	65,2	60,9	59,1	62,6	71,2
Croația	7,5	8	5,9	6,4	4,9	5,1	7,1	8,4
Italia	42,6	50,4	52,4	55,5	56,4	56,2	51,5	47,5
Cipru	0,8	1	0,6	0,5	0,8	0,6	0,8	0,6
Letonia	4,9	6,1	5,4	6,3	5,9	8,3	6,1	4,9
Lituania	7,4	7,7	8,3	10,2	10,3	9,4	10,7	10,8
Luxemburg	0,9	0,7	0,8	0,5	:	0,9	0,5	1,3
Ungaria	17,7	18,2	14,7	16,2	19,9	23,7	19,7	18,8
Malta	0,4	0,7	0,5	0,7	0,6	0,7	0,8	0,8
Olanda	28,4	27,8	22,8	23	24,3	23,9	22,6	22,6
Austria	11,5	11,9	7,9	9,8	9,3	9,3	11,4	13,1
Polonia	56	57,5	61,9	60	64,3	60,4	61	69,9
Portugalia	10,7	11,3	8,8	12,1	12,4	11,6	11,3	12,5
România	11,7	11,8	9,2	8,6	9,3	11,9	14,5	9,8
Slovenia	5,9	5,1	5,2	5,2	4,7	3,9	4,3	4
Slovacia	4,7	5,8	6,6	7,1	7	5,3	8,1	9,2
Finlanda	13,2	12,3	10,7	12,4	10,8	12	12	11,9
Suesia	20,1	19,7	20,7	21,7	20,6	22,7	24,8	24,8
Regatul Unit (UK)	107,6	105,8	106,6	102,1	109,2	99	107	102,1
Irlanda	0,7	1,1	1	1	0,8	1	1,2	1
Norvegia	10,7	10	8,6	8,4	8,3	8,7	8,4	8,2
Elveția	13,3	11,4	15,4	16,4	19,1	16,7	17,7	16,9
Muntenegru	:	:	:	:	:	1,3	:	:
Macedonia	1	1,9	2,3	1,6	1,3	1,8	2,4	1,1
Serbia	4,4	9,1	6,9	7,7	7,2	6,6	6,7	5,8
Turcia	6,2	8,6	11,5	9	10	15,1	17	19,7

Sursa: Baza de date Eurostat

GRAFIC 50. ***Angajați în domeniul Patrimoniului Cultural (mii de persoane)***

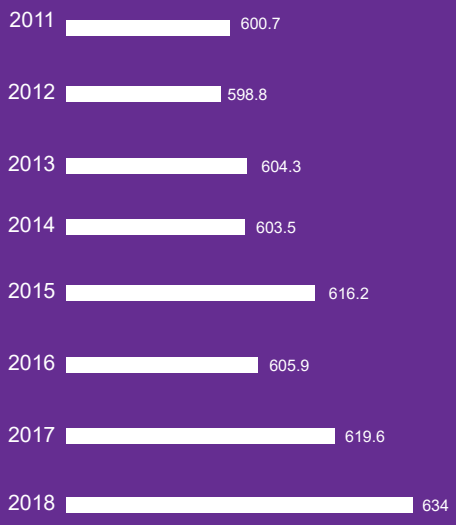

Sursa: Baza de date Eurostat

GRAFIC 51. ***Angajați în domeniul patrimoniului în Marea Britanie, Franța, Polonia și Germania (mii de persoane)***

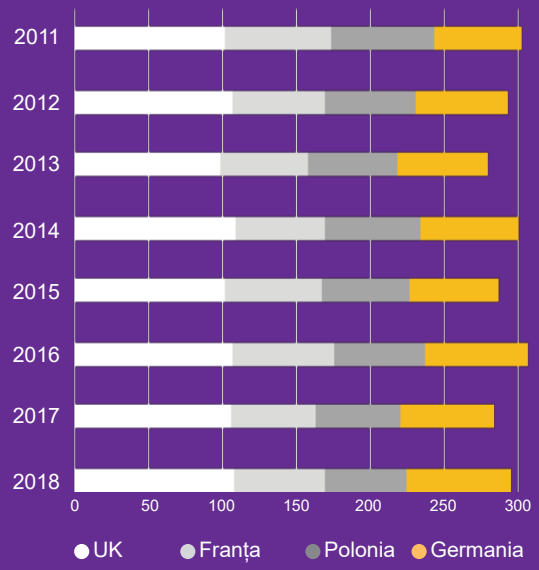

Sursa: Baza de date Eurostat

Contribuția totală la *Sectoarele Culturale și Creative*

Putem observa că forța de lucru din sectorul Patrimoniu nu a fluctuat prea mult, între 7,2% și 7,6%, ceea ce înseamnă că s-a menținut constant cu nivelul din Sectoarele Culturale și Creative pe tot parcursul perioadei analizate. Patrimoniul a înregistrat un declin în 2016, dar a recuperat cu 102%, intersectându-se cu ritmul creșterii anuale totale a *Sectoarelor Culturale și Creative.*

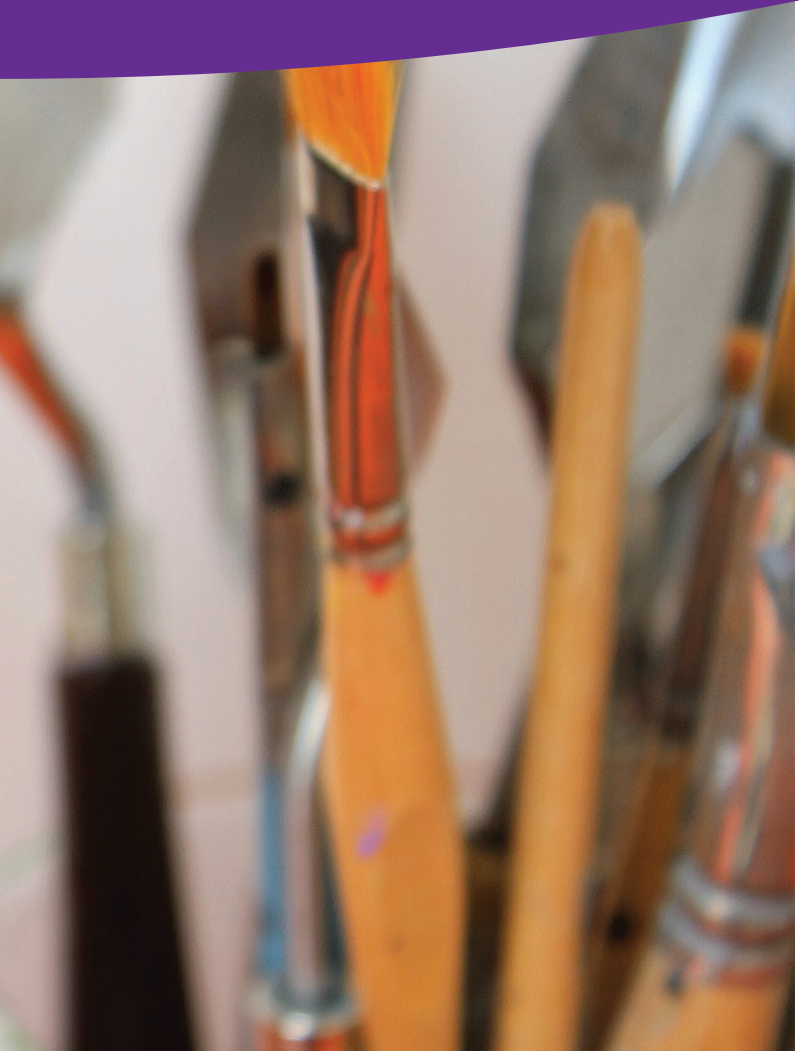

GRAFIC 52. *Procentul Patrimoniului din totalul SCC %*

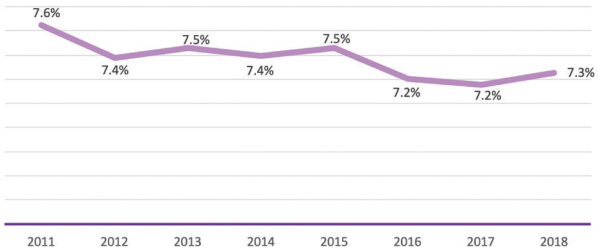

Sursa: Baza de date Eurostat

GRAFIC 53. *Schimbări de ritm SCC și Patrimoniu %*

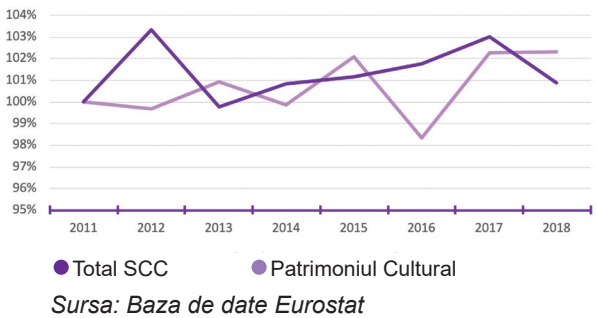

Sursa: Baza de date Eurostat

Cheltuielile per gospodărie pentru Patrimoniul Cultural

Cheltuielile per gospodărie sunt exprimate ca media cheltuielilor de consum per gospodărie pentru bunurile și serviciile culturale, după scopul consumului COICOP. Datele prezentate sunt pentru anii 2010 și 2015.

Rezultatele indică un consum scăzut pentru Patrimoniu în ambele cazuri în termeni absoluți și ca procent din totalul consumului din SCC-uri. Această situație poate fi explicată și prin dificultățile întâmpinate în colectarea datelor și lipsa studiilor depre contribuția socială și economică a Patrimoniului Cultural. Din datele Eurostat, putem observa o creștere a consumului de Patrimoniu, în termeni generali și relativi, și anume o creștere de la 1,2% în 2010 la 2,0% în 2015.

	2010			2015		
GEO/COICOP	**Total SCC-uri**	**Patrimoniu**	**%**	**Total SCC-uri**	**Patrimoniu**	**%**
Belgia	1.171,2	41,9	3,6%	904,6	29,8	3,3%
Bulgaria	155,7	0,5	0,3%	205,7	1,3	0,6%
Cehia	614,7	18,5	3,0%	570,5	27,8	4,9%
Danemarca	1.592,7	19,5	1,2%	:	:	:
Germania	1.188,4	14,1	1,2%	1.274,5	15,9	1,2%
Estonia	380,3	3,4	0,9%	536,6	14,1	2,6%
Irlanda	1.620,4	12,3	0,8%	1.012,4	12,9	1,3%
Grecia	555,2	0,7	0,1%	502,3	1,4	0,3%
Spania	883,7	7,9	0,9%	677,3	11,9	1,8%
Franța	1.000,8	14,6	1,5%	:	:	:
Croația	498,8	1,6	0,3%	589,8	7,6	1,3%
Italia	761,1	19,3	2,5%	583,4	17,8	3,1%
Cipru	1.085,4	5,9	0,5%	617,6	13,3	2,2%
Letonia	369,4	4,1	1,1%	408,6	8,3	2,0%
Lituania	310,7	8,7	2,8%	433,0	1,3	0,3%
Luxemburg	1.097,7	0,0	0,0%	1.044,0	3,7	0,4%
Ungaria	467,5	4,6	1,0%	359,8	2,5	0,7%
Malta	1.069,2	2,2	0,2%	913,3	7,6	0,8%
Olanda	:	:	:	952,8	70,5	7,4%
Austria	1.568,8	19,9	1,3%	1.214,6	24,3	2,0%
Polonia	670,8	3,1	0,5%	472,4	5,5	1,2%
Portugalia	697,7	8,3	1,2%	487,8	7,0	1,4%
România	201,5	0,4	0,2%	211,8	1,4	0,7%
Slovenia	913,4	4,6	0,5%	786,8	16,2	2,1%
Slovacia	442,7	2,1	0,5%	556,5	10,1	1,8%
Finlanda	1.147,6	12,2	1,1%	892,1	10,6	1,2%
Suedia	1.377,8	8,9	0,6%	1.434,9	10,8	0,8%
Marea Britanie	1.226,9	30,2	2,5%	1.158,0	36,4	3,1%
TOTAL EU28	**23.070,1**	**269,5**	**1,2%**	**18.801,1**	**370,0**	**2,0%**

Sursa: Baza de date Eurostat

Consumul adăugat per gospodărie în toate cele 28 de state membre ale UE arată o creștere de 269,5 €/ gospodărie în 2010 la 370,0 €/gospodărie în 2015, ceea ce reprezintă o creștere de 37%.

Media consumului per gospodărie în 2015 este prezentată în graficul de mai jos. Cel mai ridicat consum a fost înregistrat în Olanda, cu 70,5% €/gospodărie/ lună, ceea ce poate fi considerat un rezultat remacabil. La limita inferioară se situează Lituania, cu doar 1.3 €/ gospodărie/lună. Consumul mediu în cele 28 de state ale UE este de 14.2€/gospodărie/lună. Se poate observa că țările din Europa Occidentală au un consum mai mare față de cele din Europa de Est, datorat și bugetului pe gospodărie mai ridicat al primei categorii menționate.

Graficul 55 prezintă procentul de consum pentru Patrimoniu cultural din totalul SCC-urilor din 2010 și 2015, permițând o comparație între state în cei doi ani. Danemarca și Franța au fost excluse deoarece nu există date disponibile pentru anul 2015. Observăm și lipsa datelor pentru Olanda în 2010, dar, luând în considerare faptul că are cel mai ridicat consum (7,4%), a fost inclusă în studiu. Consumul mediu al UE a crescut de la 1,2% în 2010 la 2,0% în 2015, așa cum am prezentat deja.

Cehia a avut rezultate remarcabile pentru ambii ani, în special în 2015, când a atins nivelul de aproximativ 5%. Belgia și Marea Britanie înregistrează procente ridicate pentru ambii ani și sunt coerente cu datele înregistrate în termeni absoluți. Pe de altă parte, consumul Lituaniei a înregistrat o scădere majoră, de la 2,8% în 2010 la numai 0,3% în 2015, conform graficului.

STUDII DE CAZ PENTRU STATELE PARTENERE

Deși indicatorii economici propuși pentru studiul nostru nu au putut fi găsiți în baza de date Eurostat, echipele statelor partenere în proiect au oferit date de la nivel național. Aceasta ne va ajuta să ne facem o idee asupra dimensiunii Patrimoniului Cultural în statele respective. Totuși, ținând cont de faptul că metodologiile și colectarea datelor pot să difere de la o țară la alta, informațiile nu vor fi comparate între state, ci vor fi analizate separate pentru fiecare stat.

GRAFIC 54. *Consumul de patrimoniu cultural în 2015 (euro / gospodărie / lună)*

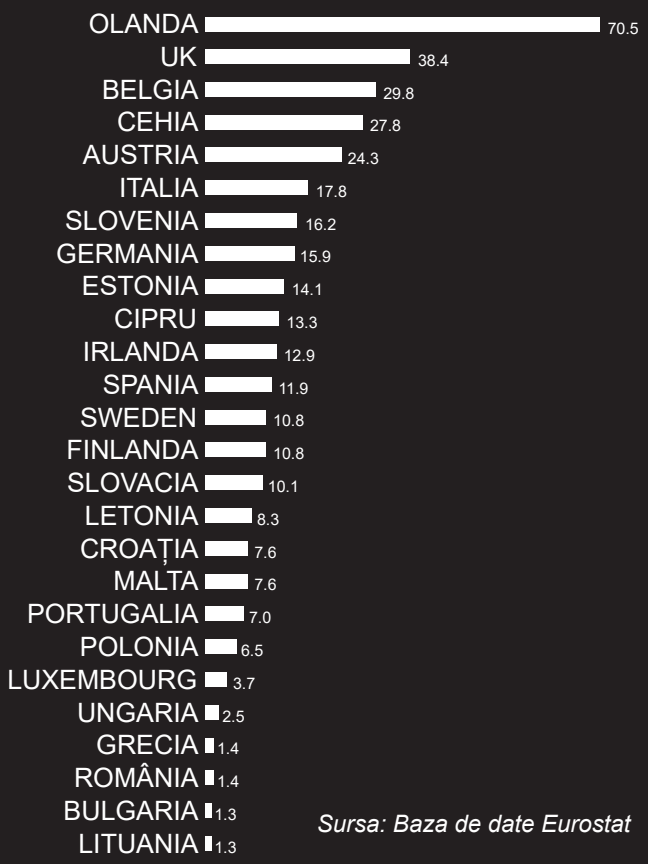

Sursa: Baza de date Eurostat

GRAFIC 55. *Ponderea consumului de patrimoniu din totalul SCC-urilor în 2010 și 2015 (%)*

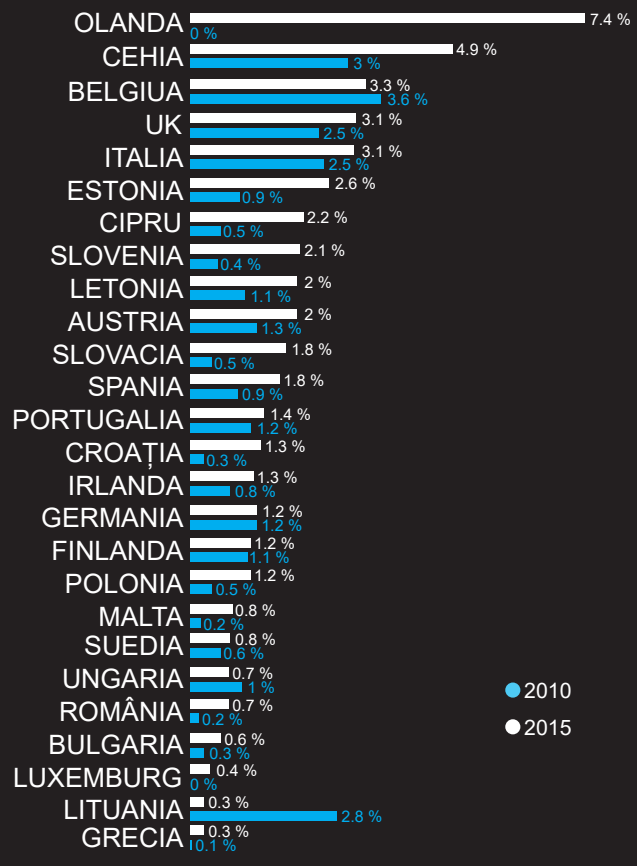

Sursa: Baza de date Eurostat

Singura țară care nu a putut furniza date este Belgia, unde, printre alte motive, există puține studii despre impactul economic și social al Patrimoniului Cultural, iar statisticile oficiale ale guvernului sunt mai degrabă generale (de exemplu, prezentarea statisticilor pentru sectoarele Turism și Cultură ca un întreg). Așadar, statul belgian a pus la dispoziție documente pentru sectorul analizat, dar nu datele necesare studiului nostru.

În continuare, vom prezenta datele oferite de statele partenere în proiect.

GERMANIA

INDICATOR	2015	2016	2017
Cifra de afaceri (mii de Euro)[1]	2013: suma minimă din cheltuielile totale: 494 milioane de Euro	Indisponibil	Indisponibil
Ocuparea forței de muncă[2]	Indisponibil	Min 36.000	Indisponibil
Profit (mii de Euro)			
Productivitatea muncii (mii de euro cifra de afaceri / angajat)	Indisponibil	Indisponibil	Indisponibil
Număr de companii	Indisponibil	Indisponibil	Indisponibil
PIB (milioane de Euro)[3]	3.048.860	3.159.750	3.277.340

Cele mai relevante date sunt oferite de PIB, cu o creștere de mai mult de 220 de mii de euro în doi ani (aprox. 7,5%). În 2016 a fost estimat un minimum de 36.000 de angajați în sectorul Patrimoniului Cultural.

Surse:

1. Statistisches Bundesamt (2018). P. 8. Bildung und Kultur Spartenbericht Baukultur, Denkmalschutz und Denkmalpflege: https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bildung-Forschung-Kultur/Kultur/Publikationen/Downloads-Kultur/spartenbericht-baukultur-5216206189004.pdf?__blob=publicationFile (accessed: 19.07.2019).
2. Statistisches Bundesamt (2018). P. 7. Bildung und KulturSpartenbericht Baukultur, Denkmalschutz und Denkmalpflege: https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bildung-Forschung-Kultur/Kultur/Publikationen/Downloads-Kultur/spartenbericht-baukultur-5216206189004.pdf?__blob=publicationFile (accessed: 19.07.2019).
3. Organisation for Economic Co-Operation and Development. (09.07.2019). Von Organisation for Economic Co-Operation and Development: https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=60702 abgerufen

Alte surse consultate:

- Fachbeirates an die Kultusministerkonferenz. (April 2014). Abschlussbericht - Empfehlungen des Fachbeirates an die Kultusministerkonferenz zur Fortschreibung der deutschen Tentativliste für das UNESCO-Welterbe
- Institut der deutschen Wirtschaft (2019). Deutschland in Zahlen: https://www.deutschlandinzahlen.de › diz › Printversion › DIZ_2019_e-Book (Accessed: 17.07.2019)
- Jahrbuch 2018 –2019 Deutsche UNESCO Kommission (2019). Deutsche UNESCO-Kommission e.V. : https://www.unesco.de/sites/default/files/2019-06/DUK-Jahrbuch_2018-2019.pdf

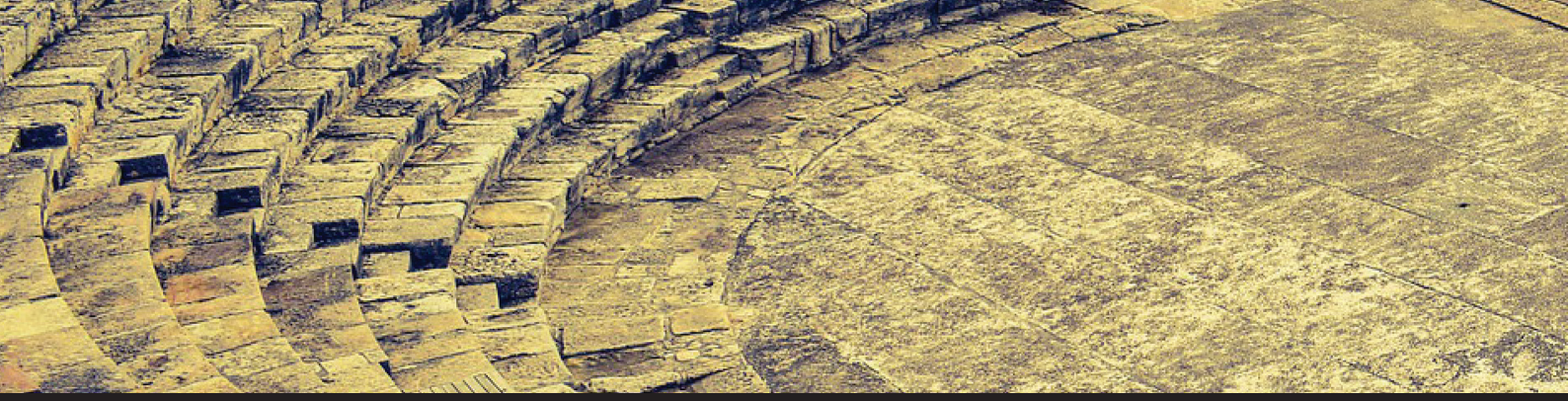

GRECIA

INDICATOR	2015	2016	2017
Cifra de afaceri (mii de euro)	49,802 euro	41,812 euro	Indisponibil
Ocuparea forței de muncă	2.9% din total angajați	3.2% din total angajați	3.2% din total angajați
Profit (mii de euro)	Indisponibil	Indisponibil	Indisponibil
Productivitatea muncii (cifra de af./angajat)	15.20	13.30	Indisponibil
Număr de angajați	733	630	Indisponibil
PIB / VAB	PIB: 177,258 VAB per industrie 6,612 (milion)	PIB: 176,488 VAB per industrie 6,469 (milion)	PIB: 180,218 VAB per industrie 6,462 (milion)

Grecia înregistrează o creștere consistentă a ratei de angajare în sectorul Patrimoniului Cultural, aproximativ 3% din numărul total al angajaților la nivel național. PIB-ul înregistrează o ușoară creștere, de aproximativ 3 milioane de euro, în timp ce VAB-ul este de aproximativ 6,5 milioane de euro.

Surse:

1. Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database;
2. http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR01/2015: Activitatea librăriilor, arhivelor, muzeelor și alte activități culturale.
3. http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL15/-
4. http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL45/-: arte, divertisment, recreere, alte activități ale serviciilor, alte activități legate de gospodărie ca angajator, servicii și bunuri nediferențiate produse și activități în gospodării pentru uzul propriu, activități extrateritoriale ale organizațiilor sau instituțiilor.

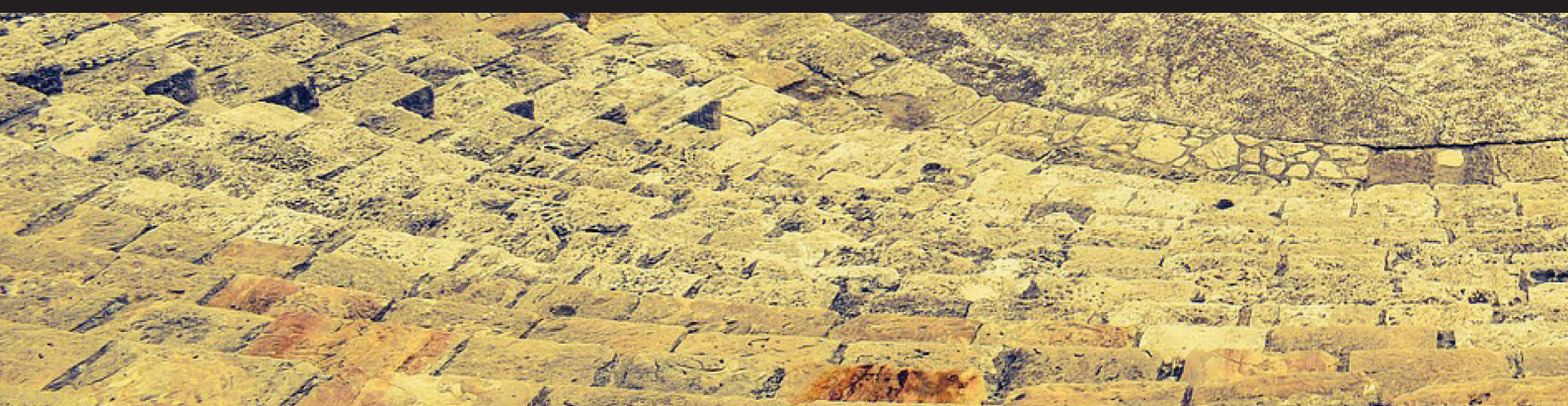

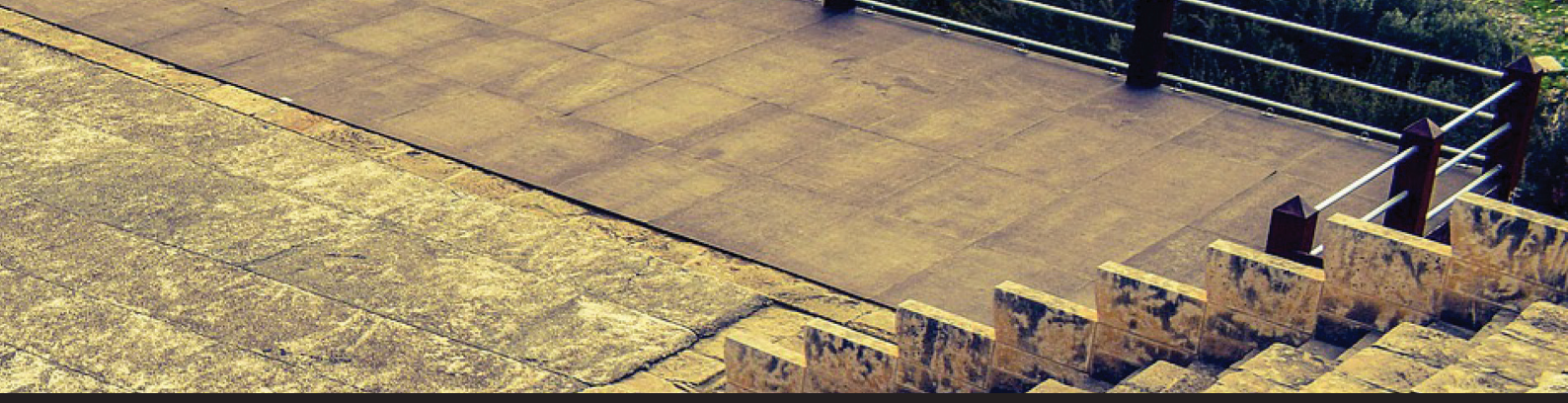

ITALIA

INDICATOR	2015	2016	2017
Cifra de afaceri (mii de euro)	1,167.9	2,855.7	2,916.7
Ocuparea forței de muncă	52.0	53.1	51.0
Profit (mii de euro)	200 milioane	172 milioane	200 milioane
Evoluția productivității muncii (cifra de af./angajat)	49.28	54.92	54.93
Număr de companii	904	1061	1,116
PIB / VAB	PIB 1,636,372 VAB 2.8 miliarde de euro	PIB 1,672,438 VAB 2.9 miliarde de euro	PIB 1,724,954 VAB 2.8 miliarde de euro

Italia înregistrează valori foarte ridicate ale VAB-ului, de 2,8 miliarde de euro, în timp ce nivelul profitului este de 200 de milioane de euro în 2017. Productivitatea muncii a atins cifra de 55000 de euro/persoană angajată în 2016 și 2017. Un număr în creștere al companiilor care operează în acest sector demonstrează rezultatele generale favorabile.

Surse:

1. Unioncamere, fondazione Symbola.
2. Io sono cultura, Report 2018 https://www.beniculturali.it/mibac/multimedia/MiBAC/documents/1529596696147_io_sono_cultura_2018.pdf.
3. Io sono cultura, Report 2017 http://www.symbola.net/assets/files/IoSonoCultura_2017_DEF_1498646352.pdf.
4. Io sono cultura, Report 2016 http://www.symbola.net/assets/files/Io%20sono%20cultura%202016%20DEFINITIVO%20bassa%20risoluzione_1469703511.pdf.

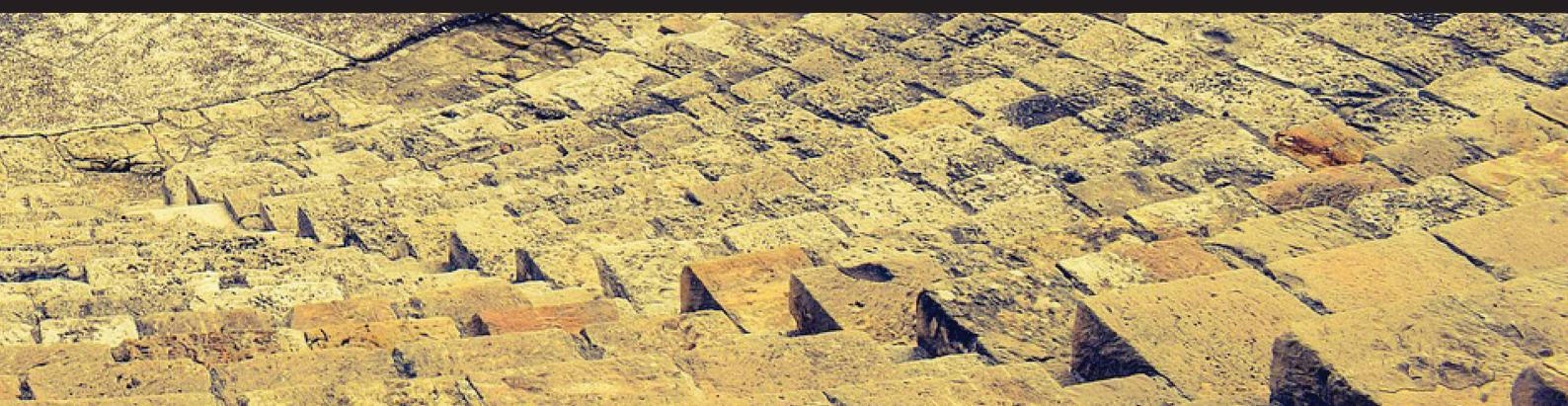

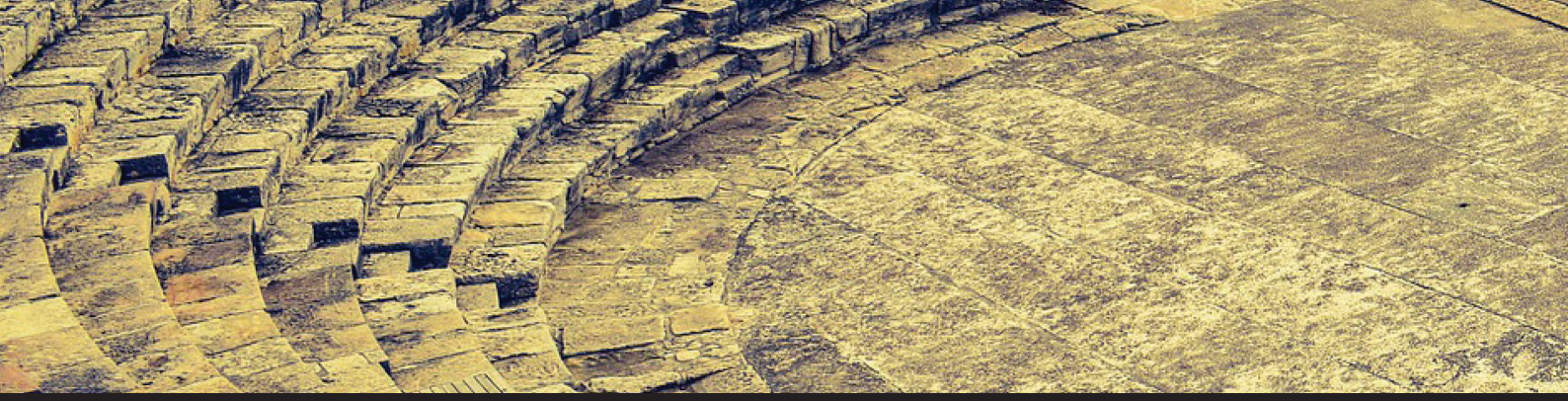

MALTA

INDICATOR	2015	2016	2017	2018
Cifra de afaceri (mii de euro)	19,167	22,071	22,624	22,936
Ocuparea forței de muncă	464	494	460	472
Profit (mii de euro)	-692	-732	-678	-584
Productivitatea muncii (mii de euro cifra de af./angajat)	48	52	58	57
Număr de companii	42	45	47	Indisponibil
VAB (Valoarea Adăugată Brută)	**12,992**	**14,097**	**14,430**	**15,280**

Sectorul Patrimoniului Cultural s-a dezvoltat în ultimii patru ani, cu o creștere de aproximativ 20% a cifrei de afaceri. Profitabilitatea este negativă, dar s-a îmbunătățit în 2018. Productivitatea muncii înregistrează o creștere bazată pe creșterea cifrei de afaceri. VAB-ul este, de asemenea, pe o pantă ascendentă, cu o creștere de +17,6% în 2018 în comparație cu 2015.

Note:

1. Cifra de afaceri: Producția este totalul tuturor produselor într-o anumită perioadă fiscală. (ESA2010).
2. Ocuparea forței de muncă: Numărul locurilor de muncă (normă întreagă și jumătate de normă).
3. VAB (Valoarea Adăugată Brută): Surplusul operational net este valoarea brută, mai puțin costul bunurilor și serviciilor intermediare care dau valoarea adăugată brută, compensațiile angajaților, taxelor și subvențiilor pentru producție și importuri, consumul capitalului fix (ESA2010).
4. Productivitatea muncii: Producția per angajat.

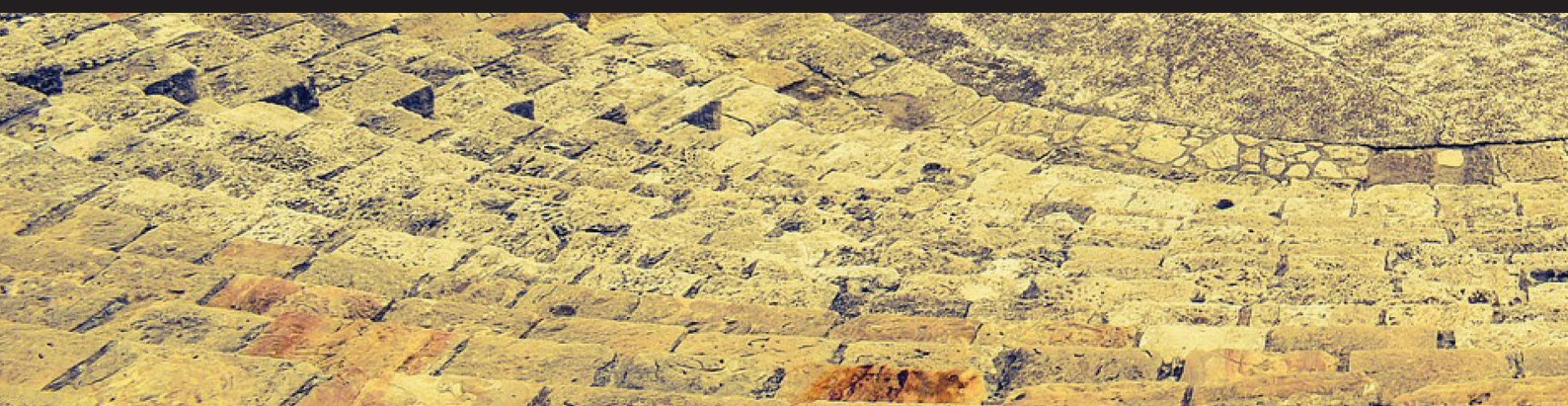

ROMÂNIA

INDICATOR	2015	2016	2017
Evoluția cifrei de afaceri (mii de euro)	38,116.9	40,657.0	45,529.3
Ocuarea forței de muncă	1.699	1.765	1.835
Evoluția profitului (mii de euro)	7.346,0	10,740.7	9,720.8
Productivitatea muncii (cifra de af. mii de euro/angajat)	4.40	6.09	5.30
Număr de companii	235	251	257
VAB (milioane de euro)	19.9	10.7	27.1

În România se observă o creștere generală a sectorului, cu peste 1.800 de angajați activi în 2017 și 257 de companii. Ca o consecință, cifra de afaceri a crescut de la 38,1 milioane de euro în 2015 la 45,5 milioane de euro în 2017, adică +19,4%.

Activitatea pozitivă este evidențiată de evoluția formidabilă a valorii adăugate brute, în special în 2017, când a atins suma de 27,1 milioane de euro, aceasta însemnând o creștere de mai mult de 7 milioane de euro, în comparație cu anul 2015 sau +36,1%.

Surse:

1. National Statistics Institute of Romania, http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table
2. Borg Design, www.listadefirme.ro

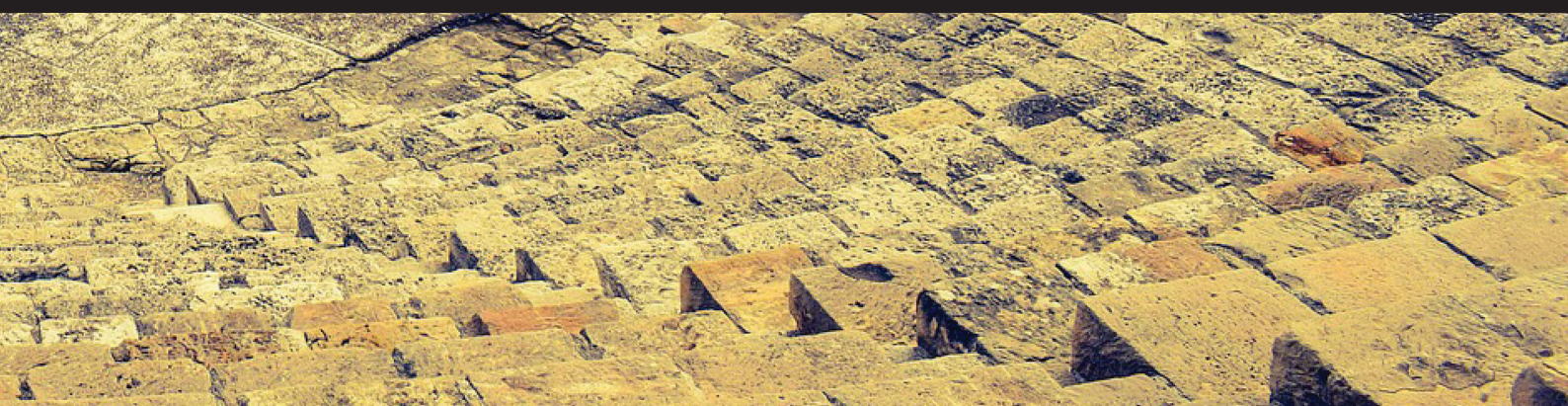

SPAIN

INDICATOR	2015	2016	2017
Cifra de afaceri (mii de euro)	2,505,000	2,470,000	Indisponibil
Ocuparea forței de muncă	41,000	34,800	37,500
Evoluția profitului (mii de euro)	Indisponibil	Indisponibil	Indisponibil
Productivitatea muncii (cifra de af. mii de euro/angajat)	Indisponibil	Indisponibil	Indisponibil
Număr de angajați	5.364	5.589	4.625
PIB / VAB (milioane de euro)	0.24 of PIB / 0.26 of VAB	1.23 of PIB / 1.24 of VAB	Indisponibil

Datele indică o creștere constantă în Spania, cu niște fluctuații, dar minore. Există o ușoară scădere în tendințe, dar nu semnificativă. De exemplu, PIB-ul a scăzut cu doar 0,01 milioane de euro în 2016 comparativ cu 2015, iar VAB-ul scade doar cu 0,02 milioane de euro în aceeași perioadă. Alți indicatori arată o activitate constantă și un volum relativ mare de operațiuni.

Surse:

1. Data puse la dispoziție de țara parteneră în proiect.

CONCLUZII

Analiza programelor de formare actuale în domeniul patrimoniului cultural furnizate în țările UE a evidențiat faptul că cele mai frecvente instituții furnizoare de cursuri sunt instituțiile de învățământ superior și, în unele cazuri, parteneriatele sunt realizate între instituțiile de învățământ superior și organizațiile publice și private, institute internaționale și ONG-uri. În ceea ce privește tipul organizațiilor care oferă programe de formare, se observă că marea lor majoritate aparține sectorului public, în timp ce grupurile-țintă vizate de furnizorii de cursuri includ studenți și specialiști, în mare parte cursurile adresându-se studenților.

Cursurile au fost organizate în special față în față și doar o parte dintre ele au forst online. În timpul cursurilor participanții au avut acces cel mai des la materiale de învățare în format tipărit, incluzând în special bibliografie, manuae sau materiale audio-vizuale. În majoritatea cazurilor, nivelul de formare a fost de 6 EQAVET.

Aproximativ jumătate dintre programele de formare se referă la domeniul Management și Organizare, restul programelor se referă la grupul Trans-sectorial (Studii de Arte Combinate, Practici de Arte Contemporane, Programe certificate pentru ghizi turistici, Masterat în Turism, Cercetare și Valorizare a Patrimoniului Cultural) și domeniul Comunicare și Media. Furnizorii de programe de formare oferă în special cursuri pentru dezvoltarea competențelor și abilităților de management, a competențelor trans-sectoriale sau a competențelor în inovare și digitalizare.

Conform cercetarii cantitative cele mai utile competențe în domeniu patrimoniului cultural sunt: abilități de comunicare, gestionarea problemelor, flexibilitate și adaptare sau creativitate și capacitate conceptuală. Se pot observa în studiul nostru diferențe între domeniile patrimoniului cultural. Pentru Promovarea Patrimoniului Cultural cele mai utile competențe sunt cele de implicare a comunității, de dezvoltare a unor rețele de specialiști, precum și competențe de marketing de social media. Pentru domeniul Valorizării Patrimoniului cele mai utile competențe sunt cele de strângere de fonduri și realizarea de prezentări. Pentru Exploatarea Patrimoniului cele mai importante competențe sunt cele de inovare, conservare și curatoriat, competențe manageriale și de finanțare. Pentru zona Medierea și Interpretarea Patrimoniului cele mai importante competențe sunt cele digitale, implicarea factorilor de decizie și de co-proprietate asupra siturilor de patrimoniu. Conform cercetării calitative, cele mai necesare abilități sunt cele de comunicare, de implicare a comunității, digitale, de inovare și alfabetizare media, abilitățile de management, administrative și financiare. De asemenea, abilități importante menționate de respondenți au fost și cele de conducere, strângere de fonduri, crowdfounding și crowdsourcing. În ceea ce privește obstacolele principale întâmpinate de specialiști în cazul neparticipării la programe de formare, cel mai des au fost menționate: lipsa de timp, lipsa informațiilor detaliate despre cursuri și programe de formare, lipsa banilor sau faptul că nu au știut unde să caute pentru îmbunătățirea sau dobândirea acestor competențe.

Rezultatele cercetării au inspirat structura programului de formare și modul în care acest proiect răspunde nevoilor specialiștilor din patrimoniu cultural. De aceea, nevoile de abilități identificate în etapa de cercetare au ajutat la elaborarea modulelor de formare după cum urmează:

- Nevoia de abilități de implicare a comunicare, strângere de fonduri, crowdfounding și crowdsourcing va fi rezolvată prin modului Patrimoniu cultural pentru dezvoltare locală;
- Nevoia de abilități de comunicare, rezolvarea problemelor, flexibilitate și adaptare va fi rezolvată prin modulul Design-ul experienței vizitatorilor;
- Nevoia de abilități de management, administrative și financiare, de conducere va fi rezolvată prin modulul Valorizarea antreprenorială a patrimoniului cultural;
- Nevoia de abilități digitale și inovative va fi rezolvată prin modului Strategii și instrumente digitale pentru valorizarea și comunicarea patrimoniului cultural;
- Nevoia de abilități construire de rețele sociale, luare a deciziilor și co-proprietate a siturilor va fi rezolvată prin modulul Abordări pentru sustenabilitate și impact social.

- Aptitudini de comunicare
- Aptitudini de soluționare a problemelor
- Flexibilitate și adaptare
- Creativitate și capacitate de gândire abstractă
- Aptitudini de conectare și implicare comunitară
- Aptitudini de formare a rețelelor de colaborare
- Aptitudini de marketing / publicitate
- Aptitudini social media
- Aptitudini de implicare a comunității
- Procese de educație care implică persoane cu vârste și abilități diferite
- Aptitudini de strângere de fonduri
- Aptitudini de prezentare
- Aptitudini și expertiză în inovare
- Aptitudini comunitare și de curatoriat
- Aptitudini administrative
- Aptitudini de finanțare
- Aptitudini digitale
- Aptitudini legate de susținere și de luare a deciziilor
- Aptitudini patrimoniale și de co-proprietate a siturilor
- Aptitudini financiare și administrative
- Aptitudini de strângere de fonduri și susținere
- Aptitudini în afaceri
- Aptitudini de conducere

Aptitudini și competențe pentru care este oferită deja pregătire profesională

- Aptitudini manageriale
- Aptitudini trans-sectoriale
- Aptitudini pentru inovare
- Aptitudini digitale
- Aptitudini de comunicare și media

Anexa 1. Surse pentru cercetarea documentară

NUMELE PROGRAMULUI DE PREGĂTIRE PROFESIONALĂ	NUMELE ORGANIZAȚIEI CARE OFERĂ PROGRAMUL DE PREGĂTIRE PROFESIONALĂ	WEBSITE
AUSTRIA		
Masterat în Renovare și Revitalizare (“Renovation and revitalization”)	Universitatea Donau Krems	https://www.donau-uni.ac.at/de/studium/sanierungrevitalisierung/index.php
Masterat în Conservarea Monumentelor Conceptuale	Universitatea Donau Krems	https://www.donau-uni.ac.at/de/studium/konzeptuelle-denkmalpflege/index.php
Expert academic în Revonare și Revitalizare (= Renovation and revitalization)	Universitatea Donau Krems	https://www.donau-uni.ac.at/de/studium/sanierungrevitalisierung/index.php
Curs de Conservare și Restaurare	Academia de Arte Frumoase Vienna	https://www.akbild.ac.at/portal_en/studies/study-programs/conservation-and-restoration/?searchterm=oehreko@akbild.ac.at*&set_language=en
Curs de Conservare și Restaurare	Universitatea de Arte Aplicate Vienna	https://www.dieangewandte.at/jart/prj3/angewandte-2016/main.jart?rel=en&content-id=1454062384336&reserve-mode=active
BELGIA		
Managementul Turismului și Agrementului	Thomas More - Mechelen	www.thomasmore.be/opleidingen/professionele-bachelor/toerisme-en-recreatiemanagement
Licență în Managementul Turismului și Agrementului	PXL - Hasselt	www.pxl.be/toerisme-en-recreatiemanagement
Managementul Turismului și Agrementului	Universitatea Erasmus din Bruxelles	www.erasmushogeschool.be/nl/opleidingen/toerisme-recreatiemanagement
Managementul Turismului și Agrementului	VIVES-Noord - Brugge	www.vives.be/nl/opleidingen/handelswetenschappen-en-bedrijfskunde/bachelor-toerisme-en-recreatiemanagement
Managementul Sportului și Culturii	Thomas More - Turnhout	www.thomasmore.be/opleidingen/professionele-bachelor/bedrijfsmanagement/sport-en-cultuurmanagement

Managementul Sportului și Culturii	VIVES - Noord - Brugge	www.vives.be/nl/opleidingen/handelswetenschappen-en-bedrijfskunde/cultuurmanagement
Managementul Proiectelor și Evenimentelor	Colegiul Universitar Artevelde Ghent	www.arteveldehogeschool.be/opleidingen/bachelor/officemanagement/event-en-projectmanagement
Managementul Arhivelor	Colaborare între 4 universități: VUB (cursuri obligatorii) - KUL - UG - UIA (cursuri opționale)	www.vub.ac.be/opleiding/archivistiek-erfgoed-en-hedendaags-documentbeheer
Studii Postuniversitare în Patrimoniu	Universitatea de Științe Aplicate Odisee, linia de cercetare	www.vives.be/nl/opleidingen/onderwijs/postgraduaat-erfgoed-en-onderwijs
Studii Postuniversitare în Educație Culturală	Universitatea de Științe Aplicate Odisee, linia de cercetare	www.pxl.be/Pub/Opleidingen/Postgraduaat/Postgraduaat-Cultuureducator.html
Masterat în Patrimoniu	Universitatea Antwerp	www.uantwerpen.be/nl/studeren/opleidingsaanbod/master-erfgoedstudies
	BULGARIA	
Cultura și arta în tranziție: era digitală - Academia de Management Cultural	Asociația Sofia Development, Universitatea ”St. Kliment Ohridskland”, Sofia, EUNIC, Universitatea București și Institutul Goethe	http://academy.sofia-da.eu/ http://sofia-da.eu/images/projects/CMA_open_call_2019_eng.pdf
Atelier pentru Conservarea Olăritului Grecesc Antic	Fundația Balkan Heritage - Tabăra Balkan Heritage	https://www.bhfieldschool.org/program/ancient-greek-pottery-conservation-course
Tabăra de Arheologie Apollonia Pontica	Fundația Balkan Heritage - Tabăra Balkan Heritage	https://www.bhfieldschool.org/program/ancient-greek-excavtions-apollonia-pontica
Proiectul Internațional „CANEPAL” - Patrimoniul European al Oieritului și Vieții Pastorale	Muzeul Istoriei Naționale	https://historymuseum.org/en/projects/asd/
	Galeria de Artă Sofia	http://www.sghg.bg/?page=za_nas_obrazovanie
Managementul și Socializarea Patrimoniului Cultural	Universitatea „St. Kliment Ohridski” Sofia	https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/universitet_t/fakulteti/filosofski_fakultet/specialnosti/magist_rski_programi/filosofski_fakultet/specialnost_kulturologiya/menidzhm_nt_i_socializaciya_na_kulturnoto_nasledstvo
Conservarea Patrimoniului Cultural Bulgar	Universitatea „St. Kliment Ohridski” Sofia, Facultatea de Filologie Slavică, Facultatea de Filosofie și Centrul pentru Studii Slavonice-Bizantine „Ivan Dujcev”	https://www.slav.uni-sofia.bg/index.php/magistri-programi/224

„Vânătoarea de Fresce” - Expediție de Cercetare Fotografică la Bisericile Medievale Balcanice	ONG Public - Fundația Balkan Heritage - Tabăra Balkan Heritage	https://www.bhfieldschool.org/program/medieval-fresco-photo-expedition
Prezentarea Digitală și Conservarea Patrimoniului Cultural și Științific	ICT Cluster Burgas	https://www.ictc-burgas.org/en/events/digital-presentation-and-preservation-of-cultural-and-scientific-heritage
Tabără de Arheologie Subacvatică din Marea Neagră	Fundația Balkan Heritage - Tabăra Balkan Heritage	https://www.bhfieldschool.org/program/underwater-archaeology-in-the-black-sea
Proiectul European SKIVRE - „Dezvoltarea aptitutidinilor pentru valorificarea patrimoniului religios european”	INI - Inovation Bulgaria, OOD - Proiectul European SKIVRE - „Dezvoltarea aptitutidinilor pentru valorificarea patrimoniului religios european”	https://www.frh-europe.org/projects/skivre http://www.ini-novation.com/about-us/partners http://www.ini-novation.com/skivre-project-team-visited-the-tsarnogorski-monastery/
Licență în Cultură și Turism Cultural	Universitatea de Sud-Vest din Neofit Rilski	https://www.swu.bg/academic-activities/academic-programmes/bachelor-programmes/sociology,-anthropology-and-cultural-studies/culture-and-cultural-tourism.aspx?lang=en https://www.swu.bg/media/460703/culture%20i%20cultural%20tourism%20en.pdf
Licență în Studii Culturale și Management Cultural	Universitatea de Sud-Vest din Neofit Rilski	https://www.swu.bg/academic-activities/academic-programmes/bachelor-programmes/sociology,-anthropology-and-cultural-studies/cultural-studies.aspx https://www.swu.bg/media/521051/cultural%20studies%20andl%20management.pdf
Deschiderea Patrimoniului Rural către Minți Deschise - Atelier transnațional de pregătire pentru tineret	Centrul pentru Interpretarea Patrimoniului - Bulgaria	http://www.ycarhe.eu/uploads/media/atelier%20bulgarie/WorkshopSofia_YCARHe_info-pack.pdf http://www.ycarhe.eu/uploads/media/atelier%20bulgarie/C2_Greek%20Team%20Proposal.ppsx.pdf http://www.ycarhe.eu/en/activities/field-workshops/workshop-in-bulgaria
CROAȚIA		
Licență în Restaurare și Conservare (lemn, hârtie, textile, metale și ceramică)	Universitatea din Dubrovnik	http://www.unidu.hr/datoteke/635izb/restauracija.pdf
Limba și Literatura Croată (specializare simplă)	Universitatea din Zadar	http://www.unizd.hr/Portals/0/ms/odjeli/Croatian%20and%20Slavic%20Studies_17_18_EN.PDF
Licență în Etnologie și Antropologie (specializare dublă)	Universitatea din Zadar	http://www.unizd.hr/Portals/0/ms/odjeli/Ethnology%20and%20Anthropology_17_18_EN.PDF

Etnologie și Antropologie	Universitatea din Zadar	http://www.unizd.hr/Portals/0/ms/odjeli/Ethnology%20and%20Anthropology_17_18_EN.PDF
Media și Cultura Socială	Universitatea din Dubrovnik	http://www.unidu.hr/datoteke/635izb/mediji.pdf
Jurnalism și Relații cu Publicul	Universitatea din Zadar	http://www.unizd.hr/Portals/0/ms/odjeli/TIK_17_18_EN.PDF
Licență în Cultură și Turism (specializare simplă, cu normă întreagă și parțială)	Universitatea din Zadar	http://www.unizd.hr/Portals/0/ms/odjeli/TIK_17_18_EN.PDF
Managementul Destinațiilor, Organizațiilor și Companiilor	Colegiul de Management și Design ”Aspira”	http://www.aspira.hr/semester-owerview?lang=en
Managementul Hotelurilor	Colegiul de Management și Design ”Aspira”	http://www.aspira.hr/semester-owerview?lang=en
Antreprenoriat în Cultură și Tursim	Universitatea din Zadar	http://www.unizd.hr/Portals/0/ms/odjeli/TIK_17_18_EN.PDF
Patrimoniul Cultural și Natural în Turism	Universitatea din Zadar	http://www.unizd.hr/Portals/0/ms/odjeli/TIK_17_18_EN.PDF
CIPRU		
Programul TIME	Programul este oferit în parteneriat de un consorțiu a trei universități: Universitatea din Creta, Universitatea din Cipru și Universitatea Wageningen din Olanda. Este recunoscut de către autoritățile educaționale din Grecia, Cipru și Olanda în cadrul Procesului Bologna.	https://www.timembe.eu/en/program/keyfacts
Politici Culturale și Dezvoltare	Universitatea Deschisă din Cipru	http://www.ouc.ac.cy/web/guest/s1/programme/ppa/description
Antreprenoriat și Inovare	Universitatea Deschisă din Cipru	http://www.ouc.ac.cy/web/guest/cert/business
Știință și Tehnologie în Patrimoniul Cultural	Institutul din Cipru	https://www.cyi.ac.cy/index.php/education/phd-programs/science-and-technology-in-cultural-heritage/phd-dch-program-overview.html
Designul Interacțiunii	Universitatea Tehnologică din Cipru	https://www.cut.ac.cy/studies/masters/master-programmes/mga-gr-ide/?languageId=1 & https://www.idmaster.eu/
Practici Artistice Contemporane	Universitatea Frederick	http://www.frederick.ac.cy/ma-in-fine-art-program-profile

REPUBLICA CEHĂ		
Muzeologie	Universitatea Masaryck - Facultatea de Arte	https://www.muni.cz/en/bachelors-and-masters-study-fields/491-museology#application
Arte Liberale și Științe Umaniste	Universitatea Charles - Facultatea de Științe Umaniste	https://humanities.fhs.cuni.cz/SHVENG-17.html
Istoria Contemporană a Culturii Europene	Universitatea Charles	https://fhs.cuni.cz/FHSENG-715.html
Informatică Vizuală	Universitatea Masaryck - Facultatea de Informatică	https://www.muni.cz/en/bachelors-and-masters-study-fields/25295-visual-informatics-eng
Studii Artistice Combinate	Universitatea Masaryck - Facultatea de Arte	https://www.muni.cz/en/bachelors-and-masters-study-fields/24632-combined-art-studies
DANEMARCA		
Masterat în Managementul Sustenabil al Patrimoniului	Universitatea Aarhus	http://kandidat.au.dk/en/sustainable-heritage-management/
HACK4DK	Aros - Muzeul de Artă din Aarhus, Agenția Daneză pentru Cultură, Institutul Danez pentru Film, Arhivele de Stat Daneze, DR/Dansk Kulturarv, Mmex - Experiența Creării de Sens, Galeria Națională a Danemarcei, Muzeul Național al Danemarcei, Muzeul de Istorie Naturală, Biblioteca Regală a Danemarcei	
Masterat în Turism	Universitatea Aalborg	https://www.en.aau.dk/education/master/tourism/specialisations/global-tourism-development/student-guidance/
ESTONIA		
Curs de Pregătire Profesională „Patrimoniu și Drepturi”	Grupul de lucru ICOMOS „Demnitatea noastră comună”, ICOMOS Estonia, Academia Estoniană de Arte, Universitatea din Tartu, Institutul pentru Drepturile Omului, ICOMOS Norvegia și Centrul Norvegian pentru Drepturile Omului, Universitatea din Oslo, Consiliul pentru Mediu și Consiliul pentru Patrimoniu din Estonia	https://www.kaitsealad.ee/eng/training-course-heritage-and-rights
Arhitectură Peisagistică	Universitatea Estoniană de Științe ale Vieții	https://www.emu.ee/userfiles/emu2015/file/master%20annotation.pdf
Film Documentar și Patrimoniu Cultural	Universitatea din Tallinn	https://ois2.tlu.ee/tluois/subject/INT7119.DT
Pregătire Media, Reutilizare și Patrimoniu în Educație	Școala Baltică de Film, Media, Arte și Comunicare a Universității din Tallinn (partener al proiectului)	

FINLANDA		
Masterat în Reziliența Culturală și Socială Nordică	Universitatea din Turku	http://masters.utu.fi/programmes/nordic-cultural-and-social-resilience/
Muzeul Eticii 2.0: Aspecte etice în lucrul cu patrimoniul cultural	ICOM Finlanda și Asociația Muzeelor Finlandeze	http://museoetiikka.blogspot.com/p/tietoa-seminaarista.html
Proiectul „HUB-uri PATRIMONIALE: Cursuri practice de explorare, împărtășire și practicare a culturii noastre și a celorlalți”	Asociația de Educație pentru Patrimoniu Cultural în Finlanda	
Curs Online Deschis despre Patrimoniul Cultural	Universitatea din Helsinki	https://blogs.helsinki.fi/digiloikka/kulttuuriperinnon-maisteriohjelma/

FRANȚA		
Masterat în Valorificarea Patrimoniului și Dezvoltare Teritorială	Universitatea din Limoges	https://www.flsh.unilim.fr/master/valorisation-patrimoine-developpement-territorial/
Tehnici, Patrimoniu, Teritorii ale Industriei: istorie, valorificare, didactică	Universitatea Pantheon, Sorbona	http://www.pantheonsorbonne.fr/ws/ws.php?_cmd=getFormation&_oid=UP1-PROG64522&_redirect=voir_presentation_diplome&_lang=fr-FR
Turism, Specializarea: Dezvoltarea și Amenajarea Turistică a Teritoriilor	Universitatea Pantheon, Sorbona	http://www.pantheonsorbonne.fr/ws/ws.php?_cmd=getFormation&_oid=UP1-PROG48279&_redirect=voir_presentation_diplome&_lang=fr-FR
Turism, Specializarea: Economia Dezvoltării Turistice Internaționale	Universitatea Pantheon, Sorbona	http://www.pantheonsorbonne.fr/ws/ws.php?_cmd=getFormation&_oid=UP1-PROG48273&_redirect=voir_presentation_diplome&_lang=fr-FR
Turism, Specializarea: Gestionarea și Valorificarea Turistică a Patrimoniului	Universitatea Pantheon, Sorbona	http://www.pantheonsorbonne.fr/ws/ws.php?_cmd=getFormation&_oid=UP1-PROG48278&_redirect=voir_presentation_diplome&_lang=fr-FR
Protecția și valorificarea patrimoniului istoric și cultural	Universitatea Le Mans	http://www.univ-lemans.fr/fr/formation/catalogue-des-formations/licence-professionnelle-LICP/sciences-humaines-et-sociales-0001/lp-protection-et-valorisation-du-patrimoine-historique-et-culturel-program-lp-protection-et-valorisation-du-patrimoine-historique-et-culturel.html

Masterat în Patrimoniu Cultural Imaterial (PCI)	Universitatea din Tours	https://international.univ-tours.fr/offre-de-formation/nos-formations/arts-lettres-langues/master-patrimoine-culturel-immateriel-pci--253228.kjsp
Masterat în Patrimoniu și Muzee	Universitatea din Reims	https://www.univ-reims.fr/formation/nos-formations/catalogue/arts-lettres-langues/master-patrimoine-et-musees,21632,35925.html
Masterat în Managementul Patrimoniului	Universitatea Dauphine Paris	https://www.dauphine.psl.eu/fr/formations-et-diplomes/masters/gestion-patrimoine.html
Licență în Managementul Proiectelor Turistice	INEAD	https://www.fede.education/fede-school/inead/
Licență în Managementul și Valorificarea Naturalistă	Cursul Diderot	http://www.coursdiderot.com/formations/3eannee/bachelor-gestion-valorisation-naturaliste.html
MECIC	Școala de Afaceri Burgundy	https://www.bsb-education.com/programmes/masteres-specialises/ms-mecic-management-des-entreprises-culturelles-industries-creatives/presentation.html
Masterat în Administrarea Proiectelor sau Așezămintelor Culturale, Proiecte Culturale și Diversificarea Publicului	Universitatea din Rouen Normandia	http://lsh.univ-rouen.fr/master-direction-de-projets-ou-etablissements-culturels-projets-culturels-et-diversification-despublics-543166.kjsp?RH=1382971718462
Masterat - Studii europene și internaționale de turism cultural și promovarea internaționale a teritoriilor	Universitatea Cergy-Pontoise	https://www.u-cergy.fr/fr/formations/schema-des-formations/master-lmd-XB/arts-lettres-langues-ALL/master-etudes-europeennes-et-internationales-parcours-tourisme-culturel-et-promotion-internationale-des-territoires-program-tcpit.html
LP GEPSAC (Management Cultural)	IUT Chambery	http://www.iut-chy.univ-savoie.fr/index.php/formations/les-licences-professionnelles-lp/agec
Masterat în Administrarea Afacerilor - Arte și Management Cultural	Departamentul Internațional al IESA	https://www.iesa.edu/
Masterat în Administrarea Afacerilor - Antreprenoriat Cultural și Turism	Departamentul Internațional al IESA	https://www.iesa.edu/
Masterat în Marketingul Turismului Internațional	Școala de Afaceri Toulouse	https://www.tbs-education.fr/fr/formations/ms-msc/masters-science-msc/msc-international-tourism-hospitality-and-travel-marketing-management-paris

Masterat în Științe Umaniste și Sociale. Mențiune: Patrimoniu și Muzee. Specializare: Mediere Culturală, Patrimoniu și Mediul Digital	Universitatea Paris Nanterre	https://www.parisnanterre.fr/offre-de-formation-/master-sciences-humaines-et-sociales-br-mention-patrimoine-et-musees-br-parcours-mediation-culturelle-patrimoine-et-numerique--416442.kjsp
Licență PRO Meserii în turism: comunicarea și valorificarea teritoriilor. Specializarea: Noile Tehnologii ale Informației și Comunicării aplicate turismului	Universitatea Toulouse - Jean Jaures	https://www.univ-tlse2.fr/licence-pro-metiers-du-tourisme-communication-et-valorisation-des-territoires-parcours-nouvelles-technologies-de-l-information-et-de-la-communication-appliquees-au-tourisme-ntic--386320.kjsp?RH=composantes
Managementul Inovației. Specializare: Managementul Inovației Tehnologiilor și Antreprenoriatului (IMT&E)	Universitatea Pantheon, Sorbona	http://www.pantheonsorbonne.fr/ws/ws.php?_cmd=getFormation&_oid=UP1-PROG65038&_redirect=voir_presentation_diplome&_lang=fr-FR
Masterat Specializat: Antreprenoriat și Managementul Inovației	Școala de Afaceri Emlyon	https://masters.em-lyon.com/fr/mastere-specialise-Entrepreneuriat-et-Management-de-l-Innovation
Masterat în Marketing Digital și Știința Datelor	Școala de Afaceri Emlyon	https://masters.em-lyon.com/fr/msc-marketing-digital-data-science
Masterat Specializat: Transformare Digitală, Marketing și Strategie	Școala de Afaceri Emlyon	https://masters.em-lyon.com/fr/ms-transformation-digitale-marketing-et-strategie
Designul Mișcării	ITECOM Art Design NICE	
Turism, cultură și tehnologie digitală: ce metode?	Class Central - Curs Online Deschis	https://www.classcentral.com/course/france-universite-numerique-tourisme-culture-et-numerique-quelles-methodes-11184 https://www.fun-mooc.fr/courses/course-v1:UPVD+95004+session02/about
Masterat în Turism. Specializarea: Tehnologia Informației și Comunicării aplicată dezvoltării teritoriilor turistice	Universitatea Toulouse - Jean Jaures	https://www.univ-tlse2.fr/master-tourisme-parcours-tic-appliquees-au-developpement-des-territoires-touristiques-tic-adtt--386330.kjsp?RH=composantes
Licență PRO e-comerț și marketing digital. Specializarea: Dezvoltarea durabilă a teritoriilor prin e-comerț și e-turism	Universitatea Toulouse - Jean Jaures	https://www.univ-tlse2.fr/licence-pro-e-commerce-et-marketing-numerique-parcours-developpement-durable-des-territoires-par-l-e-commerce-et-l-e-tourisme-ddt-ecet--386316.kjsp?RH=composantes
Masterat în Oenoturism și E-turism	Campusul Formasup Bordeaux	https://www.supevents-tourism.com/formations/mastere-dmoe-winetourism-marketing.html

BTS turism	IEFT Lyon Paris	http://www.ieftourisme.com/formations/bts-tourisme/
Școala de Vară - Paris: 5000 de ani de istorie	Universitatea Sorbona - Școală de Vară	https://www.academiccourses.com/Summer-Course-Paris-A-Factory-of-A-Capital-5000-Years-of-History/France/Sorbonne-University-Summer-School/
Paris - Arta de Studio, Dans și Muzică	Curs de limba franceză IES Abroad	https://www.iesabroad.org/programs/paris-studio-art-dance-music
GERMANIA		
Masterat în Patrimoniu Cultural Material și Imaterial	Universitatea Paderborn	https://kw.uni-paderborn.de/en/historisches-institut/kulturerbe/studium/master-kulturerbe/
Licență în Construirea Patrimoniului Cultural	Universitatea RheinMain de Științe Aplicate	https://www.hs-rm.de/de/fachbereiche/architektur-und-bauingenieurwesen/studiengaenge/baukulturerbe-bsc/#infos-fuer-studieninteressierte-22103
Masterat în Tehnologii Digitale de Conservare a Patrimoniului	Desfășurat în parteneriat de către Departamentul de Științe ale Patrimoniului al Universității din Bamberg și Universitatea de Științe Aplicate Coburg	https://www.uni-bamberg.de/en/iadk/denkmalwissenschaften/digital-technologies-in-heritage-conservation/ma-dht/
Masterat: Studii despre Patrimoniul Global	Universitatea Brandenburg de Tehnologie din Cottbus	http://www.b-tu.de/en/worldheritage-ma
Proiect HERITAGE-PRO	Cultură și Muncă e.V.	http://kultur-und-arbeit.de/leistungen-und-projekte/kulturerbe/2018-2021-heritage-pro
Licență Internațională: Studii Aplicate de Agrement	Universitatea City de Științe Aplicate din Bremen	https://www.hs-bremen.de/internet/en/studium/stg/isaf/
Masterat în Management Cultural (fracțiune de normă)	Universitatea City de Științe Aplicate din Bremen	https://www.graduatecenter.org/en/part-time-mba-master/master-in-cultural-management.html
GRECIA		
Managementul Patrimoniului Cultural: Arheologie, Oraș și Arhitectură	Universitatea Națională și Kapodistriană din Atena - Facultatea de Istorie și Arheologie	http://www.dpmsdiax.arch.uoa.gr/index.html
Managementul Patrimoniului Cultural și Noile Tehnologii, cu 2 specializări: a) Managementul Resurselor Culturale și b) Informatică Culturală	Universitatea din Patras - Departamentul de Management al Patrimoniului Cultural și Noile Tehnologii	http://www1.culture.upatras.gr/

Managementul Patrimoniului	Universitatea de Economie și Afaceri din Atena (AUEB) în Grecia în colaborare cu Universitatea din Kent în UK	http://www2.aueb.gr/heritage/
Antreprenoriat Cultural: Proiectarea și dezvoltarea modelelor de afaceri în domeniul industriilor culturale	Uniunea Americană Helenică	http://www.hau.gr/?i=culture.en.new-seminars&itemCode=culturalentrepreneurshipnew
Academia de Management Cultural (CMA) curs despre Cultură și Arte în tranziție: Era digitală	Institutul Goethe din Sofia, București, Thessaloniki și Sarajevo	https://www.goethe.de/prj/cma/en/index.html
Comunicare și Studii Media	Universitatea Națională și Kapodistriană din Atena - Facultatea de Comunicare și Studii Media	http://en.media.uoa.gr/
Comunicare și Studii Media cu cinci arii tematice: 1. Comunicare Europeană: Structuri și Politici. 2. Opinie Publică și Comunicare Publică. 3. Studii Culturale. 4. Conflicte: Managementul Conflictelor și Comunicare. 5. Media de Comunicare Digitală și Mediile Interactive	Universitatea Națională și Kapodistriană din Atena - Facultatea de Comunicare și Studii Media	http://en.media.uoa.gr/
Extinderea și Îmbogățirea Audienței în Domeniul Culturii	Uniunea Americană Helenică	http://www.hau.gr/?i=culture.en.new-seminars&itemCode=inclusion
Tehnologie Culturală și Comunicare	Universitatea Egee - Departamentul Tehnologie Culturală și Comunicare	http://www.ct.aegean.gr/Home/Proptyxiako
	Universitatea Egee - Departamentul Tehnologie Culturală și Comunicare	https://ci.aegean.gr/
Rețele de Orașe și Reprezentări	Universitatea din Patras - Departamentul de Management al Patrimoniului Cultural și Noile Tehnologii	http://www1.culture.upatras.gr/en/
Artele Frumoase și Științe ale Artei	Universitatea din Ioannina - Departamentul de Arte Frumoase și Științe ale Artei	http://www.arts.uoi.gr/en/mainEN.html
Program de orientare pentru obținerea unui certificat	Universitatea Aristotel din Thessaloniki - Program Postuniversitar în Muzeologie - LLP	http://ma-museology.web.auth.gr/en/dpms_postgraduate/intensive-tour-guide-certification-program/
UNGARIA		
Masterat în Studii de Patrimoniu Cultural: Cercetare academică, politici, management	Universitatea Central Europeană - Programul de Studii de Patrimoniu Cultural	https://medievalstudies.ceu.edu/chs

Managementul Patrimoniului Cultural și Dezvoltare Sustenabilă	Institutul pentru Studii Sociale și Europene - Universitatea Corvinus Budapesta	http://www.ises.hu/en/s/3550/programme-description
Managementul Turismului	Universitatea Kodolanyi Janos pentru Științe Aplicate	
Managementul Artelor și Designului	Universitatea Metropolitană Budapesta	
Management Aplicat	Universitatea din Pecs	
Științele Managementului	Universitatea din Pannonia	
Științele Managementului și ale Organizației	Universitatea din Kaposvar	
Consiliere pentru Resurse Umane	Universitatea Eotvos Lorand	
Program pentru Sensibilitate Culturală	Universitatea din Pecs	
Muzica Parte din Patrimoniu: de la Tradiție la Produs	Forumul pentru Fondul Artelor Populare: Universitatea Central Europeană - Muzică Ungaria	https://summeruniversity.ceu.edu/MUSIC-2019
Studii de Comunicare și Media	Universitatea Metropolitană Budapesta	
Studii de Film	Universitatea Eotvos Lorand	
Doctorat în Comunicare și Științe Media	Universitatea Corvinus din Budapesta, Facultatea de Științe Sociale și Relații Internaționale	
Doctorat în Relații Internaționale	Universitatea Corvinus din Budapesta, Facultatea de Științe Sociale și Relații Internaționale	
Științe Educaționale	Universitatea Eotvos Lorand	
Psihologie și Educație Interculturale	Universitatea Eotvos Lorand	
Redarea Muzicii Clasice	Universitatea din Pecs	
Studii de Patrimoniu Cultural	Universitatea Central Europeană - Programul de Studii de Patrimoniu Cultural	www.mastersportal.com
Politici Globale pentru Sectoarele Culturale și Creative	Școala CEU de Politici Publice	
Masterat în Managementul Turismului	Universitatea Metropolitană Budapesta	
IRLANDA		
Masterat în Managementul Artelor	NCAD	https://www.ncad.ie/
Masterat în Managementul Artelor	IADT	http://www.iadt.ie/

Masterat în Management Cultural	Universitatea Tehnologică din Dublin	https://www.dit.ie/
Masterat în Management Cultural	Universitatea din Limerich	https://www.ul.ie/
Masterat în Sectoarele Culturale și Creative	Universitatea din Dublin	https://www.ucd.ie/
Masterat în Comunicare și Media	Universitatea din Cork	https://www.ucc.ie/
ITALIA		
Masterat în Patrimoniul Cultural Sustenabil	Universitatea Americană din Roma	
Masterat în Managementul Evenimentelor	Școala „Up Level” pentru Management	
Licență în Administrarea Afacerilor	Școala Europeană de Economie	
Masterat în Managementul Artelor și Culturii	Școala de Afaceri din Roma	
Operator al Patrimoniului Cultural	Universitatea Basilicata	
Economia și Managementul Patrimoniului Cultural și Unesco	Unviersitatea din Palermo	
Muzeologie, Managementul și Îmbunătățirea Patrimoniului Cultural	Universitatea Niccolo Cusano	
Masterat în Managementul Artelor	IED - Institutul European de Design din Roma	
Curs Specializat de Nivelul II în Regie de Artă și Copywriting	IUAD Academia de Modă	
Masterat în Managementul Serviciilor Muzeale	Asociația Palatul Spinelli	http://www.palazzospinelli.org/ita/course.asp?id=master&idn=231
GIOCA (Masterat în Inovarea și Organizarea Culturii și Artelor)	Universitatea din Bologna	http://corsi.unibo.it/gioca/Pages/default.aspx
Masterat în Managementul Artelor Performative	Politehnica din Milano	http://www.mip.polimi.it/en/academics/people-and-careers/masters/mpam-master-in-performing-arts/
Masterat de nivelul I în Patrimoniu Mondial și Proiecte Culturale pentru Dezvoltare	Universitatea din Torino / Politehnica din Torino	http://www.itcilo.org/masters-programmes/master-in-world-heritage-and-cultural-projects-for-development
Masterat de nivelul II în Conservarea, Gestiunea și Valorificarea Patrimoniului Industrial	Universitatea din Padova / Asociația Italiană pentru Patrimoniul Arheologic Industrial	http://www.unipd.it/conservazione-gestione-valorizzazione-patrimonio-industriale

Masterat Dublu de nivelul II în Managementul Bunurilor și al Activităților Culturale	Ca' Foscari	http://www.unive.it/pag/4793/
Economia și Gestiunea Artelor și Activităților Culturale	Ca' Foscari	http://www.unive.it/pag/3212/
Masterat în Economia și Managementul Artelor și al Bunurilor Culturale	Școala de Afaceri Il Sole 24 Ore	https://www.bs.ilsole24ore.com/master-full-time/economia-e-management-dellarte-e-dei-beni-culturali-la0039.html
Managementul Artelor	Institutul European de Design	http://www.ied.it/firenze/scuola-management/corsi-master/manager-dellarte/CP01488E#q0tLRFXm3D92UVUF.97
Afaceri pentru Artă și Cultură	Institutul European de Design	http://www.ied.it/venezia/scuola-management/corsi-master/business-administration-for-arts-and-cultural-events/CMG2095E#2YOmot0YRSvCaelF.97
Masterat în Managementul Resurselor Artistice și Culturale	IULM - Universitatea Liberă de Limbă și Comunicare	http://www.iulm.it/wps/wcm/connect/iulmit/iulm-it/studiare-alla-iulm/master/management-delle-risorse-artistiche-e-culturali-marac
Masterat în Managementul Artelor și Administrație	Universitatea Bocconi	http://www.sdabocconi.it/en/specialized-master-full-time-executive/mama
Masterat online în Protecția și Valorificarea Patrimoniului Cultural Italian în Străinătate	Universitatea din Parma	http://www.tutela.icon-master.it/it
Masterat în Managementul Bunurilor Culturale	Asociația Palatul Spinelli	http://www.palazzospinelli.org/ita/course.asp?id=master&idn=1
Masterat în Managementul Evenimentelor Artistice și Culturale	Asociația Palatul Spinelli	http://www.palazzospinelli.org/ita/course.asp?id=master&idn=6
Masterat în Design Cultural	Politehnica din Milano - Universitatea Catolică din Milano	http://almed.unicatt.it/almed-progettare-cultura-arte-design-imprese-culturali-scheda-di-presentazione-5916 - http://www.polidesign.net/it/progettarecultura
CRPC	Fundația Fitzcarraldo	http://crpc.fitzcarraldo.it/
Managementul Bunurilor Culturale	Artedata	https://www.artedata.it/corsi-master-online-matera-firenze/master-online/management-dei-beni-culturali/
Masterat nivelul I în Servicii educaționale pentru patrimoniul artistic al muzeelor de istorie și de arte vizuale	Universitatea Catolică din Milano	https://offertaformativa.unicatt.it/master-servizi-educativi-per-il-patrim-artistico-dei-musei-storic-i-e-di-arti-visive

Masterat în Noua Comunicare Media și Design al Interacțiunii	IAAD Institutul de artă aplicată și design (Torino)	https://www.iaad.it/master-in-new-media-communication/
Masterat în Muzeologie, Noua Media și Comunicarea Muzeală	IULM Milano	http://www.iulm.com/wps/wcm/connect/iulmcom/iulm-com/study-at-iulm/master-s-degrees/european-museology
Masterat în Tehnologii de Comunicare și Multimedia	Universitatea din Brescia	https://www.unibs.it/didattica/corsi-di-laurea-triennale-e-magistrale/ingegneria/corsi-di-laurea-magistrale/communication-technologies-and-multimedia-corsi-inglese
Masterat în Comunicare, Social Media și Web Marketing	Școala „Up Level” pentru Management (Milano, Roma, Napoli)	https://www.uplevel.it/master/master-in-comunicazione-social-media-e-web-marketing/
Marketing și Comunicare Digitală	LUMSA	
Știință și Tehnologie pentru Conservarea Patrimoniului Cultural	Sapienza	
Artist de Animație Digitală	Santa Giulia a Artelor Frumoase	
Soc Teatru Social ial Theatre	Sapienza	
Știință și Tehnologie pentru Conservarea Patrimoniului Cultural	Sapienza	
Conservarea și Restaurarea Patrimoniului Cultural	Universitatea din Bari	
Curs de Specializare Înaltă în Arhitectura de Regenerare	Yacademy - Bologna	https://www.yacademy.it/course/architettura-rigenerazione
Masterat în Design-ul Experienței Muzeale	IED Comunicazione (VE)	https://www.ied.it/venezia/scuola-management/corsi-master/museum-experience-design/CVVCCMI001_01
Masterat în Strategii de Comunicare Digitală	IED Milanp, Roma, Napoli	https://www.ied.it/corsi/master-comunicazione?activityId=701w0000000fTGD&gclid=EAIaIQobChMIu9qGk6v84AIVEflRCh29Vg30EAAYASABEgL1LvD_BwE
Masterat în Marketing pentru Social Media cu stagiu garantat și remunerat	digital-coach.it	digital-coach.it
Masterat în Web Marketing și Social Media cu stagiu garantat și remunerat	digital-coach.it	digital-coach.it

Arhitectura Informației și Designul Experienței Utilizatorului	IULM Milano	https://www.iulm.it/wps/wcm/connect/masterit/master-user-experience-design/home/home
Masterat în Tehnologii Integrate pentru Bunurile Culturale	Asociația Palatul Spinelli	http://www.palazzospinelli.org/ita/course.asp?id=master&idn=118
Master Specializat de nivelul II în Design pentru Arte și Inovație Culturală	Universitatea din Torino și Politehnica din Torino	https://didattica.polito.it/master/design_for_arts/2017/introduction
Masterat în Tehnologia Mass Media Digitală	Școala Masterală Digitală EIT (Trento)	https://masterschool.eitdigital.eu/
Studii în Patrimoniul Cultural	Universitatea Basilicata	
Masterat Executiv în Managementul Hotelurilor și Turismul Digital 4.0	Academia de Management a Grupului Sida	
Licență în Managementul Călătoriilor și al Turismului	Universitatea Americană din Roma	
Marketing Multimedia pentru Oenogastronomie, Ospitalitate și Turism	IULM	https://www.iulm.it/wps/wcm/connect/iulmit/iulm-it/studiare-alla-iulm/master/progettazione-multimediale-enogastronomia
Masterat în Ospitalitate și Managementul Turismului	IULM	https://www.iulm.it/wps/wcm/connect/MasterEN/mtm/home
Curs de bază în Turism Responsabil	AITR	http://www.aitr.org/corso-base-turismo-responsabile-della-scuola-aitr-roma-15-17-marzo-2019/
Masterat în Promovare Turistică și Managementul Bunurilor și Evenimentelor Culturale	Universitatea din Bologna	https://master.unibo.it/turismoculturale/it
Masterat în Comunicare pentru Sectoarele Creative	Universitatea Catolică din Milano și Roma	https://offertaformativa.unicatt.it/master-servizi-educativi-per-il-patrim-artistico-dei-musei-storic-i-e-di-arti-visive-programma
Masterat în Cultura Alimentară și a Vinului. Promovarea Excelenței Produse în Italia	Ca' Foscari (VE)	https://www.unive.it/pag/4963/
Masterat de nivelul I în Patrimoniu Cultural și Oenogastronomie	UniNettuno	https://www.uninettunouniversity.net/it/master-patrimonio-culturale-enogastronomia.aspx
Curs de Operator pentru Turism Experiențial	Asociația X4U (Proiectul Artes)	https://www.progettoartes.it/corsi-formazione-turismo/
Curs de Operator pentru Turism Experiențial	IET Milano	https://www.istitutoeuropeodelturismo.com/nuova/corsi/corso-operatore-turismo-esperienziale/
Tehnician Polivalent Superior în Turism	UET - Școala Universitară Europeană pentru Turism	https://uetitalia.it/product/tecnico-polivalente-superiore-del-turismo-2/

Masterat în Strategii și Management ale Turismului	Universitatea Bicocca	https://www.unimib.it/didattica/master-universitari/master-aa201718/tourism-strategy-and-management
Tehnician Superior pentru Promovarea și Marketingul Lanțurilor de Aprovizionare Turistice și al Activităților Culturale - Manager de Produs în Turism	Fundația ITS Turism și Activități Culturale	http://its-turismopiemonte.it/didattica/its-marketing-turistico/
Masterat în Dezvoltarea Creativă și Managementul Activităților Culturale	Ca' Foscari / Scuola Holden	https://www.unive.it/pag/4970/
LETONIA		
Antreprenoriat și Management	Universitatea Tehnică din Riga	
Administrator de Afacere în Turism	Institutul pentru Managementul Sistemelor de Informații din Riga	
Licență în Managementul Evenimentelor și Agrementului	Universitatea Turiba	
Media Internațională și Managementul Culturii	Academia Letonă de Cultură	
Licență în Managementul Evenimentelor și Agrementului	Universitatea Tehnică din Riga	
Masterat în Sociologia Organizațiilor și Administrație Publică	Universitatea Letonă pentru Științele și Tehnologiile Vieții	
Licență în Telecomunicații	Universitatea Tehnică din Riga	
Administrarea Patrimoniului Cultural și Comunicare	Academia Letonă de Cultură	
Masterat în Antropologie Culturală și Socială	Universitatea din Letonia	
Studii Culturale și Interculturale	Academia Letonă de Cultură	
Administrarea Patrimoniului Cultural și Comunicare	Academia Letonă de Cultură	
Managementul Sistemelor Informaționale	Institutul pentru Transport și Telecomunicații	
Masterat în Tehnologia Informațiilor	Universitatea Liepaja	
Artele Audiovizuale și Performative	Academia Letonă de Cultură	
Masterat Profesional în Administrarea Afacerii	Organizația Mondială a Turismului a UN	
Managementul Sectoarelor Culturale și Creative	Academia Letonă de Cultură	

Managementul Turismului și Ospitalității	Universitatea Turiba	
Sectoarele Creative	Academia Letonă de Cultură	
LITUANIA		
Studii în Artele Frumoase și Curatoriat	Academia de Arte din Vilnius (VAA)	https://www.vda.lt/en/study_programs/undergraduate-ba/fine-arts-studies-and-curatorship-lt
Patrimoniul European	Universitatea Europeană Umanistă	http://en.ehu.lt/studies/cultural-heritage-and-tourism/
Masterat în Patrimoniul Istoric și Cultural	Universitatea Europeană Umanistă	http://en.ehu.lt/studies/historic-and-cultural-heritage/
Recreere și turism	Universitatea Klaipeda	https://web.liemsis.lt/kuis/stp_report_ects.card_ml?p_stp_id=695&p_year=2016&p_lang=EN&p_tinkl_kodas=B16NUD0695
Managementul Turismului și Patrimoniului	Universitatea Mykolas Romeris	https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=10225&l=en
LUXEMBURG		
Masterat în Învățare și Comunicare în Contexte Multilingvistice și Multiculturale	Universitatea din Luxemburg	
Masterat în Mediere	Universitatea din Luxemburg	
Masterat în Istorie Europeană Contemporană	Universitatea din Luxemburg	
Masterat în Studii Fraco-Germane: Comunicare și Cooperare Transfrontaliere	Universitatea din Luxemburg	
Licență în Istoria Culturilor Europene	Universitatea din Luxemburg	https://wwwde.uni.lu/studiengaenge/flshase/bachelor_en_cultures_europeennes_histoire
MALTA		
Masterat în Management Cultural	Universitatea din Malta	ittc/um.edu.mt
Masterat în Turism Cultural	Universitatea din Malta	um.edu.mt
Masterat în Turism	Institutul pentru Studii în Turism	its.com.mt

POLONIA		
Antreprenoriat și Marketing	Universitatea Tehnologică din Lublin	http://www.study.lublin.eu/en/lublin-university-of-technology/entrepreneurship-management/575
Strategie, Program și Managementul Proiectului	Universitatea Tehnologică din Gdansk	https://mba.pg.edu.pl/#start|0
Program din ciclul doi în Arhitectură Peisagistică	Universitatea Tehnologică din Cracovia	http://arch.pk.edu.pl/en/courses/landscape-architecture/second-cycle-study-programme-postgraduate/
Jurnalism și Comunicare Socială, Specializare în Noua Media	Universitatea Adam Mickiewicz din Poznan	https://wnpid.amu.edu.pl/en/study-with-us/journalism-and-social-communication-en
Managementul Comunicării - Comunicarea prin Imagine (publicitate, relații cu publicul, branding)	Universitatea din Wroclaw	https://international.uni.wroc.pl/en/admission-full-degree-studies/programmes-english/communication-management-image-communication
Comunicare Interculturală în Educație și la Locul de Muncă	Universitatea Marie Curie-Sklodowska	https://www.umcs.pl/en/intercultural-communication-in-education-and-the-workplace,14666.htm#page-1
Masterat în Sociologie, Specializare în Mediere Interculturală	Institutul de Sociologie al Universității din Wroclaw	https://international.uni.wroc.pl/en/admission-full-degree-studies/programmes-english/sociology-intercultural-mediation-19
Masterat în Cultură, Media și Societate	Școala Masterală pentru Cercetare Socială (GSSR) a Institutului de Filosofie și Sociologie din cadrul Academiei Poloneze de Științe	http://www.css.edu.pl/programmes/maprogramme/
Designul Jocurilor și a Realității Virtuale - Grafica Jocurilor pe Computer	Universitatea Silesia din Katowice	http://admission.us.edu.pl/english/Games_Graphics
Managementul Inovației	Școala de Afaceri Wielkopolska	https://ue.poznan.pl/en/programmes,c7330/master,c7333/innovation-management,c9079/
Marketing Digital	Universitatea Kozminski	https://www.kozminski.edu.pl/digital_marketing/
Masterat în Informatică - Inteligență Artificială	Universitatea Tehnologică din Warșovia	https://www.students.pw.edu.pl/index.php?id=130
Masterat în Proprietate Intelectuală și Noile Tehnologii	Universitatea Jagiellonian	https://welcome.uj.edu.pl/en_GB/programmes/ma-ipnt
Masterat în Designul Scenei și Designul Modei	Universitatea de Arte din Poznan	http://www.go-poland.pl/university-arts-poznan-2
Masterat în Artele Frumoase ale Imprimeriei	Academia Eugeniusz Geppert de Artă și Design	https://www.asp.wroc.pl/?-module=StaticContent&con-troller=Main&id=1553&__seoName=MA+in+PRINTMAK-ING&lang=en

Turism și Ospitalitate	Universitatea din Warșovia	https://international.uni.wroc.pl/en/admission-full-degree-studies/programmes-english/tourism-and-hospitality-17
Turism și Recreere	Academia Jerzy Kukuczka de Educație Fizică în Katowice	https://www.en.awf.katowice.pl/studies/faculties-and-courses
Turism Internațional, Industria Hotelurilor și Serviciile de Agrement	Școala de Economie din Warșovia	http://oferta.sgh.waw.pl/en/master/Pages/default.aspx
Studii Interdisciplinare: Sisteme de Fabricare Integrate	Universitatea Tehnologică din Silesia	https://apply.polsl.pl/courses/course/41-msc-automation-and-robotics--integrated-manufacturing-systems-under-patronage-balluff-company?search=670
Masterat în Studii Culturale: Studii Patrimoniale Comparative (COHES)	Universitatea Jagiellonian	https://welcome.uj.edu.pl/en_GB/programmes/ma-chs
PORTUGALIA		
Masterat Universitar în Patrimoniu Cultural: Euroregiunea Galicia și Nordul Portugaliei	Universitatea din Coruna	http://www.universia.es/estudios/universidade-da-coruna/master-universitario-patrimonio-cultural-eurorregion-galicia-norte-portugal/st/198799#
Masterat în Patrimoniu Cultural și Dezvoltarea Teritoriului	Universitatea Portucalense	https://www.uac.pt/pt-pt/mestrados-1#patrim-nio-museologia-e-desenvolvimento
Masterat în Patrimoniu, Muzeologie și Dezvoltare	Universitatea din Acores	https://www.uac.pt/
Masterat în Designul Comunicării pentru Turism și Cultură	Universitatea din Algarve	https://www.ualg.pt/pt
Masterat în Managementul Organizațiilor Turistice	Universitatea din Algarve	https://www.ualg.pt/pt
Masterat în Designul Comunicării pentru Turism și Cultură	Universitatea din Algarve	https://www.ualg.pt/pt/curso/1748
Masterat în Studii Culturale	Universitatea din Beira Interior	http://www.ubi.pt/Curso/1067
Masterat în Turism, Teritoriu și Patrimoniu	Universitatea din Coimbra	http://www.uc.pt/
Masterat în Patrimoniu Cultural și Muzeologie	Universitatea din Coimbra	https://apps.uc.pt/courses/PT/course/5901
Masterat în Istoria Artei și Patrimoniu	Universitatea din Lisabona	https://www.ulisboa.pt/
Masterat în Turism și Comunicare	Universitatea din Lisabona	

Masterat în Management Cultural	Universitatea din Madeira	https://www.uma.pt/ensino/2o-ciclo/
Curs de Patrimoniu și Arhitectură Modernă	Universitatea din Minho	https://cursosonline.uminho.pt/PT/pattropicais/Paginas/default.aspx
Masterat în Istorie și Patrimoniu	Universitatea din Porto	https://sigarra.up.pt/flup/pt/cur_geral.cur_view?pv_origem=CAND&pv_curso_id=464
Masterat în Istoria Artei, Patrimoniu și Cultură Vizuală	Universitatea din Porto	https://sigarra.up.pt/flup/pt/cur_geral.cur_view?pv_origem=CAND&pv_curso_id=11162
Masterat în Antreprenoriat și Studii de Cultură	ISCTE. Institutul Universitar din Lisabona	https://www.iscte-iul.pt/
Masterat în Conservarea și Restaurarea Bunurilor Culturale	Universitatea Catolică Portugheză. Domeniul Artelor. Oporto	http://artes.porto.ucp.pt/pt/central-oferta-formativa/mestrado-em-conservacao-e-restauro-de-bens-culturais
Masterat în Managementul Sectoarelor Culturale și Creative	Universitatea Catolică Portugheză. Domeniul Artelor. Oporto	http://artes.porto.ucp.pt/pt/central-oferta-formativa/mestrado-gestao-industrias-criativas
Masterat în Turism. Specializare în Administrarea și Managementul Turismului	Universitatea Catolică Portugheză. Domeniul Filosofiei și Științelor Sociale. Braga	http://ffcs.braga.ucp.pt/mestrados/turismo
Masterat în Turism. Specializare în Turism Cultural și Religios	Universitatea Catolică Portugheză. Domeniul Filosofiei și Științelor Sociale. Braga	http://ffcs.braga.ucp.pt/mestrados/turismo
ROMÂNIA		
Conservator de Opere de Artă și Monumente Istorice	Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală	https://www.culturadata.ro/conservator-opere-de-arta-si-monumente-istorice/
Restaurator de Bunuri Culturale	Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală	https://www.culturadata.ro/restaurator-bunuri-culturale/
Gestionar Custode Sală	Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală	https://www.culturadata.ro/gestionar-custode-sala/
Reabilitarea Monumentelor Istorice	Universitatea Babeș-Bolyai	http://elearning.ubbcluj.ro/reabilitarea-monumentelor-istorice/ http://hiphi.ubbcluj.ro/Public/File/cursuri/Prezentare_Reabilitare.pdf http://hiphi.ubbcluj.ro/postuniversitar/reabilitare.html
Conservarea Patrimoniului Imobil	Fundația Transylvania Trust - Castelul Banffy	http://www.heritagetraining-banffycastle.org/index.php/en/bhct/built-heritage-conservation-training-centre
Muzeograf - General Muzeologie	Centrul de Pregătire pentru Patrimoniu - Patriarhia Română	http://patriarhia.ro/centrul-de-pregatire-pentru-patrimoniu-247.html

Custode Sală	Centrul de Pregătire pentru Patrimoniu - Patriarhia Română	http://patriarhia.ro/centrul-de-pregatire-pentru-patrimoniu-247.html
Conservator de Bunuri Culturale	Centrul de Pregătire pentru Patrimoniu - Patriarhia Română	http://patriarhia.ro/centrul-de-pregatire-pentru-patrimoniu-247.html
Ghid Cultural pentru Patrimoniul Religios	Centrul de Pregătire pentru Patrimoniu - Patriarhia Română	http://patriarhia.ro/centrul-de-pregatire-pentru-patrimoniu-247.html
Restaurator de Bunuri Culturale	Centrul de Pregătire pentru Patrimoniu - Patriarhia Română	http://patriarhia.ro/centrul-de-pregatire-pentru-patrimoniu-247.html
Managementul Patrimoniului Digital	Centrul de Pregătire pentru Patrimoniu - Patriarhia Română	http://patriarhia.ro/centrul-de-pregatire-pentru-patrimoniu-247.html
Specialist Educație Muzeală	Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală	https://www.culturadata.ro/specialist-educatie-muzeala/
Atelier despre Patrimoniu - școală de vară	Asociația RPER, ONG	http://www.rper.ro https://www.facebook.com/asociatia.rper/photos/pb.553996691280639.-2207520000.1557735322./2606720122674942/?type=3&theater
Muzee tradiționale în lumea digitală: Atelierul Qulto	Cultware SRL	https://qulto.eu/web/portal/current-news/-/tartalom/museum-workshop-2017-cluj-93829
A 6-a ediție a Școlii de Vară CreatiVE în Medii Virtuale	Universitatea Ovidius din Constanța, Laboratorul CeRVA al Facultății de Matematică și Informatică	http://creative.cerva.ro/2017#home
Muzeograf	Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală	https://www.culturadata.ro/muzeograf/
Curator	Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală	https://www.culturadata.ro/curator/
Managementul Colecțiilor Muzeale	Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală	https://www.culturadata.ro/managementul-colectiilor-muzeale/
Lianți utilizați în conservarea sau restaurarea patrimoniului imobil	Cella Cosimex SRL și Ordinul Arhitecților din România	https://www.oar-bucuresti.ro/anunturi/2015/05/22/f/ https://www.oar-bucuresti.ro/anunturi/2015/05/22/f/Propunere%20plan%20curs.pdf
Arheologie și Studii Clasice	Universitatea Babeș-Bolyai	http://hiphi.ubbcluj.ro/Public/File/planuri/Arheologie_2018.pdf http://hiphi.ubbcluj.ro/studii/master/arheologie_si_stclasice.html
Curator	Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală	https://www.culturadata.ro/curator/

Patrimoniu și turism cultural	Universitatea Babeș-Bolyai	http://hiphi.ubbcluj.ro/studii/master/Public/File/planuri/PTC_2018.pdf
Patrimoniu și turism cultural	Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași (UAIC)	http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2019/01/scan-PTC-Master_2018_2020.pdf
Cercetarea și Exploatarea Patrimoniului Cultural	Universitatea Babeș-Bolyai - Institutul de Istorie Maghiară	http://kmti.hiphi.ubbcluj.ro/oktatas/mesterkepzes#kokh
Cercetarea, Conservarea și Valorificarea Patrimoniului Cultural	Universitatea 1 Decembrie din Alba Iulia	http://admitere.uab.ro/index.php?pagina=pg&id=17&l=ro#FACULTATEA%20DE%20ISTORIE%20SI%20FILOLOGIE http://193.231.35.9/7upload/oferta_educationala_cercetarea,_conservarea_si_valorificarea_patrimoniului_cultural_zi.pdf
Ateliere Creative pentru Patrimoniul Industrial	Asociația Alba Verde - „Mina de idei Anina” - ONG	https://e-zeppelin.ro/mina-de-idei-anina-ateliere-creative-pentru-patrimoniu-industrial/ https://www.facebook.com/MinaDeIdeiAnina/
Educație pentru Patrimoniul Cultural, Școala Agatonia, Școala de olărit, Publicații, Ateliere, Școli de Vară, Tabere de studiu, Team Building	Școala de la Piscu - Asociațiile Gaspar, Baltasar și Melchior, ONG	http://lutars.piscu.ro/MainPage/Images/Prezentare-pentru-companii-Piscu-print.pdf http://piscu.ro/ http://lutars.piscu.ro/
SLOVACIA		
Studii Ruse și Est Europene	Universitatea Comenius din Bratislava	https://fphil.uniba.sk/en/katedry-a-odborne-pracoviska/katedra-rusistiky/studium-krvs/
Program de Studii de 1 an - Conservarea și Dezvoltarea Patrimoniului Imobil	Academia Istropolitana Nova (AINova)	http://www.ainova.sk/en/one-year-study-programme/
Curs de Pregătire Profesională în Managementul Siturilor de Patrimoniu Mondial	Academia Istropolitana Nova (AINova) în parteneriat cu Consiliul Slovac al Monumentelor	http://www.ainova.sk/en/training-course-management-of-world-heritage-sites/
Școala de Meșteșuguri în Construcții	Academia Istropolitana Nova (AINova)	www.ainova.sk/skola_remesiel
Îmbunătățirea aptitudinilor tradiționale de protejare a patrimoniului european din lemn	Academia Istropolitana Nova (AINova)	
Monumente și Patrimoniul Cultural	Universitatea Constantin Filosoful din Nitra	https://www.ff.ukf.sk/struktura-fakulty/pracoviska
Departamentul de Management al Culturii și Turismului	Universitatea Constantin Filosoful din Nitra	https://www.ff.ukf.sk/struktura-fakulty/pracoviska
Istorie	Universitatea Comenius din Bratislava	https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/ksd/en/2SDSMDFTF.pdf

Studii informaționale	Universitatea Comenius din Bratislava	https://fphil.uniba.sk/en/katedry-a-odborne-pracoviska/department-of-library-and-information-science/studium/
Comunicarea Literară și Bibliotecile	Universitatea Comenius din Bratislava	https://fphil.uniba.sk/en/katedry-a-odborne-pracoviska/department-of-library-and-information-science/studium/
Studii informaționale	Universitatea Comenius din Bratislava	https://fphil.uniba.sk/en/katedry-a-odborne-pracoviska/department-of-library-and-information-science/studium/
SLOVENIA		
Masterat în Managementul Intercultural	Școala de Studii Sociale Avansate	
Managementul Afacerii și Organizației	Universitatea din Maribor	
Licență în Studii Europene de Afaceri	Universitatea din Maribor	
Managementul Afacerii și Organizației	Universitatea din Maribor	
Managementul Întreprinderilor Publice	Universitatea din Maribor	
Management, Organizație și Resurse Umane	Universitatea din Maribor	
Administrarea Corporată și Management	Universitatea din Maribor	
Masterat în Comunicarea Interculturală pentru Afaceri	Unviersitatea Euro-Mediteraneană (EMUNI)	
Masterat în Comunicarea Media	Universitatea din Maribor	
MBA - Managementul Întreprinderilor Publice	Universitatea din Maribor - Facultatea de Economie și Afaceri	
Comunicare și Media	Universitatea din Primorska	
Comunicare Media	Universitatea din Maribor	
Masterat în Informatică și Știința Informației	Universitatea din Liubliana	
Masterat în Informatică Socială	Universitatea din Liubliana	
Telecomunicații	Universitatea din Maribor	

Arte și Practici Digitale	Universitatea din Nova Gorica	
Licență în Operații Turistice și Management	Școala de Afaceri Doba	https://www.dobabusiness-school.eu
Licență în Arte și Practici Digitale	Academia de Arte a Universității din Nova Gorica	
Masterat în Arte și Practici Media	Academia de Arte a Universității din Nova Gorica	
Viticultură și Oenologie	Universitatea din Nova Gorica	
Istorie culturală	Universitatea din Nova Gorica	
Turism Patrimonial	Universitatea din Primorska	
SPANIA		
Conservarea și Managementul Patrimoniului Cultural	UNED Universitatea Națională de Educație la Distanță	https://formacionpermanente.fundacion.uned.es/tp_actividad/idactividad/10683
Masterat în Management Cultural	UOC, Universitatea Deschisă din Catalunya	https://estudios.uoc.edu/documents/12253/1261065/MS49-ES-MUGC-AIH.pdf/3e63a3df-1d8a-4cba-b17d-31921e7765c9
Masterat în Patrimoniu Cultural: Identificare, Analiză și Gestiune	Universitatea din Valencia	https://www.uv.es/uvweb/master-patrimonio-cultural-identificacion-analisis-gestion/es/master-patrimonio-cultural-identificacion-analisis-gestion-1285932165134.html
Masterat Universitar în Patrimoniu Cultural în Secolul XXI: Management și Cercetare	UCM - Universitatea Complutense din Madrid și Universitatea Politehnică din Madrid	https://www.ucm.es/master
Masterat Universitar în Conservarea Patrimoniului Cultural	UCM - Universitatea Complutense din Madrid	https://www.ucm.es/masterconservacion/
Masterat în Studii Avansate de Patrimoniu Cultural: Istorie, Artă și Teritoriu	Universitatea din Jaen	https://www.ujaen.es/estudios/oferta-academica/masteres/master-universitario-en-estudios-avanzados-en-patrimonio-cultural-historia-arte-y
Masterat Universitar în Conducerea și Managementul Sectoarelor Culturale Creative	Universitatea Europeană Miguel de Cervantes - Institutul de Management Cultural și Artistic	https://www.uemc.es/titulaciones-online/master-universitario-en-direccion-y-gestion-de-industrias-culturales-y-creativas
Masterat Universitar în Managementul Cultural UOC-UdG	UOC-UdG, Universitatea Deschisă din Catalunya - Cat	https://estudios.uoc.edu/es/masters-universitarios/gestion-cultura/presentacion //http:/gestiocultural.blogs.uoc.edu

Masterat în Management Cultural	UCIIM - Universitatea Carlos III de Madrid	https://www.uc3m.es/master/gestion-cultural
Masterat Universitar în Conservarea și Restaurarea de Bunuri Culturale	Universitatea Politehnică din Valencia - Departamentul de Conservare și Restaurare de Bunuri Culturale	http://www.upv.es/titulaciones/MUCRBC/
Masterat în Aptitudini de Management al Patrimoniului Cultural	3 Universități: Universitatea Leon, Valladolid și Burgos	http://masterhabilidadespatrimonio.com
Studii Postuniversitare în Managementul Muzeelor și al Patrimoniului Cultural	UIC Barcelona	http://www.uic.es/es/estudis-uic/humanidades/postgrado-gestion-museos
Masterat în Evaluarea și Managementul Patrimoniului Cultural	Universitatea Salamanca	http://mastergestionpatrimonio.usal.es
Specializarea în Managementul Patrimoniului Arheologic	UDIMA	https://aprende.liceus.com/wp-content/uploads/2017/01/ARQUEOLOGIA.pdf
Masterat în Patrimoniul Mondial și Proiecte Culturale pentru Dezvoltare	Universitatea din Barcelona	http://www.ub.edu/cultural/master-en-patrimoni-mundial-i-projectes-culturals-per-al-desenvolupament-2/?lang=es
Masterat în Managementul și Dinamizarea Turistică a Patrimoniului	cETT - UB	https://www.cett.es/elearning/es/turismo/master/master-en-gestion-y-dinamizacion-turistica-del-patrimonio
Expert în Strategia Publicului	Universitatea de Deusto	https://www.deusto.es/cs/Satellite/deusto/es/masteres/estudios-masteres/experto-en-estrategia-de-publicos/programa
3 Programe de Pregătire Profesională: HEI, Studenți A&H, Afaceri	INNOVATE to Europe - Hub-ul Antreprenoriatului în Arte și Științe Umaniste	https://www.artshumanitieshub.eu/
Module de Pregătire (fără nume momentan)	HERITAGE - PRO	https://www.artshumanitieshub.eu/
Masterat în Managementul Patrimoniului Cultural și Muzeologie	Universitatea din Barcelona	http://www.ub.edu/estudis/es/mastersuniversitaris/patrimonicultural/presentacion
Curs de Specializare Universitară în Evaluarea și Managementul Patrimoniului Cultural	IGECA, Institutul de Management Cultural și Artistic și UEMC, Universitatea Europeană Miguel de Cervantes	http://igeca.net/tecnico-evaluacion-gestion-patrimonio-cultural
SUEDIA		
Masterat în Științe Umaniste Digitale	Universitatea Uppsala	https://www.abm.uu.se/digitalhumanities/
Academia de Patrimoniu	Centrul pentru Studii Critice ale Patrimoniului la Universitatea din Gothenburg	https://criticalheritagestudies.gu.se/clusters+and+heritage+academy/heritage-academy

Masterat în Patrimoniu Cultural și Sustenabilitate	Universitatea Uppsala	http://www.uu.se/en/admissions/master/selma/program/?pInr=KUL-H&pKod=HHU2M&lasar=19%2F20
Masterat în Narare Digitală: Jocurile și Patrimoniul Cultural	Universitatea din Skvode	https://www.his.se/en/Prospective-student/education/Masters-Studies/Digital-Narration-Game-and-Cultural-Heritage/
OLANDA		
Licență în Arte și Cultură	Universitatea din Maastricht	https://www.maastrichtuniversity.nl/nl/fasos
Studii de Patrimoniu	Universitatea Vrije din Amsterdam	
Turism și Agrement	LOI Hogeschool	www.loi.nl/hogeschool/toerisme-en-recreatie?utm_source=-google&utm_medium=cpc&utm_campaign=163052216&utm_content=14431-5FR6WTMX-FK5QM-310664106431&utm_term=&kwd_id=14431-5FR6WTMX-FK5QM-310664106431&gclid=EAIaIQobChMIvM2hof_l4gIVr7ftCh0YywQQEAAYAiAAEgJBiPD_BwE
Managementul Turismului	Universitatea Breda de Științe Aplicate	www.buas.nl/en/programmes/tourism-management
Masterat în Arte și Patrimoniu	Universitatea din Maastricht: Facultatea de Arte și Științe Sociale	https://www.maastrichtuniversity.nl/nl/fasos
	Facultatea de Arte și Științe Sociale	
Studii Patrimoniu - o perspectivă spațială asupra patrimoniului (abordare interdisciplinară)	Universitatea Vrije din Amsterdam	
NWO Program de Educație în Patrimoniu	Universitatea Erasmus din Rotterdam	www.eur.nl/en/eshcc/research/centre-historical-culture/research-programs-and-projects/nwo-program-heritage-education-1
REGATUL UNIT AL MARII BRITANII		
Masterat în Patrimoniu Cultural	Universitatea din Leicester	https://le.ac.uk/
Masterat în Patrimoniu Cultural	Universitatea din Staffordshire	http://www.staffs.ac.uk/
Masterat în Management Cultural	Universitatea din Warwick	https://warwick.ac.uk
Masterat în Management Cultural	University College London	https://www.ucl.ac.uk/
Masterat în Management Cultural	Universitatea din Westminster	https://www.westminster.ac.uk/

Masterat în Management Cultural	Goldsmiths	https://www.gold.ac.uk/
Masterat în Management Cultural	Universitatea din Newcastle	https://www.ncl.ac.uk/
Masterat în Management Cultural	Universitatea din Liverpool	https://www.liverpool.ac.uk/online-programmes/
Masterat în Management Cultural	Universitatea din Manchester	https://www.manchester.ac.uk/study/online-blended-learning/
Masterat în Sectoarele Culturale și Creative	Universitatea din Cardiff	https://www.cardiff.ac.uk/study/postgraduate/taught/courses/course/cultural-and-creative-industries-ma
Masterat în Management Cultural	Univeristatea St. Andrews	https://www.st-andrews.ac.uk/
Masterat în Management Cultural	Universitate din Edinburgh	https://www.ed.ac.uk/
Masterat în Management Cultural	Universitatea Stirling	https://www.stir.ac.uk/
Dezvoltare Profesională	AMA UK	https://www.a-m-a.co.uk/
Dezvoltare Profesională	Artsworks Ltd	artswork.org.uk
Dezvoltare Profesională	Arts Reach Ltd	artreach.biz/contactus
Dezvoltare Profesională	AMA UK	https://www.a-m-a.co.uk/

Anexa 2. Alte proiecte Erasmus + projects which were analyzed as example the project innovated from.Sources for the desk research

Nr.	Numele proiectului Erasmus+	Descrierea proiectului
1	Viitorul Patrimoniului Cultural într-o Europă modernă	Proiectul are ca obiectiv dezvoltarea unor metode științifice și pedagogice inovative în domeniul patrimoniului cultural european
2	Valoare patrimoniului cultural european care să permită triunghiului de cunoaștere eficient: educație, cercetare, inovare	Proiectul include o metodă pedagogică inovativă bazată pe creativitate și inovație pentru a asigura eficiența triunghiului cunoașterii (educație, cercetare, inovare).
3	Cooperarea co-creativă în domeniul culturii și patrimoniului	Scopul proiectului este să compileze exemplele de bune practici cu abordările inovative pentru o cooperare co-creativă între voluntarii și experții activi în patrimoniul cultural.
4	Alianța de învățare și educațională Patrimoniul Cultural Digital Inovativ	Proiectul va crește gradul de conștientizare a importanței patrimoniului cultural al Europei prin intermediul educației, incluzând acțiuni de susținere a dezvoltării abilităților, incluziunii sociale, gândirii critice și implicării tinerilor.
5	MUSA - Alianța tinerilor muzicieni europeni pentru abilități soft	Proiectul va susține inovarea în sectorul educației vocaționale, care are ca obiectiv general dezvoltarea de competențe cheie
6	Construirea de legături între educație, cercetare și inovare pe baza patrimoniului cultural comun	Scopul proiectului este să întărească legătura dintre inovare, cercetare și educație în contextul educației universitare prin proiectarea, dezvoltarea, implementarea și testarea eficienței unei noi curriculum multidisciplinare unite.

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta.